

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
UNIVERSITY
OF MACEDONIA

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ (ΔΕΣ, ΒΣΑΣ, ΑΔΙΣΠΟ)
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

***«Η αιρεσιμότητα (conditionality) ως αρχή και
προϋπόθεση χρηματοδότησης στο Διεθνές
Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και στον Ευρωπαϊκό
Μηχανισμό Σταθερότητας(ΕΜΣ).»***

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΜΠΙΜΠΤΖΑΣ

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2019

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΙΩΝΑΣ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Αχιλλέας Μπίμπιτζας

Πίνακας περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: “ΑΠΟΣΤΟΛΗ-ΣΤΟΧΟΙ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ-ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΝΤ ”	7
1.1 ΑΠΟΣΤΟΛΗ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΝΤ.....	7
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	9
1.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΝΤ.....	15
1.3.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	15
1.3.2 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΔΝΤ.....	16
1.3.3 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΝΤ.....	19
1.4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΔΝΤ ΜΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: “ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΕΜΣ”	26
2.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	26
2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	27
2.2.1. ΙΔΡΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	28
2.2.2.ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ.....	34
2.3. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΕΜΣ.....	37
2.3.1. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΕΜΣ.....	38
2.3.2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΜΣ.....	41
2.3.3. ΣΧΕΣΗ ΕΜΣ ΚΑΙ ΔΝΤ.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: “Η ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΩΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ”	49
3.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	49
3.2 ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΝΤ.....	50
3.2.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΔΝΤ.....	52
3.3. ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΕΜΣ.....	56
3.4. ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ.....	58
3.4.1. ΓΕΝΙΚΑ.....	58
3.4.2. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ.....	62

3.4.3. ΗΘΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ.....	65
3 4.4. ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΕΜΣ.....	67
3.4.5. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ (ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΧΑΕ).....	69
3.5. ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: “ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ”	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	83

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, οι οικονομίες των κρατών είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Αυτό ενδέχεται να θεωρείται ωφέλιμο διότι επιβάλλει σε κάποιο βαθμό το ελάχιστο επίπεδο διπλωματικής αλληλεπίδρασης. Ωστόσο επειδή η μία προβληματική οικονομία θα επηρεάσει αναπόφευκτα και τις υπόλοιπες, διατυπώνεται ένας αριθμός διαφορετικών απόψεων που αφορούν στη διαπραγμάτευση για την διεθνή χρηματοδότηση με απώτερο σκοπό την παγκόσμια ευημερία και κυριαρχία.

Το ΔΝΤ αποτελεί έναν διεθνή οργανισμό ο οποίος εποπτεύει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και παρέχοντας, υπό προϋποθέσεις, οικονομική και τεχνική βοήθεια όπου ζητηθεί. Ο ΕΜΣ ήταν από τα πρώτα όργανα που ιδρύθηκαν προκειμένου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει την παγκόσμια οικονομική κρίση και να παράσχει βοήθεια για την διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της ΕΕ.

Όταν μια χώρα αποφασίζει να δανειστεί από το ΔΝΤ, αυτόματα η κυβέρνηση συμφωνεί να προσαρμόσει την οικονομική πολιτική της, θέτοντας ως στόχο να τροποποιήσει τα στοιχεία εκείνα που την οδήγησαν στην αναζήτηση της χρηματοδοτικής βοήθειας από την διεθνή κοινότητα. Οι παραπάνω τροποποιήσεις αποτελούν την εγγύηση ότι θα μπορέσει να αποπληρώσει το δάνειο. Τα προγράμματα δανειοδότησης του ΔΝΤ χαρακτηρίζονται από την αιρεσιμότητα, την συμμόρφωση δηλαδή των χωρών που δανείζονται με συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναλυθεί ο όρος της αιρεσιμότητας, κατά πόσο αυτή εξυπηρετεί τους στόχους για τους οποίους εφαρμόζεται και αν αποτελεί και σε ποιο βαθμό αρχή και προϋπόθεση για την χρηματοδότηση από το ΔΝΤ και τον ΕΜΣ.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια και αριθμό υποκεφαλαίων. Στο 1ο Κεφάλαιο αναφέρονται βασικές πληροφορίες σχετικά με την ίδρυση του Ταμείου και μια ιστορική αναδρομή από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Γίνεται αναφορά στην οργάνωση, τη λειτουργία και τη Διοικητική του δομή καθώς και τα κύρια δανειοδοτικά

προγράμματα που χρησιμοποιεί για την χρηματοδοτική βοήθεια των κρατών μελών. Στο τέλος του Κεφαλαίου γίνεται μια αναφορά στην συνεργασία του ΔΝΤ με παγκόσμιους φορείς και οργανισμούς.

Στο 2ο Κεφάλαιο εστιάζουμε την προσοχή μας στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Παραθέτουμε τα βασικά ιστορικά στοιχεία της ίδρυσης του καθώς και την πορεία της ΕΕ από την Οικονομική Νομισματική Ένωση μέχρι τη δημιουργία του ΕΜΣ. Αναφέρονται επίσης στοιχεία για την οργάνωση, την λειτουργία του τη δομή αλλά και τη σχέση του με το ΔΝΤ.

Στο 3ο Κεφάλαιο γίνεται μια λεπτομερής αναφορά στην αιρεσιμότητα αφού πρώτα αναλυθεί η διαδικασία δανεισμού τόσο του ΔΝΤ όσο και του ΕΜΣ. Εξετάζονται οι πολιτικές δεσμεύσεις καθώς και οι προϋποθέσεις δανεισμού. Τέλος γίνεται ειδική μνεία στην πολιτική συνοχής της ΕΕ και κριτική στα δανειοδοτικά προγράμματα του ΔΝΤ και του ΕΜΣ και στις προϋποθέσεις.

Η εργασία ολοκληρώνεται στο 4ο Κεφάλαιο στο οποίο γίνεται μια συνολική αποτίμηση και μια συμπερασματική προσέγγιση. Εξετάζεται η αιρεσιμότητα ως βασική προϋπόθεση και αρχή για την χρηματοδότηση από το ΔΝΤ και το ΕΜΣ, ενώ παράλληλα παραθέτονται και προτάσεις που αφορούν στη λειτουργία των δύο οργανισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΑΠΟΣΤΟΛΗ-ΣΤΟΧΟΙ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ-ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΝΤ

1.1 ΑΠΟΣΤΟΛΗ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΔΝΤ

Μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου πολέμου, ο οποίος ουσιαστικά εξόντωσε τις οικονομίες των κρατών που ενεπλάκησαν, επήλθε η ανάγκη για διακρατικές συνεργασίες, με σκοπό την οικονομική ανάκαμψη και την μείωση της κοινωνικής εξαθλίωσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Επακόλουθο αυτής της ανάγκης ήταν να ιδρυθεί το 1945 ένας διεθνής οργανισμός ο οποίος θα εξυπηρετούσε τη συνεργασία των κρατών έτσι ώστε αυτά να προοδεύσουν, να ανακάμψουν και να σταθεροποιηθούν οικονομικά. Από τότε το ΔΝΤ είναι παρόν σε κάθε περίπτωση που απαιτείται οικονομική μεταρρύθμιση και χρηματοδότηση χωρών. Άμεση και κυρίαρχη αποστολή του ΔΝΤ είναι να διασφαλίσει την σταθερότητα του διεθνούς νομισματικού συστήματος, (του συστήματος των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των διεθνών πληρωμών που επιτρέπει στις χώρες να αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες από άλλες χώρες). Οι χώρες αυτές δύναται να αιτηθούν από το ταμείο δάνεια ή ακόμη και διαχείριση της εθνικής τους οικονομίας. Το γεγονός αυτό είναι σημαντικό για την βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, διότι αυξάνει το βιοτικό επίπεδο και περιορίζει την φτώχεια. Βοηθάει επίσης στην αντιμετώπιση των κρίσεων, ενώ ταυτόχρονα συνεργάζεται με τα μέλη του για την προώθηση της ανάπτυξης και την ανακούφιση από τις συνέπειες της φτώχειας. Τρία είναι τα βασικά εργαλεία που έχει στην διάθεση του για να φέρει σε πέρας την αποστολή του:¹

- α. Την παρακολούθηση της παγκόσμιας οικονομίας και των οικονομιών των χωρών-μελών (surveillance).
- β. Την χορήγηση δανείων σε χώρες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο ισοζύγιο πληρωμών (lending).
- γ. Την παροχή τεχνικής βοήθειας στα μέλη του (technical assistance).

¹ <https://www.imf.org>

Με τις τρεις βασικές λειτουργίες που αναφέρθηκαν, το ΔΝΤ βοηθάει τις χώρες να υλοποιήσουν ισχυρές και κατάλληλες πολιτικές². Εξασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία του με την ταυτόχρονη συμμόρφωση κάθε μέλους με την δέσμευση που έχει αναλάβει βάσει του Άρθρου 4, να εφαρμόζει πολιτικές που εξασφαλίζουν την εγχώρια και διεθνή σταθερότητα.

Σκοπός του ΔΝΤ σύμφωνα με το άρθρο 1 είναι:³

α. Η προώθηση μιας διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μέσα από έναν μόνιμο οργανισμό ο οποίος θα διαθέτει τον κατάλληλο μηχανισμό για την συνεργασία και συνεννόηση σε διεθνή οικονομικά ζητήματα.

β. Η διευκόλυνση της επέκτασης και της ισορροπημένης ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου και την συμβολή για την προώθηση και διατήρηση υψηλής στάθμης παροχής εργασίας και πραγματικού εισοδήματος, καθώς και στην ανάπτυξη των παραγωγικών πόρων όλων των μελών ως πρωταρχικών αντικειμενικών σκοπών οικονομικής πολιτικής.

γ. Η προαγωγή της συναλλαγματικής σταθερότητας για την διατήρηση ορθών διακανονισμών μεταξύ των μελών και την άρση των περιορισμών του εξωτερικού συναλλάγματος, οι οποίοι παρεμποδίζουν την πρόοδο του παγκόσμιου εμπορίου.

δ. Η παροχή εμπιστοσύνης μέσω των πόρων του ταμείου, για την εξασφάλιση στα μέλη του της δυνατότητας για την εξομάλυνση των αδυναμιών στα ισοζύγια πληρωμών τους, χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγουν σε μέτρα που πιθανόν να αποδειχθούν καταστροφικά για την εθνική ή διεθνή ευημερία.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω εύκολα συμπεραίνουμε ότι ο βασικός στόχος του ΔΝΤ από την ίδρυση του μέχρι και σήμερα, ήταν και παραμένει η εποπτεία του συστήματος συναλλαγματικών ισοτιμιών. Με την κατάρρευση στις αρχές του 1970, του συστήματος

² IMF Cooperation and reconstruction (1944-71), διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/histcoop.htm> (πρόσβαση 05 Σεπτεμβρίου 2019)

³ Αναγκαστικός Νόμος 766 (27/12/1945) Περί κυρώσεως της εν Bretton Woods υπογραφείσης τελικής πράξεως και εξουσιοδοτήσεως προς υπογραφή των σχετικών συμφωνιών, ΦΕΚ (315/27-12-1945 Τεύχος Α)

Bretton Woods και των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, ο ρόλος του ΔΝΤ άλλαξε. Από την δεκαετία του 1980 ο οργανισμός αποτέλεσε τον βασικό φορέα στήριξης για τα κράτη που αντιμετώπιζαν προβλήματα με το εξωτερικό τους χρέος. Ιδιαίτερα οι δύο πρώτοι σκοποί έχουν γενική διατύπωση και στην πραγματικότητα αποτελούν γενικές κατευθυντήριες αρχές. Επιδιώξεις και αρμοδιότητες του ΔΝΤ ήταν η άσκηση εποπτείας για την λειτουργία της νέας διεθνούς νομισματικής τάξεως των σταθερών ισοτιμιών και η χορήγηση αποτελεσματικής βοήθειας για την άρση ή την χρονική σύντμηση των διαταραχών του ισοζυγίου πληρωμών των κρατών μελών. Όταν το κράτος τηρήσει τους συμφωνηθέντες όρους και καταφέρει να ορθοποδήσει ξανά στις διεθνείς αγορές με αξιοπιστία, τότε το ΔΝΤ σταματά τους περιοριστικούς όρους μιας και αποδεδειγμένα έχει υπάρξει βελτίωση στην πορεία της χώρας. Λαμβάνει χώρα συνεργασία με κεντρικές τράπεζες, ιδιωτικούς οίκους αξιολόγησης και διεθνείς οργανισμούς, προκειμένου να υπάρξει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για την χώρα αυτή που αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα και προσπαθεί να ανακάμψει.

Επιπροσθέτως, μπορούμε να πούμε ότι το ΔΝΤ είναι ένα σύνολο από κανόνες (ή ακόμη και θεσμικών ρυθμίσεων) που καθορίζουν τις νομισματικές και χρηματοοικονομικές σχέσεις μεταξύ των χωρών του κόσμου και διευκολύνει το πεδίο για συνεργασία των κρατών σε νομισματικά ζητήματα, που σκοπό έχει να προάγει ένα παγκόσμιο σταθερό νομισματικό σύστημα μέσα στο οποίο τα κράτη θα είναι δυνατόν να επιτυγχάνουν υψηλά επίπεδα απασχόλησης, σε συνάρτηση με βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και χαμηλό πληθωρισμό. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω πρωταρχικός στόχος του ΔΝΤ είναι η αποτροπή μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το ΔΝΤ ιδρύθηκε ως παγκόσμιος δανειστής ύστατης ανάγκης για να βοηθήσει αρχικά τις χώρες της Ευρώπης την επόμενη ημέρα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Οραματιστές του ΔΝΤ αποτέλεσαν δύο σπουδαίες προσωπικότητες της εποχής, ο βοηθός Υπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ, Harry Dexter White⁴, ο οποίος

⁴ World Bank and IMD Library Network, *The Founding Fathers*, Διαθέσιμο στο <http://external.worldbankimf.org/Bwf/60pane13.htm> (πρόσβαση 10 Οκτωβρίου 2019)

εκπροσωπούσε την τότε ανερχόμενη δύναμη και ο διεθνούς φήμης Άγγλος οικονομολόγος John Maynard Keynes που εκπροσωπούσε την Βρετανία. Το Βρετανικό σχέδιο (Proposals for an International Clearing Union) γνωστό και ως σχέδιο Keynes προέβλεπε την δημιουργία μιας διεθνούς τράπεζας που θα πριμοδοτούσε τα κράτη-μέλη με ένα ποσό που δεν θα υπερέβαινε το 75% του μέσου ύψους των εισαγωγών και εξαγωγών την περίοδο 1936-39. Το Αμερικάνικο σχέδιο (Preliminary draft outline of a proposal for a «United and Associated Nations Stabilization Fund») αναφερόταν στην ίδρυση ενός νέου διεθνούς οργανισμού με κεφάλαιο τουλάχιστον 5 δισεκατομμυρίων δολαρίων στο οποίο τα κράτη μέλη θα μεταβίβαζαν ένα μέρος των συναλλαγματικών αποθεμάτων τους. Τελικά επικράτησε το Αμερικάνικο σχέδιο με αποτέλεσμα να καθιερωθεί το δολάριο ως νόμισμα αναφοράς, με τις αποκλίσεις των συναλλαγματικών διακυμάνσεων να είναι σε σχέση με το δολάριο εξαιρετικά περιορισμένες. Η διαφωνία των Keynes και White για το ποιος τελικά θα χειριζόταν τα αμερικανικά πλεονάσματα χαρακτηρίστηκε ως ιστορική για την παγκόσμια οικονομική ιστορία μιας και εάν είχε επικρατήσει ο Keynes πιθανόν όλα να λειτουργούσαν διαφορετικά σήμερα.

Τρία μεγάλα ιστορικά γεγονότα συνέβαλαν στην διαμόρφωση του ΔΝΤ ως θεσμού προώθησης της οικονομικής πολυμέρειας, σύμφωνα με τον ιστορικό του ΔΝΤ James Boughton: -Η Συνδιάσκεψη της ειρήνης των Παρισίων το 1919, -η μεγάλη ύφεση και ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.⁵ Η Συνδιάσκεψη μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η οποία οδήγησε στην υπογραφή της Συνθήκης των Βερσαλλιών, δεν οδήγησε στην ύπαρξη ενός σταθεροποιητικού συστήματος στο Διεθνές Οικονομικό πεδίο, με την μεγάλη ύφεση που ακολούθησε (1929-1939) να ενισχύει τις αρνητικές επιπτώσεις των Βερσαλλιών. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος αποτέλεσε την ώθηση και το αναγκαίο πλαίσιο για την μεταρρύθμιση του διεθνούς συστήματος.⁶

Η οικονομική κρίση του 1930 οδήγησε τις αναπτυσσόμενες χώρες σε υποτίμηση του νομίσματός τους, προκειμένου να θωρακίσουν τις δοκιμαζόμενες οικονομίες τους και να υπώσουν τείχη στο διεθνές εμπόριο. Το αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής

⁵ Boughton, J., The IMF and the Force of History: Ten Events and Ten Ideas That Have Shaped the Institution, IMF Working Paper, Policy Development and Review Department, Μάιος 2004, σ.6

⁶ Στο ίδιο σελ. 6-7

αποδείχτηκε καταστροφικό. Το παγκόσμιο εμπόριο μειώθηκε απότομα, ακολούθησε η ύφεση, ενώ το βιοτικό επίπεδο και η απασχόληση παρουσίασαν μια πορεία εξαιρετικά φθίνουσα. Η τετραετία 1929-1933 έχει μείνει στην ιστορία της οικονομικής σκέψης ως τα χρόνια της Μεγάλης Ύφεσης (Great Depression). Στα χρόνια αυτά εμφανίζονται οι πρώτες ενδείξεις για την ίδρυση ενός παγκόσμιου οργανισμού που θα συντελεί, στην ομαλή λειτουργία των οικονομικών συστημάτων. Δημιουργήθηκε ένα ντόμινο ανατιμήσεων, συναλλαγματικών υποτιμήσεων και υπερβολικών δανεισμών που αναπόφευκτα επίδρασε και στις υπόλοιπες οικονομίες. Αυτό οφειλόταν στην κατάρρευση του διεθνούς νομισματικού συστήματος, στο περίφημο χρηματιστηριακό κραχ του 1929 στις ΗΠΑ, στη μείωση της ζήτησης και της κατανάλωσης, στην εξαθλίωση ολόκληρων πολιτειών που βασίζονταν στην βαρεία βιομηχανία, αλλά και στις αγροκαλλιέργειες. Για πολλές χώρες πραγματοποιήθηκε μια δεκαετία αργότερα η ηρωική έξοδος και σε μερικές περιπτώσεις συνοδεύτηκε από αρκετές βίαιες ανατροπές καθεστώτων και εγκαθίδρυση εθνικιστικών κομμάτων στην εξουσία.

Η παραπάνω κατάρρευση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας ανάγκασε τους ιδρυτές του ΔΝΤ να σχεδιάσουν ένα φορέα, ο οποίος θα επιφορτιζόταν με την εποπτεία του διεθνούς νομισματικού συστήματος, καθώς και του συστήματος των ισοτιμιών συναλλάγματος και διεθνών πληρωμών, το οποίο θα επιτρέπει στις χώρες και τους πολίτες των να αγοράζουν αγαθά και υπηρεσίες από ένα άλλο κράτος. Ο στόχος ήταν ο νέος αυτός παγκόσμιος οικονομικός φορέας να διασφαλίσει την σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών και να ενθαρρύνει τις χώρες μέλη του να εξαλείψουν τους συναλλαγματικούς περιορισμούς που εμπόδιζαν το εμπόριο.

Στην συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στις 22 Ιουλίου 1944 για να συζητήσουν τις παγκόσμιες εξελίξεις⁷ ανάμεσα σε 45 κυβερνήσεις στα πλαίσια της Διεθνούς Νομισματικής και χρηματοοικονομικής συνδιάσκεψης του ΟΗΕ στο Breton Woods (New Hampshire ΗΠΑ) τέθηκαν οι βάσεις για την δημιουργία του ΔΝΤ. Το ΔΝΤ τέθηκε σε τυπική ύπαρξη τον Δεκέμβριο του 1945 στην Ουάσινγκτον όταν οι πρώτες 29 χώρες μέλη υπέγραψαν τα άρθρα του. Η λειτουργία του ξεκίνησε την 1 Μαρτίου 1947 ενώ αργότερα το ίδιο έτος η Γαλλία έγινε η πρώτη χώρα που δανείστηκε από το ΔΝΤ. Τις δεκαετίες που ακολούθησαν και

⁷ B.J. Eichengreen & H. James, 1996, International Monetary Cooperation since Breton Woods

συγκεκριμένα τις δύο επόμενες, αυξήθηκαν σημαντικά τα μέλη του οργανισμού, κυρίως με την προσάρτηση πολλών αφρικανικών κρατών που πρόσφατα είχαν αποκτήσει την ανεξαρτησία τους. Το 1960 έκανε την εμφάνιση του ο «Ψυχρός Πόλεμος» με αποτέλεσμα την απόφαση πολλών χωρών που ανήκαν στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας να απέχουν από τις αποφάσεις του ΔΝΤ.

Το σύστημα σταθερών ισοτιμιών ή αλλιώς η οικονομική και συναλλαγματική σταθερότητα αφορούσε την σχέση νομισμάτων άλλων χωρών με το Αμερικάνικο δολάριο το οποίο θα καθοριζόταν βάσει του αποθεματικού χρυσού. Η συμφωνία αυτή μεταξύ των κρατών έμελε να μείνει στην ιστορία ως «**το σύστημα του Bretton Woods**», διατηρήθηκε μέχρι το 1971, οπότε και η Αμερικανική κυβέρνηση πάγωσε τους όρους μετατροπής του δολαρίου σε χρυσό. Μετά από κάποιες απέλπιδες προσπάθειες για την επαναφορά των σταθερών συναλλαγματικών αξιών, τον Μάρτιο του 1973 οι συναλλαγματικές ισοτιμίες άρχισαν να κυμαίνονται σε διαφορετικά επίπεδα. Οι αρχικοί φόβοι ότι το τέλος του Bretton Woods θα σηματοδοτούσε και το τέλος της ταχείας ανάπτυξης διαψεύστηκαν. Αντιθέτως μάλιστα βοήθησε τις χώρες να ανταπεξέλθουν στην πετρελαϊκή κρίση του Οκτώβρη 1973 πιο εύκολα, προσαρμόζοντας τις ισοτιμίες στις αυξήσεις της τιμής του πετρελαίου.

Ο ρόλος του ταμείου άλλαξε σημαντικά μετά το 1977: Από μέσο συνεργασίας στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τις πληρωμές, ιδιαίτερα μεταξύ των βιομηχανικών χωρών, μετατράπηκε σε ένα μέσο ελέγχου του ανεπτυγμένου κόσμου προς τις χώρες του Τρίτου Κόσμου⁸. Οι πετρελαϊκές κρίσεις του 1970 ανάγκασαν πολλές χώρες που εισήγαγαν πετρέλαιο να δανειστούν χρήματα από τράπεζες, καθώς οι αυξήσεις επιτοκίων στις βιομηχανικές χώρες που προσπαθούν να ελέγξουν τον πληθωρισμό, είχαν σα συνέπεια τη διεθνή κρίση χρέους. Η κρίση χρέους στην Λατινική Αμερική αποτέλεσε ένα σημείο καμπής του ΔΝΤ. Η μεγάλη διαφορά πλέον σε σχέση με το παρελθόν ήταν ότι τα προγράμματα δεν εστίαζαν μόνο στο μέγεθος των ελλειμμάτων των προϋπολογισμών και στα πόσα έσοδα και στην πόση συγκράτηση δαπανών θα

⁸ Peet R. *Unholy Trinity: The IMF, World Bank and WTO*, London-New York, Zed Books, 2009, σ.82

χρειαζόταν για την διόρθωση τους, αλλά το ταμείο εμφανίζεται να ζητά συγκεκριμένες περικοπές και αυξήσεις⁹.

Στην δεκαετία του '70 ξεκίνησε ο συστηματικός δανεισμός φτωχών και μη αναπτυσσόμενων χωρών ή ακόμη και κρατών που διακρίνονταν εξ' αρχής οι σοβαρές δυσκολίες να ανταπεξέλθουν ικανοποιητικά στις υποχρεώσεις τους και κορυφώθηκε την επόμενη δεκαετία. Η πτώση του τείχους του Βερολίνου το 1989 και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 κατέστησαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διεθνή οργανισμό¹⁰. Σε τρία χρόνια ο αριθμός των μελών αυξήθηκε από 152 σε 172, με την πιο ταχεία αύξηση από την εισροή αφρικανικών μελών το 1960. Το προσωπικό του αυξήθηκε κατά 30% σε έξι χρόνια, οι διευθύνοντες σύμβουλοι ανήλθαν σε 22 για να συμπεριλάβουν στελέχη από την Ρωσία και την Ελβετία, ενώ ορισμένοι διευθυντές είδαν τις αρμοδιότητες τους να επεκτείνονται και να καλύπτουν ολόκληρες χώρες. Σημαντική ήταν επίσης η συμβολή του ταμείου κατά η διάρκεια της μετάβασης των πρώην σοβιετικών χωρών, από κεντρικά σχεδιαζόμενες οικονομίες, σε οικονομίες ελεύθερης αγοράς. Η μετάβαση αυτή μόνο ομαλή δεν χαρακτηρίστηκε αφού τα μέτρα που έπρεπε να ληφθούν ήταν επώδυνα για μεγάλη μερίδα του πληθυσμού. Οι περισσότερες οικονομίες που βρίσκονταν σε μεταβατικό στάδιο κατάφεραν να ενταχθούν επιτυχώς στην οικονομία της αγοράς μετά από έντονες μεταρρυθμίσεις, που κράτησαν πολλά χρόνια ενώ αριθμός από αυτές εντάχθηκαν και στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004.

Το 1997 είναι το έτος που ξεσπά η ασιατική κρίση, η οποία όχι μόνο επηρέασε τις οικονομίες κρατών όπως η Κορέα η Ταϊλάνδη, η Ινδονησία κ.α. αλλά έφερε και τις πρώτες σοβαρές κριτικές όσο αφορά τους χειρισμούς από μέρους του ΔΝΤ. Διατυπώθηκαν διάφορες προτάσεις, πολλές εκ των οποίων αντικρουόμενες, για τον καταλληλότερο τρόπο αντιμετώπισης αυτής της κρίσης. Η στενή πλέον συνεργασία του ταμείου με άλλους διεθνείς οργανισμούς κρίθηκε επιβεβλημένη (π.χ. η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) και άρχισαν να λαμβάνουν σοβαρά πλέον υπόψη τους τις ιδιαίτερες συνθήκες και μεταβλητές που ισχύουν σε κάθε χώρα. Έπρεπε δηλαδή να

⁹ IMF, The end of the Breton Woods System (1972–81), διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/histend.htm> (πρόσβαση 30 Οκτωβρίου 2019)

¹⁰ International Monetary Fund (2014), «Societal Change for Eastern Europe and Asian Upheaval (1990-2004)» <http://www.imf.org/external/about/histcomm.htm> (πρόσβαση 06 Οκτωβρίου 2019)

σχεδιάζονται κάθε φορά ξεχωριστές μελέτες που θα υπολογίζουν ποικίλες συνιστώσες μιας χώρας. Το ΔΝΤ συνειδητοποίησε ότι οι θεσμικές προϋποθέσεις για την επιτυχή απελευθέρωση των διεθνών ροών κεφαλαίων ήταν πιο αποθαρρυντικές από ότι πίστευε προηγουμένως, με αποτέλεσμα να επιβραδύνει την απελευθέρωση κεφαλαίου. Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '90 το ΔΝΤ συνεργάστηκε στενά με την Παγκόσμια Τράπεζα με σκοπό την άμβλυνση του χρέους των φτωχών χωρών. Η δραστηριότητα για τις υπερχρεωμένες φτωχές χώρες ξεκίνησε το 1996 και είχε αντικειμενικό σκοπό να εξασφαλίσει ότι καμία φτωχή χώρα δεν αντιμετωπίζει χρέος που δεν μπορεί να διαχειριστεί. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας που συνόδευε την ασιατική κρίση αποδείχτηκε σοβαρή και απαιτούσε μια επαναξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο η δημοσιονομική πολιτική έπρεπε να προσαρμοστεί στην περίπτωση που μια οικονομική κρίση επιδεινώνεται από μια ξαφνική διακοπή των χρηματοοικονομικών εισροών.

Η επιρροή του Ταμείου στην παγκόσμια οικονομία είναι σήμερα αδιαμφισβήτητη. Τον 21ο αιώνα οι προκλήσεις, οι αυξημένες αρμοδιότητες αλλά και οι υποχρεώσεις του ΔΝΤ είναι περισσότερο από ποτέ εμφανείς. Οι διεθνείς κεφαλαιακές ροές για μεγάλο διάστημα της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα ενίσχυσαν μια παγκόσμια ανάπτυξη που επέτρεψε σε πολλές χώρες να αποπληρώσουν τα χρήματα που είχαν δανειστεί από το ΔΝΤ και άλλους επίσημους πιστωτές και να συγκεντρώσουν συναλλαγματικά αποθέματα. Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε στην Αμερική το 2007 και εξαπλώθηκε ραγδαία στον υπόλοιπο κόσμο τα δύο επόμενα χρόνια επηρέασε αναπόσπαστα τους πάντες. Ακόμη και οι επιτελείς του οργανισμού επιβεβαίωσαν ότι δεν είχαν βρεθεί αντιμέτωποι με ένα τόσο ραγδαίο ακραίο και εκτεταμένο κύμα οικονομικής αβεβαιότητας και ρευστότητας. Η αναταραχή στις προηγμένες πιστωτικές αγορές τα έτη 2007 και 2008 απέδειξε ότι η εγχώρια και διεθνής οικονομική σταθερότητα δεν δύναται σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ως δεδομένη, ούτε ακόμη και στις πιο εύπορες χώρες του πλανήτη. Το ΔΝΤ επανασχεδίασε τις λειτουργίες του, ενίσχυσε τα δανειοδοτικά του μέσα, ενδυνάμωσε τον οικονομικό και πιστωτικό έλεγχο των κρατών μελών του ενώ άρχισε να επιδεικνύει ιδιαίτερη προσοχή στις επιπτώσεις της πολιτικής των πιο πλούσιων χωρών στις πιο αδύναμες. Το 2008 το ΔΝΤ παρουσίασε ζημιές και τον Απρίλιο του ίδιου έτους ανακοίνωσε την λήψη μέτρων μεταξύ των οποίων ήταν και η απόλυση μεγάλου

αριθμού υπαλλήλων του οργανισμού. Στη σύνοδο των 20 ισχυρότερων κρατών (G-20) το 2009 στο Λονδίνο αποφασίστηκε η αύξηση του αποθεματικού κεφαλαίου του ΔΝΤ σε 500 δισεκατομμύρια δολάρια.

Έτσι λοιπόν αυτό που ξεκίνησε σαν ένας μικρός οργανισμός με περιορισμένους στόχους, κατέληξε σήμερα να είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός. Παρουσιάστηκαν συνοπτικά τα βασικότερα ιστορικά σημεία-σταθμοί από την ίδρυση του ΔΝΤ μέχρι σήμερα. Στόχος ήταν να «φωτίσουμε» ορισμένες βασικές πτυχές του οργανισμού για να κατανοήσουμε καλύτερα στο επόμενο υποκεφάλαιο που ακολουθεί την λειτουργία και οργάνωση του.

1.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΝΤ

1.3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Όπως αναφέρθηκε η βασική αποστολή του ΔΝΤ είναι να παρέχει οικονομική βοήθεια σε χώρες που καλούνται να αντιμετωπίσουν μια πολύ δύσκολη οικονομική κατάσταση. Χώρες- μέλη που παρουσιάζουν πρόβλημα με το ισοζύγιο πληρωμών μπορούν να ζητήσουν δάνεια ή και διαχείριση των εθνικών τους οικονομιών. Σκοπός του είναι να διασφαλίσει την σταθερότητα του διεθνούς νομισματικού συστήματος, του συστήματος δηλαδή ισοτιμιών συναλλάγματος και των διεθνών πληρωμών που επιτρέπουν στα κράτη να αγοράζουν το ένα από το άλλο αγαθά και υπηρεσίες. Οι αλλαγές στον παγκόσμιο οικονομικό χάρτη οδήγησαν και σε αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του ταμείου στη διάρκεια των χρόνων, δίνοντας την δυνατότητα στον οργανισμό να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην διαμόρφωση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής πολιτικής. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ταμείο προσπάθησε να διδαχθεί από τις κατά καιρούς κρίσεις αλλά και να διδάξει τα κράτη-μέλη του για την πολιτική και την μεταρρύθμιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής πολιτικής. Αναγκάστηκε να επιδεικνύει μεγαλύτερη ευελιξία δανειοδότησης με αναπροσαρμογή του δανεισμού έτσι ώστε να προσαρμόζεται ομαλότερα στις ιδιαίτερες ανάγκες των χωρών. Επιπρόσθετο γεγονός που αποδεικνύει την προσαρμογή του ΔΝΤ στα νέα δεδομένα είναι η αλλαγή του τρόπου διακυβέρνησής του. Τα κράτη-μέλη του ΔΝΤ συμφώνησαν σε μια σημαντική ενδυνάμωση της φωνής των αναπτυσσόμενων και των δυναμικά αναδυόμενων οικονομιών κατά την λήψη αποφάσεων του οργάνου,

διατηρώντας παράλληλα τη φωνή των κρατών μελών που χαρακτηρίζονται από χαμηλά εισοδήματα. Πριν εξετάσουμε τους όρους δανεισμού, τις προϋποθέσεις και δεσμεύσεις ενός δανεισμού που θα αναλυθούν στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε στο παρών υποκεφάλαιο στην οργάνωση και λειτουργία του ΔΝΤ έτσι ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα τις παραπάνω έννοιες.

1.3.2 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΔΝΤ

Βάσει άρθρου νόμου ο Διοικητής του ΔΝΤ είναι πάντοτε από την Ευρώπη και ο Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι Εκτελεστικοί Διευθυντές, οι οποίοι εγκρίνουν τον Διοικητή, ψηφίζονται από τους Υπουργούς Οικονομικών των χωρών που εκπροσωπούν. Ο δεύτερος στην ιεραρχία του ΔΝΤ είναι παραδοσιακά Αμερικανός.

Το ΔΝΤ είναι υπόλογο έναντι των κυβερνήσεων των κρατών μελών του. Στην κορυφή της οργανωτικής δομής¹¹ είναι το **Διοικητικό Συμβούλιο (Board of Governors)**¹² αποτελούμενο από ένα αξιωματούχο και έναν αναπληρωματικό από κάθε χώρα μέλος συνήθως κορυφαίους υπαλλήλους της Κεντρικής τράπεζας ή του Υπουργείου Οικονομικών της χώρας. Είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων του ΔΝΤ. Παρότι το Διοικητικό Συμβούλιο έχει μεταβιβάσει την πλειονότητα των αρμοδιοτήτων του στο Εκτελεστικό Συμβούλιο εντούτοις διατηρεί το δικαίωμα να εγκρίνει αυξήσεις στις ποσοστώσεις, να αποδεχθεί νέα μέλη, να απορρίψει μέλη και να τροποποιήσει τα Άρθρα της αρχικής Συμφωνίας (Articles of Agreement) και τους εσωτερικούς κανονισμούς του οργανισμού. Το Διοικητικό Συμβούλιο συνέρχεται μία φορά κάθε χρόνο, σε τακτική σύνοδο, κατά την διάρκεια της οποίας εγκρίνονται τα πεπραγμένα του Οργανισμού, εκλέγονται νέοι διευθυντές, και λαμβάνονται διάφορες αποφάσεις για τυχόν αλλαγή στις ισοτιμίες, για την είσοδο νέων μελών κ.α. Στις συνελεύσεις το Διοικητικό Συμβούλιο παίρνει αποφάσεις για το πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν τα διεθνή νομισματικά ζητήματα και να εγκρίνουν τις αντίστοιχες

¹¹ IMF Governance Structure Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/govstruct> (πρόσβαση Δεκ 19)

¹² IMF Members Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/np/sec/memdir.aspx> (πρόσβαση Δεκ 19)

αποφάσεις. Τέλος κάθε δύο χρόνια κατά την διάρκεια των ετήσιων συνόδων, οι Διοικητές των τραπεζών και του ταμείου εκλέγουν τους Εκτελεστικούς Διευθυντές στα αντίστοιχα Εκτελεστικά Συμβούλια. Το Διοικητικό Συμβούλιο πλαισιώνεται και δέχεται συμβουλές από δύο υπουργικές επιτροπές, τη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοπιστωτική Επιτροπή (International Monetary and Financial Committee IMFC) και την Επιτροπή Ανάπτυξης (Development Committee). Η IMFC έχει 24 μέλη που προέρχονται από το σύνολο των Διοικητών του ταμείου. Βασικές της αρμοδιότητες είναι η υποβολή προς το Διοικητικό Συμβούλιο εκθέσεων αναφορικά με την λειτουργία και την διαχείριση του ταμείου καθώς και προτάσεων, αναφορικά με την ανάγκη και το περιεχόμενο της αναθεώρησης διατάξεων των άρθρων της συμφωνίας. και συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο. Και οι δύο παραπάνω επιτροπές συστάθηκαν από το Διοικητικό Συμβούλιο το 1974

Όπως αναφέρθηκε πολλές από τις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου έχουν μεταβιβαστεί στο **Εκτελεστικό Συμβούλιο (Executive Board)**¹³, το οποίο αποτελεί το αμέσως επόμενο στην ιεραρχική διοικητική κλίμακα όργανο του ΔΝΤ. Το συγκεκριμένο Συμβούλιο αποτελείται από 24 εκτελεστικούς διευθυντές οι οποίοι αντιπροσωπεύουν όλες τις χώρες μέλη. Οι μεγαλύτερες οικονομίες σε παγκόσμια κλίμακα έχουν δικό τους εκτελεστικό διευθυντή, ενώ οι περισσότερες χώρες αντιπροσωπεύονται σε ομάδες των τεσσάρων ή και περισσότερων χωρών. Οι αρμοδιότητες του Εκτελεστικού Συμβουλίου θεμελιώνονται με βάση το Άρθρο XII, Τμήμα 3 της Αρχικής Συμφωνίας (Articles of Agreement). Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι το Εκτελεστικό Συμβούλιο ασχολείται ως επί το πλείστον, με τα άμεσα θέματα και τα τρέχοντα ζητήματα του ΔΝΤ ενώ για σημαντικότερες αποφάσεις όπως η άμεση εκταμίευση μεγάλων χρηματικών ποσών σε μία χώρα, το προαναφερθέν Διοικητικό Συμβούλιο είναι το ανώτατο όργανο.

Ο **Διευθύνων Σύμβουλος (Managing Director)**¹⁴ Είναι ο πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου και ηγείται του προσωπικού. Άμεσοι βοηθοί του είναι ο πρώτος Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος και δύο άλλοι Αναπληρωτές

¹³ IMF Executive Directors and Voting Power Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/np/sec/memdir/eds.aspx> (πρόσβαση Δεκ 19)

¹⁴ Selection Process for IMF Managing Director Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/about/Factsheets/Managing-Director-selection-process> (πρόσβαση Δεκ19)

Διευθύνοντες Σύμβουλοι. Η ομάδα αυτή επιβλέπει το έργο του προσωπικού και διατηρεί υψηλά επίπεδα επικοινωνίας με τα μέλη των κυβερνήσεων, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς και άλλους οργανισμούς. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο είναι υπεύθυνο για την εκλογή του διευθύνοντος Συμβούλου. Οποιοσδήποτε Εκτελεστικός Διευθυντής δύναται να υποβάλλει υποψηφιότητα για την θέση. Είναι υπεύθυνος για την οργάνωση, τον διορισμό και την απόλυση του προσωπικού, πάντα υπό τον γενικό έλεγχο του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Οι αρμοδιότητες του Διευθύνοντα Συμβούλου θεμελιώνονται με βάση το Άρθρο XII τμήμα 4 της Αρχικής Συμφωνίας (Articles of Agreement).

Η δράση του ΔΝΤ είναι παγκόσμια και για τον λόγο αυτό προβλέπει την ύπαρξη πέντε (5) τμημάτων, τα οποία είναι υπεύθυνα για την παροχή τεχνικής και συμβουλευτικής υποστήριξης σε θέματα μακροοικονομικής πολιτικής και διαχείρισης του χρηματοπιστωτικού τομέα όπως επίσης και την υποστήριξη προγραμμάτων οικονομικής μεταρρύθμισης σε κάθε περιοχή. Υπάρχει το τμήμα της Αφρικής (καλύπτει 44 χώρες), το τμήμα του Ειρηνικού (καλύπτει 33 χώρες), το τμήμα της Ευρώπης (καλύπτει 46 χώρες), το τμήμα της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας (καλύπτει 31 χώρες) και το τμήμα του Δυτικού Ημισφαιρίου (καλύπτει 34 χώρες).

Το Ταμείο έχει τρία τμήματα υποστήριξης τα οποία συμβάλλουν στην εκπλήρωση των στόχων του Οργανισμού. Πρόκειται για τα τμήματα Ανθρωπίνου Δυναμικού, Γραμματείας και Τεχνολογίας και Γενικών Υπηρεσιών. Το τμήμα Ανθρωπίνου Δυναμικού παρέχει στο προσωπικό ένα πλήρες φάσμα υπηρεσιών και πληροφοριών, καθώς είναι αυτό που διαχειρίζεται το σύστημα αμοιβών και παροχών, παρέχει συμβουλές σταδιοδρομίας και κατάρτισης και επιβλέπει την εκπαίδευση. Το τμήμα Γραμματείας διαχειρίζεται και δημιουργεί τα αρχεία του ΔΝΤ, οργανώνει όλες τις δραστηριότητες των οργάνων του ταμείου και προετοιμάζει τις εργασίες του Εκτελεστικού Συμβουλίου. Τέλος το τμήμα Τεχνολογίας και Γενικών Υπηρεσιών διαχειρίζεται τις πληροφορίες, εργάζεται για την οικοδόμηση ενός αποτελεσματικού περιβάλλοντος εργασίας, και διευκολύνει την επικοινωνία και την διερμηνεία. Ολοκληρώνοντας την αναφορά μας στο προσωπικό του ΔΝΤ, θα αναφέρουμε ότι πρόκειται για οικονομολόγους που στην πλειοψηφία τους εργάζονται στην έδρα του οργανισμού και λίγοι υπηρετούν στα περιφερειακά γραφεία του ΔΝΤ. Οι

απασχολούμενοι προέρχονται από όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου, καθώς το ΔΝΤ στοχεύει στην φυλετική και γεωγραφική διασπορά των υπαλλήλων του¹⁵.

1.3.3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΔΝΤ

Αναφέρθηκε ότι από την δεκαετία του 1980 ο οργανισμός έγινε ο βασικός φορέας στήριξης των κρατών με προβλήματα εξωτερικού χρέους. Η προώθηση της οικονομικής σταθερότητας είναι εν μέρει θέμα αποφυγής οικονομικών και χρηματοπιστωτικών κρίσεων, μεγάλων διακυμάνσεων της οικονομικής δραστηριότητας, υψηλού πληθωρισμού και υπερβολικής μεταβλητότητας στις αγορές συναλλάγματος και στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η οικονομική και χρηματοπιστωτική σταθερότητα είναι τόσο εθνική όσο και πολυμερής μέριμνα. Για να πετύχει το ΔΝΤ τους στόχους που αναφέρθηκαν στην αρχή του κεφαλαίου χρησιμοποιεί τρεις βασικές λειτουργίες-εργαλεία:

α. Εποπτεία-Επιτήρηση της παγκόσμιας οικονομίας και των οικονομιών των χωρών μελών (surveillance)¹⁶. Για την εξασφάλιση της σταθερότητας και την πρόληψη κρίσης στο Διεθνές Νομισματικό Σύστημα, το ΔΝΤ εξετάζει περιφερειακές και διεθνείς οικονομικές και χρηματοοικονομικές εξελίξεις, μέσω ενός τυπικού συστήματος που ονομάζεται επιτήρηση. Το Ταμείο ενθαρρύνει και συμβουλεύει τα κράτη μέλη του να υιοθετούν πολιτικές που να ενισχύουν την οικονομική σταθερότητα, να μειώνουν την ευπάθεια τους σε οικονομικές και χρηματοοικονομικές κρίσεις και να ανεβάζουν το βιοτικό επίπεδο. Αυτό επιτυγχάνεται πραγματοποιώντας τακτική αξιολόγηση των διεθνών προβλέψεων για την οικονομία ενώ ταυτόχρονα δημοσιεύει μια σειρά περιφερειακών οικονομικών προοπτικών.

Όταν μια χώρα γίνεται μέλος στο ΔΝΤ συμφωνεί στην ευθυγράμμιση και τον έλεγχο των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών από την διεθνή κοινότητα. Επίσης δεσμεύεται στην υλοποίηση πολιτικών που ευνοούν την ομαλή οικονομική ανάπτυξη και την σταθερότητα των τιμών, αποφεύγοντας την χειραγώγηση των συναλλαγματικών τιμών για την μη πρόκληση αθέμιτου ανταγωνιστικού

¹⁵ <https://www.imf.org>

¹⁶ IMF Surveillance Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Surveillance> (πρόσβαση Δεκ 19)

πλεονεκτήματος και να παρέχει δεδομένα για την οικονομία της. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιείται επίσημη ετήσια επίσκεψη επιτροπής οικονομολόγων του ΔΝΤ σε κάθε χώρα μέλος, με σκοπό τη συζήτηση της οικονομικής πολιτικής της χώρας και την συλλογή χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Για τον λόγο αυτό διενεργούνται συζητήσεις με την κυβέρνηση και τα μέλη της κεντρικής τράπεζας, και σε τακτά χρονικά διαστήματα συντάσσει αναλυτικές αξιολογήσεις της οικονομικής κατάστασης του κάθε κράτους μέλους. Τις συζητήσεις αυτές υποστηρίζουν επίσης τα κράτη-μέλη με πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν για ενημέρωση της διμερούς επιτήρησης και την προώθηση της διεθνούς οικονομικής σταθερότητας που περιλαμβάνουν τα εξής:

1. Προσπάθεια για συστηματική αξιολόγηση της ευπάθειας των χωρών σε περίπτωση κρίσης.

2. Σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα εφαρμόζεται το Πρόγραμμα Αξιολόγησης Χρηματοοικονομικού Τομέα (FSAP), το οποίο προσδιορίζει τους κινδύνους, τις ευπάθειες του οικονομικού συστήματος και τα δυνατά σημεία των κρατών συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό να διαμορφωθούν οι κατάλληλες απαντήσεις μέσω πολιτικής.

3. Σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα, ανάπτυξη και αξιολόγηση της ορθής τήρησης από τις χώρες μιας σειράς από κώδικες ορθής πρακτικής με άμεσο στόχο τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των κατάλληλων οικονομικών και χρηματοοικονομικών πολιτικών.

Η Εποπτεία διακρίνεται σε Περιφερειακή και Παγκόσμια. Η Περιφερειακή περιλαμβάνει την εξέταση πολιτικών που ακολουθούνται από ενώσεις όπως η Ευρωζώνη, η Δυτικοαφρικανική Οικονομική και Νομισματική Ένωση, η Κεντροαφρικανική Οικονομική και Νομισματική κ.α. Οι περιφερειακές οικονομικές εκθέσεις παρέχουν λεπτομερή ανάλυση των κυριότερων περιοχών του κόσμου. Η Παγκόσμια παρέχει λεπτομερή ανάλυση της παγκόσμιας οικονομίας και των προοπτικών ανάπτυξης. Περιλαμβάνει εκθέσεις από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ για τις παγκόσμιες οικονομικές τάσεις και εξελίξεις. Η έκθεση για τη παγκόσμια χρηματοπιστωτική σταθερότητα αξιολογεί τις παγκόσμιες κεφαλαιαγορές και τις οικονομικές ανισοροπίες καθώς και τα τρωτά σημεία που εγκυμονούν κινδύνους για την οικονομική σταθερότητα.

β. Δανεισμός (Lending)¹⁷. Μία χώρα που αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσκολίες, και δεν δύναται να πληρώσει τις διεθνείς υποχρεώσεις της, ενδεχομένως να δημιουργήσει προβλήματα στην σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, το οποίο το ΔΝΤ προστατεύει. Η χώρα μέλος χρηματοδοτείται από το ΔΝΤ κυρίως για να αποφύγει την χρεοκοπία, για να μην παρασύρει με αυτόν τον τρόπο και άλλες χώρες και για να διορθωθεί η οικονομική κατάσταση της. Βρισκόμαστε στην περίοδο της παγκοσμιοποίησης και κατά συνέπεια όταν μία χώρα βρίσκεται σε κρίση επηρεάζει και άλλες χώρες. Κάθε χώρα-μέλος, είτε πλούσια, είτε μεσαίου εισοδήματος, είτε φτωχή, εφόσον αντιμετωπίζει πρόβλημα με το ισοζύγιο πληρωμών μπορεί να απευθυνθεί στο ΔΝΤ για χρηματοδότηση και αυτό επειδή δεν μπορεί να βρει επαρκή χρηματοδότηση με προσιτούς όρους στις αγορές κεφαλαίου για να κάνει τις διεθνείς πληρωμές της και να διατηρήσει ένα ασφαλές επίπεδο των αποθεμάτων της.

Η λύση δεν παρέχεται μόνο μέσω της οικονομικής βοήθειας αλλά κυρίως με τη λήψη μέτρων και θέσπιση νόμων ώστε να γίνει εκ νέου ανταγωνιστική η οικονομία της προβληματικής χώρας. Η χώρα που δανείζεται σχεδιάζει το οικονομικό πρόγραμμα της, που στηρίζεται στην χρηματοδότηση, σε συνεργασία με το ΔΝΤ, ενώ η συνέχιση ή μη της οικονομικής ενίσχυσης εξαρτάται από την επιτυχημένη εφαρμογή του παραπάνω προγράμματος. Τα δάνεια χορηγούνται με τη μορφή δόσεων και όχι ολόκληρα από την αρχή. Το ΔΝΤ ελέγχει κατά πόσο η εκάστοτε χώρα τηρεί τις συνθήκες και τους όρους του μνημονίου και ανάλογα εγκρίνει την επόμενη δόση και επιβάλλει κατόπιν συνεργασίας με τις εθνικές κυβερνήσεις νέα μέτρα για να κατακτώνται οι στόχοι του προγράμματος. Οι διαθέσιμοι δανειακοί πόροι για τις χώρες με χαμηλό εισόδημα, αυξήθηκαν το 2009, ενώ ο μέσος όρος των ορίων των δανειακών διευκολύνσεων του ΔΝΤ διπλασιάστηκε. Σύμφωνα με την συμφωνία που τέθηκε σε ισχύ το 2016, οι χρηματοδοτικές δεσμεύσεις των μελών του ΔΝΤ, γνωστές και ως ποσοστώσεις, αυξήθηκαν σημαντικά καθότι αναθεωρήθηκαν με αύξηση τα όρια πρόσβασης στα μη δανειοδοτικά μέσα του ΔΝΤ¹⁸.

¹⁷ Lending by the IMF Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/lending.htm> (πρόσβαση Δεκ 19)

¹⁸ International Monetary Fund, 2014 “Lending by the IMF”, <http://www.imf.org/external/about/lending.htm> (πρόσβαση Οκτ 19)

Ανακεφαλαιώνοντας, σήμερα ο δανεισμός μέσω του ΔΝΤ εξυπηρετεί τρεις βασικούς σκοπούς:

1. Την ομαλή προσαρμογή μιας χώρας στην αντιμετώπιση διαφόρων κρίσεων, βοηθώντας την να αποφύγει τη δύσκολη οικονομική προσαρμογή ή την χρεοκοπία, κάτι που θα ήταν εξαιρετικά δαπανηρό, τόσο για την ίδια χώρα όσο και για άλλες χώρες που θα την δάνειζαν για λόγους που αναφέρθηκαν.

2. Ένα κράτος μέλος που χρηματοδοτείται από το ΔΝΤ απελευθερώνεται από άλλες πηγές χρηματοδότησης. Η έγκριση ενός προγράμματος δανεισμού αποδεικνύει ότι η κυβέρνηση ακολουθεί την σωστή πολιτική ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την αξιοπιστία και την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

3. Ο δανεισμός του ΔΝΤ μπορεί να λειτουργήσει και σαν προληπτικό μέτρο στην αντιμετώπιση των κρίσεων. Με τον τρόπο αυτό το πρόβλημα αντιμετωπίζεται στο αρχικό του στάδιο πριν εξελιχθεί σε εκτεταμένη κρίση.

γ. Τεχνική Βοήθεια (Technical assistance)¹⁹. Είναι μία από τις βασικές δραστηριότητες του ΔΝΤ. Επικεντρώνεται σε κρίσιμους τομείς της μακροοικονομικής πολιτικής, όπου το ταμείο έχει το μεγαλύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα. Η τεχνική βοήθεια και εκπαίδευση ουσιαστικά συμβάλλει στην ενδυνάμωση της ικανότητας των κρατών μελών για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών. Προσφέρεται σε διάφορους τομείς όπως στις πολιτικές νομισματικής και συναλλαγματικής ισοτιμίας, στην νομοθεσία και επίβλεψη του τραπεζικού συστήματος, στα στατιστικά στοιχεία των κρατών μελών ενώ συμπεριλαμβάνεται και η δημοσιονομική πολιτική.

Η τεχνική βοήθεια είναι η συνέχεια της εποπτείας του ΔΝΤ και υλοποιείται μέσω ανεπίσημων και επίσημων προτάσεων και συμβουλών. Τα τελευταία χρόνια το Ταμείο στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας των κρατών μελών του να μπορούν να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν μακροοικονομική πολιτική. Αυτό επιτυγχάνεται με μεταρρυθμίσεις που στόχο έχουν την καλύτερη ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, τη μεγαλύτερη διαφάνεια στην κοστολόγηση, το βελτιωμένο τρόπο

¹⁹ Technical Assistance Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/techasst.htm> (πρόσβαση Δεκ 19)

μέτρησης της απόδοσης, και στην εδραίωση ισχυρότερων εταιρικών σχέσεων με τους χορηγούς.

Αυτό επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους όπως με αποστολές προσωπικού μικρής διάρκειας, με επιχώρια τοποθέτηση ειδικών επιστημόνων στην κυβέρνηση των κρατών-μελών με τεχνικές και διαγνωστικές εκθέσεις, με εκπαιδευτικά μαθήματα και σεμινάρια. Η τακτική που εφαρμόζεται συνήθως είναι η επιτροπή του ΔΝΤ να επισκέπτεται τα κράτη-μέλη ώστε να συμβουλευσει την κυβέρνηση και τα στελέχη της κεντρικής τράπεζας για συγκεκριμένα θέματα. Ωστόσο, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δύναται να παράσχει ειδικό προσωπικό που να παραμείνει μόνιμα στη χώρα σε βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη βάση.

Τα κράτη που δικαιούνται τεχνική βοήθεια από το ταμείο είναι συνήθως αυτά με χαμηλό ή μεσαίο εισόδημα. Περίπου το 80% της τεχνικής βοήθειας δίδεται σε χώρες της υποσαχάριας Αφρικής και Ασίας, καθώς και σε χώρες που στο πρόσφατο παρελθόν τους εμπλέκονταν σε πολεμικές αναταραχές και συγκρούσεις. Το υπόλοιπο μέρος της τεχνικής υποστήριξης και της κατάρτισης καταμερίζεται για την ενίσχυση της αρχιτεκτονικής του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος, την εκπόνηση προγραμμάτων ανάπτυξης, την καταπολέμηση της φτώχειας, αλλά και την εκπαίδευση υπερχρεωμένων χωρών για τη μείωση και τη διαχείριση του χρέους τους.

1.4. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΔΝΤ ΜΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Σημαντική υποχρέωση αλλά και αποστολή του ΔΝΤ πρέπει να είναι η συνεργασία του με Παγκόσμιους φορείς και Οργανισμούς, όπως την Παγκόσμια Τράπεζα, τις Τράπεζες περιφερειακής ανάπτυξης, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, τον ΟΗΕ και άλλων διεθνών Οργανισμών και φορέων που ο καθένας έχει εξειδίκευση στο δικό του τομέα αρμοδιότητας. Το ΔΝΤ επίσης συνεργάζεται στενά με τις βιομηχανικές και αναδυόμενες οικονομίες της αγοράς που αποτελούν την G-20.

Όσο αφορά την συνεργασία του ΔΝΤ με την Παγκόσμια Τράπεζα, αν και μιλάμε για δύο διαφορετικούς φορείς, ο ένας συμπληρώνει το έργο του άλλου. Η δράση του Ταμείου επικεντρώνεται στην χάραξη μακροοικονομικής και χρηματοοικονομικής πολιτικής, και για τον λόγο αυτό χρηματοδοτεί χώρες για να σταθεροποιήσουν το νόμισμά τους, να συνεχίσουν τις πληρωμές εισαγωγών και να αποκαταστήσουν τις

συνθήκες με σκοπό την ισχυρή οικονομική ανάπτυξη. Η Παγκόσμια Τράπεζα ασχολείται κυρίως με τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και τον περιορισμό της φτώχειας, για αυτό και χρηματοδοτεί έργα υποδομής, μεταρρυθμίσεις των επιμέρους τομέων της οικονομίας και ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Κοινός τους σκοπός είναι η μείωση της φτώχειας, η ανάπτυξη προτύπων και κωδικών, η πραγματοποίηση εκτιμήσεων των οικονομικών μεγεθών των χωρών μελών, η βελτίωση της ποιότητας και της διαθεσιμότητας τους και η κάλυψη των δεδομένων για το εξωτερικό χρέος των κρατών. Οι χώρες απαιτείται πρώτα να ενταχθούν στο ΔΝΤ και στη συνέχεια να επιλεγούν για ένταξη στην Παγκόσμια Τράπεζα.

Ως ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η συνεργασία του ΔΝΤ με τον ΟΗΕ. Η συνεργασία αυτή καλύπτει θέματα φορολογικά, στατιστική παρακολούθηση, και αμοιβαία συμμετοχή σε τακτικές συνεδριάσεις και διασκέψεις. Το ΔΝΤ συνεργάζεται επίσης και με το Διεθνές Γραφείο Εργασίας του ΟΗΕ για θέματα απασχόλησης και κοινωνικής πολιτικής, με το περιβαλλοντικό πρόγραμμα του ΟΗΕ για την πράσινη οικονομία και με το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα για το κοινωνικό δίκτυο ασφαλείας και την έγκαιρη υποστήριξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

Κατά την διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης διαπιστώθηκε η ανάγκη για στενότερη συνεργασία του ΔΝΤ με την G-20. Η συνεργασία αυτή κρίθηκε απαραίτητη για την αποφυγή μεγαλύτερων οικονομικών δυσκολιών και την αναζωογόνηση της οικονομικής ανάπτυξης. Το ΔΝΤ έχει εξασφαλίσει τη συνεργασία του με διάφορους φορείς για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα, την εποπτεία των τραπεζών και το εμπόριο. Συνεργάζεται με φορείς θέσπισης προτύπων, όπως είναι η Επιτροπή Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία και η Διεθνής Ένωση Ασφαλιστικών Εποπτών. Το ΔΝΤ έχει την ιδιότητα του παρατηρητή στις επίσημες συνεδριάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, όπου γίνονται εκτιμήσεις για τους εμπορικούς περιορισμούς που εφαρμόζονται σε χώρες με προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών, αλλά συνεργάζεται και με το Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου κατά την εφαρμογή του ολοκληρωμένου πλαισίου για το εμπόριο, το χρέος και τα δημοσιονομικά.

Τέλος το Ταμείο στηρίζει προγράμματα τα οποία ασχολούνται με την αγορά εργασίας. Αν και η τεχνολογία του δεν εξειδικεύεται στα εργασιακά, έχει αναπτύξει σχέσεις αμοιβαίας βοήθειας και υποστήριξης με άλλες διεθνείς, περιφερειακές και

τοπικές οργανώσεις όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και η Διεθνής Συνομοσπονδία Συνδικάτων. Αποβλέπει στην συγκέντρωση εμπειρίας για την κατανόηση του αντίκτυπου των μακροοικονομικών πολιτικών που στοχεύουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας και την καλύτερη κατανόηση της δυναμικής της αγοράς εργασίας κάθε χώρας. Εστιάζει στην επικοινωνία με την κοινωνία των πολιτών και τα μέσα ενημέρωσης. Συζητά με την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για ανταλλαγή ιδεών και απόψεων με σκοπό την ανατροφοδότηση με απόψεις των προγραμμάτων που εφαρμόζει σε συνδυασμό με συνεντεύξεις τύπου στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (ΕΜΣ)

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η αρχή της δεκαετίας του 2000 βρήκε τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ιδιαίτερα εύφορη κατάσταση, μετά από μακρά περίοδο ευημερίας και αφήνοντας στο παρελθόν πολιτικές και κοινωνικές αναταράξεις. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισαν να βλέπουν πιο κοντά από ποτέ την υλοποίηση των σκέψεων για την νομισματική και οικονομική τους ένωση ως αποτέλεσμα της ισχυροποίησης τους. Οι συμφωνίες βρίσκονταν πλέον ένα βήμα πριν την ενεργοποίησή τους²⁰.

Όμως όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο η οικονομική κρίση η οποία ξεκίνησε από τις ΗΠΑ το 2008 και επηρέασε βαθύτατα ολόκληρη την Ευρώπη, είναι η βαθύτερη κρίση που έπληξε ποτέ την ήπειρο και τις χώρες της ευρωζώνης. Οι χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης ήταν αυτές που επηρεάστηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό από την κρίση. Πρώτη από τις χώρες της Ευρωζώνης που αιτήθηκε δανειακή διευκόλυνση ήταν η Ελλάδα. Η βοήθεια δόθηκε μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ) τον Ιούνιο του 2010. Ο δανεισμός από την Ελλάδα αποτέλεσε και την αιτία δημιουργίας του ΕΤΧΣ το οποίο προοριζόταν μόνο ως προσωρινό μέτρο μέχρι το 2013 κυρίως λόγω της έλλειψης νομικής υπόστασης στις συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ) αποτελεί ένα σημαντικό συστατικό της συνολικής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ. Είναι ένας οργανισμός ο οποίος παρέχει χρηματοοικονομική βοήθεια, με την μορφή δανείων, σε χώρες της Ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από δυσκολίες χρηματοδότησης ή με την μορφή κεφαλαίου σε τράπεζες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα²¹. Είναι ένας

²⁰ Η αρχή της δεκαετίας του 1990 αποτελεί την αρχή της νομισματικής και οικονομικής ένωσης καθώς και της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης με απώτερο σκοπό την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ στις 07 Φεβρουαρίου 1992 επισημοποίησε την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ΟΝΕ.

²¹ European Stability Mechanism <http://www.esm.europa.eu> (πρόσβαση 10 Οκτ 2019)

μόνιμος οργανισμός, με βάση το Λουξεμβούργο, και έχει αντικαταστήσει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ).

Μέχρι και σήμερα η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιστρέφεται γύρω από την οικονομική συνεργασία των κρατών μελών η οποία και αποτελεί έναν από τους κυριότερους άξονές της. Η έννοια της δημοσιονομικής σταθερότητας απέκτησε κεντρική σημασία για την επίτευξη των στόχων της ένωσης λόγω του έντονου οικονομικού στοιχείου που χαρακτηρίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η αποκάλυψη ενός ουσιαστικού κενού στο οικοδόμημα του χρηματοπιστωτικού συστήματος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, στα μέσα του 2007 προκάλεσε την έναρξη μιας αλυσιδωτής αντίδρασης που συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Τα αποτελέσματά της δεν άργησαν να γίνουν ορατά και αισθητά στο εσωτερικό των Η.Π.Α., με τράπεζες παγκόσμιου βεληνεκού να καταρρέουν αναγκάζοντας την Αμερικανική κυβέρνηση να προβεί σε κινήσεις υποστήριξης που μέχρι πρότινος φάνταζαν αδιανόητες ή και απορριπτέες. Αναπόφευκτα η νευρική κατάσταση μεταφέρθηκε άμεσα στην Ευρώπη όπου τράπεζες σε Γαλλία και Γερμανία ανακοίνωσαν απώλειες κεφαλαίων²².

Μετά την λήξη του δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, ενισχύθηκε η ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης. Η πρώτη ουσιαστική παρέμβαση σε πολιτικό επίπεδο ήταν από τον W. Churchill ο οποίος σε ομιλία στην Ζυρίχη στις 19 Σεπτεμβρίου 1946 αναφέρθηκε στην ιστορική αναγκαιότητα δημιουργίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης που θα στηρίζονταν στη γαλλογερμανική συμφιλίωση. Το σχέδιο στόχευε στην ενοποίηση της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα με σκοπό να καταστεί αδύνατη μία νέα σύγκρουση μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας. Η ίδρυση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Χάλυβα και Άνθρακα (Ε.Κ.Χ.Α.) θα ωθούσε τις δύο χώρες σε μία αναγκαία συνεργασία στην οικονομική πολιτική, θα μείωνε τις μακροχρόνιες εντάσεις σε θέματα οικονομικών συμφερόντων μεταξύ τους και θα λειτουργούσε προωθητικά για την ειρηνική ανάπτυξη της περιοχής. Η λειτουργία αυτής

²² Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις των τραπεζών HSBC και Merrill Lynch οι οποίες ανακοίνωσαν μείωση κεφαλαίων \$10, 5 και \$11.5 δις αντίστοιχα. Mauro F. Guillen Director of the Lauder Institute University of Pennsylvania, The Global Economic & Financial Crisis: A Timeline διαθέσιμο στο http://lauder.wharton.upenn.edu/pages/pdf/class_info/Chronology_Economic_Financial_Crisis.pdf

της κοινότητας θα επιτύγχανε μια συνεργασία στην οικονομική πολιτική ενώ θα μείωνε και τις εντάσεις σε διάφορα γαλλογερμανικά οικονομικά συμφέροντα. Σκοπός ήταν να επιτευχθεί η ειρηνική διαβίωση και συμφιλίωση των κρατών της Ευρώπης. Για τον λόγο αυτό προτάθηκε να τεθεί το σύνολο της γαλλογερμανικής ποσότητας άνθρακα και χάλυβα υπό την εποπτεία μιας ανώτατης αρχής στο πλαίσιο ενός οργανισμού ανοικτού σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Το σχέδιο "Schuman" όπως ονομάστηκε αποτέλεσε ιστορικά το πρώτο βήμα για την Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό να οδηγήσει στην πλήρη πολιτική και οικονομική ενοποίηση της Ευρώπης²³

Η **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ)** ιδρύθηκε στις 25/03/1957 με την υπογραφή της σχετικής Συνθήκης στη Ρώμη από τα έξι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Χάλυβα και Άνθρακα (Ε.Κ.Χ.Α.) και τέθηκε σε ισχύ στις 01/05/1958. Οι οικονομικοί και κοινωνικοί σκοποί της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας αναφέρονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης. Στους οικονομικούς όρους αναφέρονται η συνεχής και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, η αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, η αυξημένη σταθερότητα και η οικοδόμηση στενών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών. Επίσης θεσπίστηκε το κοινό δασμολόγιο για τα τρίτα κράτη και η κατάργηση των δασμών και κάθε ισοδύναμου. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η κοινή αγορά περιελάμβανε δύο βαθμίδες ολοκλήρωσης: την τελωνειακή ένωση και την ελεύθερη διακίνηση των συντελεστών παραγωγής. Δόθηκε λοιπόν μεγάλη έμφαση στις δυνάμεις της αγοράς και λιγότερο στις θεωρίες του κρατικού παρεμβατισμού και του οικονομικού σχεδιασμού. Επήλθε ουσιαστικά η κατάργηση των διακρίσεων μεταξύ των φυσικών ή νομικών προσώπων των κρατών μελών.

2.2.1. ΙΔΡΥΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Με την ίδρυση της Ε.Ο.Κ δεν είχε προβλεφθεί η δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης καθώς δεν υφίσταντο την περίοδο εκείνη. Η ανάγκη αυτή προέκυψε μετά την εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς και της τελωνειακής ένωσης. Επιπροσθέτως όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο λόγω του συστήματος Bretton Woods επιτράπηκε η μετατρεψιμότητα όλων των νομισμάτων του δυτικού κόσμου σε σταθερές ισοτιμίες και εξασφαλίστηκε η νομισματική σταθερότητα.

²³ Τσουκάλης Λ. Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση

Έτσι δεν υπήρχε ανάγκη και κίνητρα για την υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος. Η ανάγκη αυτή παρουσιάστηκε όταν εμφανίστηκαν οι πρώτες ρωγμές στο σύστημα του Breton Woods.

Το θέμα της δημιουργίας της νομισματικής ένωσης τέθηκε για πρώτη φορά το 1969, στη διάσκεψη κορυφής της Χάγης, στο πλαίσιο της ΕΟΚ, με κίνητρα πολιτικά και οικονομικά. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων προσδιόρισαν έναν νέο στόχο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης: την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Μια ομάδα, με επικεφαλής τον τότε πρωθυπουργό του Λουξεμβούργου Pierre Werner, κατάρτισε έκθεση η οποία προέβλεπε την επίτευξη πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης εντός δέκα ετών, βάσει ενός σχεδίου που περιλάμβανε διάφορα στάδια. Απώτερος σκοπός ήταν η πλήρης μετατρεψιμότητα των νομισμάτων των κρατών μελών, η πλήρης ελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, και ο αμετάκλητος καθορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών²⁴. Με την υποβολή της έκθεσης της παραπάνω ομάδας (γνωστή ως Έκθεση Werner) ολοκληρώνεται και το πρώτο στάδιο στην ανάπτυξη της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Νομισματικής ολοκλήρωσης²⁵

Το δεύτερο στάδιο εκτείνεται μέχρι την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (European Monetary System) το 1979²⁶. Σύμφωνα με αυτό τα νομίσματα όλων των κρατών μελών πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, συμμετείχαν στον μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών που έγινε γνωστός σαν ΜΣΙ. Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες βασίστηκαν σε κεντρικές ισοτιμίες έναντι της ευρωπαϊκής νομισματικής μονάδας ή ECU (που έγινε αρχικά γνωστή σαν ευρωπαϊκή λογιστική μονάδα), η οποία ήταν ένας σταθμισμένος μέσος όρος των συμμετεχόντων νομισμάτων. Η συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ) είναι εθελοντική, και ως εκ τούτου έχει παραχθεί από την ίδρυσή του, ένα είδος Ευρώπης "δύο ταχυτήτων". Τα κράτη της Μπενελούξ, η Δανία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία υπήρξαν μέλη από την αρχή. Οι στόχοι του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος ήταν η επίτευξη μιας ζώνης

²⁴[http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρώπης 2 \(πρόσβαση 05/11/19\)](http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορία_της_οικονομικής_και_νομισματικής_ένωσης_της_Ευρώπης_2_(πρόσβαση_05/11/19))

²⁵ Report to the Council and the Commission on the realization by stages of ECONOMIC AND MONETARY UNION in the Community «Werner Report» διαθέσιμο στο <https://www.eur-lex.europa/legal-content.com>

²⁶ European Monetary System διαθέσιμο στο <https://www.investopedia.com/terms/e/ems.asp>

εσωτερικής και εξωτερικής νομισματικής σταθερότητας στην Ευρώπη, με σκοπό να παράσχει το πλαίσιο για τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών σε θέματα οικονομικής πολιτικής και να συμβάλλει στην αποκλιμάκωση της παγκόσμιας νομισματικής αστάθειας μέσω κοινών πολιτικών έναντι των τρίτων νομισμάτων.

Το τρίτο στάδιο ξεκίνησε με την έναρξη λειτουργίας του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (Exchange Rate Mechanism) του ΕΝΣ το 1979 και ολοκληρώθηκε με το σχέδιο Delors το 1989. Το ΕΝΣ βασίστηκε σε τρεις παραμέτρους:

Η πρώτη ήταν ο Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) που προέβλεπε την αντιστροφή των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων που συμμετείχαν σε αυτό εντός προκαθορισμένων ζωνών διακύμανσης. Η λειτουργική αξία αυτού του περιορισμένου ποσοστού της διακύμανσης είναι ότι χρησιμεύει ως ένα εύλογο μέτρο προσέγγισης των σταθερών συντελεστών του συστήματος του Bretton Woods. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι εμπορικές επιχειρήσεις, καθώς και οι ιδιώτες επενδυτές μπορούν να προχωρήσουν σε μακροπρόθεσμες συναλλαγές με την βεβαιότητα ότι καμία απροσδόκητη αύξηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών ούτε μία μεγάλη απώλεια θα συμβεί στο τέλος της συναλλαγής.

Η δεύτερη ήταν η εισαγωγή της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας (European Currency Unit)²⁷, ενός εικονικού νομίσματος το οποίο αποτελείται από ένα συγκεκριμένο ποσό από κάθε νόμισμα που συμμετέχει στο ΕΝΣ. Το ΕΝΣ δημιούργησε αυτή την τεχνητή ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα για να αντικαταστήσει την προηγούμενη τεχνητή μονάδα γνωστή ως η Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα (ΕΛΜ). Η αξία της ECU καθορίζεται ως μία σύνθεση από ένα σύνολο των νομισμάτων των κρατών μελών με σταθμισμένες τιμές. Η σταθμισμένη τιμή που αποδίδεται στο νόμισμα κάθε κράτους στο καλάθι καθορίζεται εξαρχής.²⁸

Η τρίτη συνιστώσα έδωσε την δυνατότητα σε όλες τις κεντρικές τράπεζες που συμμετείχαν στο ΜΣΙ να παρεμβαίνουν στις αγορές συναλλάγματος όποτε αυτό ήταν

²⁷ European Currency Unit a Brief History of the ECU, the Predecessor of the Euro διαθέσιμο στο <http://www.fx.sauder.ubc.ca/ECU.html> (πρόσβαση Ιαν 20)

²⁸ Mads Andenas, European economic and monetary union: the institutional framework E.L. Rev. 1999

απαραίτητο λόγω των βραχυπρόθεσμων δανειοδοτικών διευκολύνσεων. Με τον μηχανισμό αυτό παρέχεται μία σύντομη και μεσοπρόθεσμη στήριξη στα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν σοβαρά νομισματικά προβλήματα. Η συνήθης λειτουργία που προβλέπεται είναι η Πολλή Βραχυπρόθεσμη Χρηματοδότηση (ΠΒΧ) θεσμός που προορίζεται για την παροχή στήριξης για 35-40 ημέρες. Διατηρήθηκε σταθερό το επίπεδο της συναλλαγματικής ισοτιμίας και επιτράπηκε η εισαγωγή αντιπληθωριστικών πολιτικών στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ. Η εμπιστοσύνη στον ΜΣΙ του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος δέχθηκε ισχυρό πλήγμα τον Σεπτέμβριο του 1992. Το πλήγμα αυτό οφειλόταν στην ανησυχία ότι η Γαλλία δεν θα επικυρώσει την συνθήκη του Μάαστριχτ. Αναπτύχθηκε μία έντονη κερδοσκοπία στις αγορές συναλλάγματος, που στράφηκαν εναντίον των νομισμάτων των κρατών των οποίων οι οικονομίες ήταν αποδεδειγμένα αδύναμες, και υπέρ του γερμανικού μάρκου. Οι επενδυτές αντιλαμβάνονται το γερμανικό μάρκο ως το ασφαλέστερο μακροπρόθεσμα νόμισμα διότι η γερμανική κεντρική τράπεζα, επέμεινε στη διατήρηση των τιμών σε πολύ υψηλά επίπεδα, για να αποτραπεί ο πληθωρισμός και για να καλυφθεί το κόστος της γερμανικής ενοποίησης.

Η σταθερότητα που υποτίθεται ότι παρείχε ο μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών στα πλαίσια του ΕΝΣ, είχε ήδη κλονιστεί και υπονομεύθηκε ακόμη περισσότερο τα έτη 1992-1995. Από το 1995 οι αγορές συναλλάγματος στην Κοινότητα έχουν ηρεμήσει και οι συναλλαγματικές μετατοπίσεις είναι ήσσονος σημασίας. Πράγματι, μέχρι το τέλος του 1996, τα νομίσματα όλων των κρατών που λειτουργούν εντός του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών ήταν σαφώς εντός του περιθωρίου διακύμανσης. Από το 1996, η γενική σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας είχε προωθηθεί από τις παράλληλες προσπάθειες των κυβερνήσεων των κρατών να πληρούν τα κριτήρια που απαιτούνται για να συμμετάσχουν στο τελικό στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.²⁹

Τον Δεκέμβριο του 1989, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου ζήτησε να διεξαχθεί μια διακυβερνητική διάσκεψη, η οποία θα προσδιόριζε τις απαιτούμενες αλλαγές της Συνθήκης προκειμένου να επιτευχθεί η ΟΝΕ. Οι εργασίες αυτής της

²⁹ European Economic and Monetary Union: History, Trends, and Prospects Rosa M Lastra and Jean-Victor Louis Yearbook of European Law Advance Access published March 27, 2013

διακυβερνητικής διάσκεψης οδήγησαν στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία εγκρίθηκε επισήμως από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μάαστριχτ τον Δεκέμβριο του 1991 και υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992. Η Συνθήκη αυτή προέβλεπε την σταδιακή καθίδρυση μιας ενιαίας νομισματικής πολιτικής βασιζόμενης σε ένα ενιαίο νόμισμα το οποίο θα διαχειρίζεται μια ενιαία και ανεξάρτητη τράπεζα. Σύμφωνα με την συνθήκη βασικό στόχο της ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής αποτελεί η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και υπό την επιφύλαξη του στόχου αυτού, η υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Κοινότητα, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοικτής με ελεύθερο ανταγωνισμό αγοράς. Οι δράσεις αυτές συνεπάγονται την τήρηση των ακόλουθων αρχών: σταθερές τιμές, υγιή δημόσια οικονομία, υγιείς νομισματικές συνθήκες και σταθερό ισοζύγιο πληρωμών³⁰. Την 1^η Ιανουαρίου 1999 το Ευρώ εισήχθη παράλληλα με τα εθνικά νομίσματα. Τα κέρματα και τα τραπεζογραμμάτια εισήχθησαν την 1^η Ιανουαρίου του 2002. Η Συνθήκη προέβλεπε την δημιουργία της ΟΝΕ σε τρία στάδια:

Το 1^ο στάδιο άρχισε την 1^η Ιουλίου του 1999. Τα κράτη μέλη είχαν ως οδηγία και επιλογή την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων τους καθώς και των πληρωμών. Θεσπίστηκαν ειδικά μέτρα για την χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων των κρατών που είχαν ανάγκη προκειμένου να αποφευχθούν τα χειρότερα και να συνεχιστεί η ομαλή πορεία της Ένωσης. Στο στάδιο αυτό βασικός στόχος ήταν η επίτευξη μεγαλύτερης σύγκλισης μεταξύ των οικονομικών πολιτικών που εφαρμόζαν τα κράτη και ταυτόχρονα μιας πιο στενής συνεργασίας μεταξύ των κεντρικών τραπεζών, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ των νομισματικών πρακτικών στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι ότι τα κράτη μέλη παρουσίαζαν προγράμματα μακράς διάρκειας με στόχο την σταθερότητα του επιπέδου των τιμών και την οριστική εξυγίανση της δημόσιας οικονομίας.

Το 2^ο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου 1994 και τερματίστηκε στις 31 Δεκεμβρίου 1998. Σε αυτό το στάδιο, η

³⁰ <https://www.des.unipi.gr/wp-content/uploads/2014/04/01> (Με βάση το βιβλίο του Νίκου Μούση: Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτικές (πρόσβαση 06/11/19))

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα επέβαλλε στα κράτη μέλη να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα και να θέσουν σε κίνηση τη διαδικασία για την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών, έτσι ώστε η μελλοντική νομισματική ένωση να συγκεντρώνει κράτη με υγιή δημοσιονομική διαχείριση. Ένας κανονισμός του Συμβουλίου θέσπισε λεπτομερείς κανόνες και ορισμούς για την εφαρμογή της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος συμπεριλαμβανομένου του ορισμού του δημόσιου χρέους, καθώς και κανόνων για την υποβολή στοιχείων από τα κράτη μέλη στην επιτροπή. Τα κράτη μέλη προσπαθούσαν να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείματα ώστε να υιοθετήσουν το Ευρώ. Κατά την διαδικασία που οδήγησε στην ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών η Συνθήκη τους απαγόρευε να χορηγούν στις κυβερνήσεις διευκολύνσεις υπερανάληψης ή οποιοδήποτε άλλο είδος πιστωτικής διευκόλυνσης και να αγοράζουν άμεσα χρεωστικά μέσα του δημοσίου τομέα. Στην διαδικασία αυτή βοήθησε αρκετά η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος.

Το 3ο στάδιο άρχισε το 1999 με τον αμετάκλητο καθορισμό των ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων των συμμετεχουσών χωρών μεταξύ τους και το Ευρώ το οποίο κατέστη πλέον αυτοτελές νόμισμα, το νόμισμα των κρατών μελών που συμμετέχουν πλήρως στην ενιαία νομισματική πολιτική. Από την ημερομηνία αυτή η νομισματική πολιτική και η πολιτική ισοτιμιών ασκούνται σε Ευρώ, ενθαρρύνεται η χρήση του Ευρώ στις αγορές συναλλάγματος και τα κράτη μέλη εκδίδουν σε Ευρώ τα νέα μεταβιβάσιμα χρεόγραφα του δημοσίου με τον αμετάκλητο καθορισμό των ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων των συμμετεχουσών χωρών μεταξύ τους με το Ευρώ³¹. Από θεσμικής πλευράς δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών αποτελούμενο από τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών, οι οποίες έπρεπε να είναι ανεξάρτητες από τις κυβερνήσεις των κρατών τους και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η οποία είναι ανεξάρτητη από τις εθνικές κυβερνήσεις και τα κοινοτικά όργανα. Με την διαδικασία αυτή λοιπόν ξεκίνησε για την Ευρώπη η εποχή του Ευρώ η οποία και διατηρείται μέχρι και σήμερα με τους διάφορους τριγμούς στην Ένωση και με τους επικριτές και τους αντιφρονούντες.

³¹ Νίκος Μούσης Η "Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική" 2015

2.2.2 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ (ΕΜΣ)

Η οικονομική κρίση που έπληξε την παγκόσμια οικονομία από το καλοκαίρι του 2007, δεν έχει προηγούμενο στην μεταπολεμική οικονομική ιστορία. Η αναταραχή αυτή δημιούργησε μια νέα εγχώρια κρίση στην Ευρώπη το 2010. Οι χώρες που αντιμετώπιζαν σημαντικά ελλείματα έχασαν την ανταγωνιστικότητά τους ή επέτρεψαν χαλαρή εποπτεία των τραπεζών. Στα αρχικά της στάδια, η κρίση εκδηλώθηκε ως μια οξεία έλλειψη ρευστότητας των χρηματοοικονομικών θεσμικών οργάνων. Σε αυτή τη φάση, οι ανησυχίες σχετικά με τη φερεγγυότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αυξανόταν, αλλά θεωρούνταν αδύνατη μια συστημική κατάρρευση. Η χρεοκοπία της επενδυτικής τράπεζας των ΗΠΑ Lehman Brothers τον Σεπτέμβριο του 2008, οδήγησε τους επενδυτές να αποσύρουν μαζικά τις καταθέσεις και η αγορά βυθίστηκε σε δίνη. Η οικονομία της ΕΕ εισήλθε στην πιο απότομη ύφεση στην ιστορία της, μετά το 1930. Στο πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ΕΤΧΣ (European Financial Stability Facility-EFSF)³². Έχοντας τη μορφή Οχήματος Ειδικού Σκοπού και όντας ανεξάρτητο από τα όργανα της Ε.Ε. καθώς η νομική του φύση ήταν εταιρική, είχε την ευχέρεια να συνδιαλέγεται με διεθνείς οίκους και αγορές, χωρίς τους φραγμούς που έθεταν μέχρι πρότινος οι Συνθήκες λειτουργίας της Ε.Ε. Στόχος του ήταν η εξασφάλιση κεφαλαίων από τις αγορές, και η παροχή οικονομικής βοήθειας στα κράτη-μέλη με χαμηλότερη επιβάρυνση σε σχέση με τις αγορές. Μέλη του ήταν τα 16 κράτη μέλη της Ευρωζώνης. Το ΕΤΧΣ αποτελούσε έναν προσωρινό μηχανισμό επίλυσης κρίσεων για τα κράτη μέλη του Ευρώ και τα βασικά στοιχεία του ήταν η έκδοση ομολόγων με την υποστήριξη των κρατών μελών του Ευρώ, αποστολή στήριξης μόνο μελών του Ευρώ που αντιμετώπιζαν άμεσους οικονομικούς κινδύνους, με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποδοχή από τις αγορές και τέλος η εγγύηση ικανοποίησης των υποχρεώσεων του κράτους-οφειλέτη σε περίπτωση αδυναμίας.

Παρόλα τα μέτρα αυτά στάθηκε αδύνατο για το ΕΤΧΣ να περιορίσει την κρίση χρέους των περιφερειακών οικονομιών. Και αυτό συνέβη για δύο κυρίως λόγους: ο πρώτος έχει να κάνει με την ίδια την οικονομική λογική του εν λόγω μηχανισμού, ενώ ο

³² EFSF the temporary fiscal backstop διαθέσιμο στο <https://www.esm.europa.eu/efsf-overview> (πρόσβαση Ιαν 20)

δεύτερος σχετίζεται με τη διάρθρωσή του. Συγκεκριμένα το ΕΤΧΣ δεν είναι αυτόνομος οργανισμός όπως το ΔΝΤ. Κάθε χώρα διατηρεί το δικαίωμα του βέτο για κάθε νέο πρόγραμμα οικονομικής βοήθειας, με αποτέλεσμα ο μηχανισμός να τίθεται αυτομάτως αναποτελεσματικός καθόσον για κάθε αίτημα για οικονομική βοήθεια θα προκύπτουν οι πολιτικές αντιπαραθέσεις. Επίσης ένα δεύτερο πρόβλημα που προέκυψε ήταν η υπερβολική λιτότητα. Οι όροι του δανεισμού δεν ήταν ευνοϊκοί, για να μπορέσουν τα κράτη μέλη να επιστρέψουν στον δανεισμό στις αγορές. εξαιτίας του υπερβολικά σκληρού προγράμματος λιτότητας που είχε επιβάλλει το ΕΤΧΣ. Η αντίδραση στην λιτότητα αυτή εκδηλώθηκε με διάφορους τρόπους στις χώρες που την έχουν υποστεί. Παρόλα αυτά το ΕΤΧΣ αποτέλεσε μια παροδική λύση και η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) έθεσε τέλος στην ύπαρξη του.

Η ιστορία κατέδειξε ότι η προβληματική οικονομία ενός κράτους μέλους μπορούν άμεσα να απειλήσουν τη μακροχρηματοοικονομική σταθερότητα της Ε.Ε. στο σύνολό της μέσω διαφόρων διαύλων εξάπλωσης. Η πρόσκαιρη φύση του ΕΤΧΣ, η νομιμότητα οι αρνητικές αντιδράσεις των αγορών, και η αύξηση του δανεισμού προς τα κράτη μέλη εντατικοποίησαν τις σκέψεις αντικατάστασης του παρότι αποτέλεσε μια σημαντική βοήθεια κατά τα πρώτα στάδια της κρίσης. Αποφασίστηκε πως ένας οργανισμός με μόνιμη μορφή θα μπορούσε να αποτελέσει μια ισχυρή απάντηση στις απαιτήσεις τόσο των διεθνών αγορών όσο και των εσωτερικών διαφωνιών.

Στη Συνόδου Κορυφής των Αρχηγών κρατών της Ευρωζώνης που πραγματοποιήθηκε στις 16^{ης} Δεκεμβρίου 2010³³ αποφασίστηκε η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) για τα κράτη μέλη της ζώνης του Ευρώ, ο οποίος θα αντικαθιστούσε τον ΕΤΧΣ. Συμφωνήθηκε η ανάγκη θέσπισης ενός μόνιμου μηχανισμού σταθερότητας, που θα διασφαλίζει την χρηματοοικονομική σταθερότητα του συνόλου της Ευρωζώνης. Διαπιστώθηκε ότι η Συνθήκη της Λισαβώνας έπρεπε να τροποποιηθεί, καθώς δεν αποσκοπούσε στη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας της Ευρωζώνης συνολικά. Αποφασίστηκε να προστεθεί μια νέα παράγραφος στο άρθρο 136 της Συνθήκης μέσω της

³³ <https://europa.eu/rapid/press-release-DOC-10-5-en.htm?n> (επίσημη ανακοίνωση δημιουργίας)
[Πρόσβαση 05/11/19]

απλουστευμένης διαδικασίας αναθεώρησης του άρθρου 48 ΣΛΕΕ³⁴. Βάσει της απόφασης 199/2011 ανακοινώθηκε η τροποποίηση του άρθρου 136 ΣΛΕΕ και η προσθήκη της παραγράφου 3 σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης δύναται να θεσπίσουν μηχανισμό σταθερότητας προς διασφάλιση της σταθερότητας εντός της ζώνης του Ευρώ³⁵.

Η διατύπωση της νέας αυτής παραγράφου δημιούργησε ορισμένες σημαντικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού σταθερότητας. Συγκεκριμένα, βασική προϋπόθεση είναι ότι ο ΕΜΣ μπορεί να ενεργοποιηθεί μόνο εφόσον η ενεργοποίηση του είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της και οι αυστηροί όροι που συνδέονται με τη βοήθεια είναι αναγκαίοι για τον περιορισμό του ηθικού κινδύνου, ο οποίος ενυπάρχει σε ένα μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων. Προϋπόθεση είναι επίσης να διασφαλιστεί ότι η ύπαρξη του ΕΜΣ δεν θα αποδυναμώσει τα κίνητρα για υγιή δημοσιονομικές και μακροοικονομικές πολιτικές στις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Στις 24 Ιουνίου 2011, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την ίδρυση του ΕΜΣ ενώ στις 21 Ιουλίου 2011 οι αρχηγοί των κρατών μελών αποφάσισαν να αυξηθεί η ευελιξία του μηχανισμού με την επιβολή κατάλληλων προϋποθέσεων. Στις 2 Φεβρουαρίου 2012, υπογράφηκε από τους εκπροσώπους των κρατών της Ευρωζώνης η Συνθήκη για τη Θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, η οποία ίδρυσε τον ΕΜΣ, ως διεθνή οργανισμό με έδρα το Λουξεμβούργο. Τον Οκτώβριο του 2012, συγκροτήθηκε ο ΕΜΣ και στις 8 Οκτωβρίου 2012 πραγματοποιήθηκε η εναρκτήρια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο, μετά την οποία άρχισαν να καταβάλλονται άμεσα τα απαιτούμενα χρηματικά κεφάλαια. Τον Ιανουάριο του 2013, τίθεται σε εφαρμογή ο ΕΜΣ με την επικύρωση τη Συνθήκη Ίδρυσής του από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, στην επικύρωσή της δε προχώρησαν και τα 17 κράτη μέλη της. Στην χώρα μας, ειδικότερα, κυρώθηκε με τον ν. 4063/2012.

³⁴ https://sbe.org.gr/newsletters/eflashnews/2012_51/Stability.pdf (Συνθήκη για την θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας) [Πρόσβαση 07/11/2019]

³⁵ Η νέα παράγραφος που προστέθηκε, περιέχει τα εξής : «Τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ μπορούν να θεσπίσουν μηχανισμό σταθερότητας, ο οποίος θα ενεργοποιείται εφόσον κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να διασφαλίζεται η σταθερότητα εντός της ζώνης του ευρώ. Η παροχή τυχόν απαιτούμενης χρηματοπιστωτικής συνδρομής βάσει του μηχανισμού θα υπόκειται σε αυστηρούς όρους».

2.3. ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΣΜ

Σκοπός της ίδρυσης του ΕΜΣ είναι «η κινητοποίηση της χρηματοδότησης και η παροχή στήριξης σταθερότητας, υπό αυστηρούς όρους, κατάλληλους για το επιλεγμένο μέσο χρηματοδοτικής συνδρομής, προς όφελος των μελών του ΕΜΣ που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησης, εφόσον είναι απαραίτητη για την διαφύλαξη της χρηματοοικονομικής σταθερότητας της ζώνης του Ευρώ στο σύνολο της και των κρατών μελών της. Προς τον σκοπό αυτό, ο ΕΜΣ έχει το δικαίωμα να αντλεί κεφάλαια με την έκδοση χρηματοπιστωτικών τίτλων ή με την σύναψη χρηματοοικονομικών ή λοιπών συμφωνιών ή ρυθμίσεων με μέλη του ΕΜΣ, χρηματοοικονομικά ιδρύματα ή άλλα τρίτα μέρη»³⁶.

Διέπεται από το Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, αποτελεί αυτόνομο νομικό πρόσωπο με δικαιοπρακτική ικανότητα, και διακυβερνητικό οργανισμό με δυνατότητα σύναψης συμφωνιών με έδρα το Λουξεμβούργο. Το προβλεπόμενο από τον ΕΜΣ μετοχικό κεφάλαιο ανέρχεται σε 700 δις με τις επιμέρους καταβολές να διαχωρίζονται σε 80 δις με την μορφή καταβληθέντος κεφαλαίου, και 620 δις με την μορφή εγγυήσεων από τα κράτη μέλη του μηχανισμού για περιπτώσεις άμεσων αναγκών. Το μετοχικό κεφάλαιο διαιρείται σε επτά εκατομμύρια μερίδια ονομαστικής αξίας 100000 ευρώ έκαστο. Από αυτά μόνο τα 500 δις ευρώ προορίζονται για περιπτώσεις δανειοδοτήσεων ενώ το υπόλοιπο ποσό αφορά την εκκρεμή στήριξη σταθερότητας με το EFSF. Ο μηχανισμός Εφοδιασμένος με πάγιες θεσμικές αρμοδιότητες που του εκχωρήθηκαν από τα κράτη μέλη συνιστά ένα από τα στοιχεία κλειδιά στην άμυνα της Ευρωζώνης εναντίον μιας κρίσης χρέους που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την οικονομία ολόκληρης της Ευρωζώνης λόγω της ισχυρής αλληλεπίδρασης που υπάρχει μεταξύ των κρατών μελών. Γι' αυτό άλλωστε χαρακτηρίζεται και ως μηχανισμός «σταθερότητας» και όχι απλά «στήριξης» και μπορεί να ενεργοποιηθεί μόνο εφόσον η ενεργοποίησή του είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της³⁷. Αποτελεί σήμερα το μοναδικό και μόνιμο μέσο ανταπόκρισης σε νέα αιτήματα οικονομικής διάσωσης από τα κράτη μέλη της ζώνης του Ευρώ. Η δυνατότητα αίτησης βοήθειας από τον ΕSM συνεπάγεται τη συμφωνία επί σχεδίου διαρθρωτικών αλλαγών

³⁶ European Stability Mechanism διαθέσιμο στο www.esm.europa.eu

³⁷ Άρθρο 3 της Συνθήκης Ίδρυσης του ΕΜΣ

με στόχο τη βελτίωση σε βάθος χρόνου της οικονομίας του μέλους. Βασικό στοιχείο στη συμφωνία αυτή, προβλέπεται να είναι η προσπάθεια αποφυγής κοινωνικών ρήξεων και επιβολής ήπιων αλλαγών, με στόχο τη διατήρηση της συνοχής στο εσωτερικό του κράτους μέλους και τη διατήρηση της ποιότητας ζωής για τους πολίτες.

2.3.1.ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΕΜΣ

Ο ΕΜΣ είναι ένα διακυβερνητικό όργανο, το οποίο συστάθηκε βάσει του δημοσίου διεθνούς δικαίου, μέσω μίας διακυβερνητικής συνθήκης που υπογράφηκε από τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Ο ΕΜΣ έχει μια ιδιαίτερη οργανωτική δομή με στόχο την ομαλή λειτουργία, τη χρηστή διαχείριση αλλά και τη σταθερότητα σε βάθος χρόνου. Διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο (Board of Governors), αλλά διαθέτει και Διευθυντικό Συμβούλιο (Board of Directors), όπως επίσης και Διευθύνων Σύμβουλος (Managing Director)³⁸.

Το Συμβούλιο Διοικητών³⁹ αποτελείται από τους Υπουργούς Οικονομικών των κρατών που συμμετέχουν στον Μηχανισμό, δηλαδή των μελών του Eurogroup, ενώ συμμετέχουν ο Επίτροπος των Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων και ο Πρόεδρος της ΕΚΤ ως παρατηρητές, χωρίς δικαίωμα ψήφου. Τα μέλη του Συμβουλίου Διοικητών διορίζονται από τα κράτη μέλη και πρέπει να είναι μέλη της κυβέρνησής τους, αρμόδια για οικονομικά ζητήματα. Πρόεδρος του Συμβουλίου είναι ο Πρόεδρος του Eurogroup ή μέλος με διετή θητεία. Εκπρόσωποι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου δύνανται να παρευρίσκονται στις συζητήσεις.

Αποτελεί το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων, αφού λαμβάνει μεταξύ άλλων αποφάσεις για τα παρακάτω θέματα: α) την εκπλήρωση της αποστολής του ΕΜΣ, δηλαδή την παροχή στήριξης, τον καθορισμό των μέσων, των όρων και των προϋποθέσεων χρηματοδότησης καθώς και για τους όρους της οικονομικής πολιτικής που περιλαμβάνονται στο μετοχικό κεφάλαιο στο κράτος μέλος στο οποίο προορίζεται η στήριξη, β) τον καθορισμό της γενικότερης πολιτικής του ΕΜΣ, γ) τις αναγκαίες προσαρμογές της συνθήκης όπως μεταβολές στο εγκεκριμένο μετοχικό κεφάλαιο,

³⁸ European Stability Mechanism διαθέσιμο στο www.esm.europa.eu/about-us

³⁹ Rules of Procedure of the Board of Governors διαθέσιμο στο www.esm.europa.eu/sites/default/files/rules-of-procedures-for-the-board-of-governors.pdf

προσαρμογή της μέγιστης δανειοδοτικής ικανότητας του ΕΜΣ και δ) Την οργάνωση και λειτουργία του μηχανισμού καθώς θεσπίζει τον εσωτερικό κανονισμό και το καταστατικό, διορίζει και παύει τον διευθύνοντα σύμβουλο και ορίζει τα μέλη του Συμβουλίου Ελεγκτών. Οι αποφάσεις στα τέσσερα αυτά βασικά ζητήματα λαμβάνονται με αμοιβαία συμφωνία. Ως "αμοιβαία συμφωνία" ορίζεται μία απόφαση που ελήφθη ομόφωνα από τις χώρες που συμμετέχουν στην ψηφοφορία, πράγμα που σημαίνει ότι οι αποχές δεν εμποδίζουν τη λήψη των αποφάσεων. Για όλες τις αποφάσεις απαιτείται απαρτία τουλάχιστον 2/3 των μελών με δικαίωμα ψήφου, που να αντιπροσωπεύουν τα 2/3 των δικαιωμάτων ψήφου⁴⁰. Κάθε κράτος μέλος έχει μία ψήφο, γεγονός που είναι αντικείμενο έντονης συζήτησης στη θεωρία και δημιουργεί ερωτήματα σχετικά με τη σχέσεις εξουσίας στην οικονομική διακυβέρνηση στα πλαίσια της ΕΕ123, αλλά και σχετικά με την παραβίαση της αρχής της δημοκρατίας, εφόσον είναι έντονος ο κίνδυνος της λήψης αμιγώς πολιτικών αποφάσεων, χωρίς ιδιαίτερη μέριμνα για τους πολίτες του κράτους μέλους που επηρεάζονται στον μεγαλύτερο βαθμό από μια τέτοια απόφαση.

Τέλος προβλέπεται και η περίπτωση της έκτακτης ψηφοφορίας σε περίπτωση ανάλογων καταστάσεων, αφού η παροχή άμεσης οικονομικής βοήθειας δύναται να παίξει ιδιαίτερο ρόλο σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, με στόχο την αποφυγή δημιουργίας κλίματος πανικού ή αβεβαιότητας τόσο στα κράτη μέλη όσο και στις διεθνείς αγορές. Στις περιπτώσεις αυτές, η παροχή βοήθειας δεν αποφασίζεται με ομοφωνία, αλλά αρκεί ειδική πλειοψηφία του 85% των εκπεφρασμένων ψήφων. Ωστόσο, στη θεωρία έχουν εκφρασθεί ανησυχίες πως η έκτακτη διαδικασία ενδεχομένως θίγει την αρχή της ισότητας μεταξύ των κρατών μελών του ΕΜΣ, καθώς διατηρεί την δυνατότητα αρνησικυρίας (*veto*) μόνο για τα κράτη με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής στον Μηχανισμό (Γερμανία, Ιταλία και Γαλλία). Προβλέπεται για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής ένα είδος «ρήτρας διαφυγής» ή «διαδικασίας εκτάκτου ανάγκης» στο πλαίσιο της οποίας για την λήψη απόφασης αρκεί ειδική πλειοψηφία⁴¹.

⁴⁰ Άρ. 4 παρ. 6 Συνθήκης ίδρυσης ΕΜΣ

⁴¹ Άρ. 4 παρ. 4 Συνθήκης ίδρυσης ΕΜΣ

Το Διευθυντικό Συμβούλιο⁴² επιλαμβάνεται κάθε ζητήματος που του ανατίθεται από το Συμβούλιο Διοικητών, αλλά και κάθε ζητήματος του οποίου είναι αρμόδιο απευθείας από τη Συνθήκη ΕΜΣ. Κάθε μέλος του Συμβουλίου Διοικητών ορίζει έναν Διευθυντή και τον αναπληρωτή του, που πρέπει να είναι άτομο με εξαιρετικές ικανότητες σε οικονομικά και νομισματικά ζητήματα. Παράλληλα, ο Επίτροπος των Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων και ο Πρόεδρος της ΕΚΤ ορίζουν αντίστοιχα παρατηρητές, που συμμετέχουν στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου Διευθυντών. Όσον αφορά την απαιτούμενη απαρτία και πλειοψηφία, ισχύουν αναλογικά οι ρυθμίσεις που ισχύουν στο Συμβούλιο Διοικητών.

Οι αρμοδιότητές του είναι οι παρακάτω: α) Εξουσία στην λήψη αποφάσεων είτε πρωτογενή είτε με εξουσιοδότηση του Συμβουλίου των Διοικητών. Στην πρώτη περίπτωση οι αποφάσεις του έχουν εκτελεστικό χαρακτήρα και εξειδικεύουν τις αποφάσεις του Συμβουλίου των Διοικητών κατά την παροχή στήριξης, β) Να καθορίζει κάθε φορά τις αναλυτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις λεπτομέρειες της χρηματοδοτικής συνδρομής, ενώ αποφασίζει και την εκταμίευση των δόσεων της χρηματοδοτικής συνδρομής μετά την πρώτη δόση, γ) Να διασφαλίζει ότι ο ΕΜΣ διοικείται σύμφωνα με τη Συνθήκη και το καταστατικό του, δ) Να έχει αρμοδιότητα ερμηνείας της συνθήκης του ΕΜΣ και επίλυσης διαφορών μεταξύ των κρατών μελών συμπεριλαμβανομένης οποιαδήποτε διαφοράς σχετικά με την συμβατότητα των αποφάσεων που έχουν ληφθεί από τον ΕΜΣ με την Συνθήκη και ε) Να ασκεί οργανωτικές εξουσίες, αφού καθορίζει τους όρους απασχόλησης του Διευθύνοντος Συμβούλου και του λοιπού προσωπικού.

Ο Διευθύνων Σύμβουλος ορίζεται από το Συμβούλιο των Διευθυντών, η θητεία του είναι πενταετής και προέρχεται από κράτος μέλος. Οι αρμοδιότητές του είναι κατά βάση οργανωτικές και οι κυριότερες είναι: α) Να προεδρεύει των συνεδριάσεων του Συμβουλίου Διευθυντών και να συμμετέχει στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου των Διοικητών. β) Να προϊστάται του προσωπικού του ΕΜΣ και να είναι υπεύθυνος για την οργάνωση, τον διορισμό και την απόλυση των μελών του

⁴²Rules of Procedure of the Board of Directors διαθέσιμο στο www.esm.eurppa.eu/sites/default/files/rules-of-procedures-for-the-board-of-directors.pdf

προσωπικού και γ) Να είναι ο νόμιμος αντιπρόσωπος του ΕΜΣ και να διευθύνει, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου των Διευθυντών τις τρέχουσες δραστηριότητες του ΕΜΣ⁴³.

2.3.2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΜΣ

Ο Ε.Μ.Σ. έχει συσταθεί για να παρέχει οικονομική βοήθεια, η οποία υπόκειται σε αυστηρούς όρους, σε χώρες της ζώνης του ευρώ που αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες αναχρηματοδότησης. Τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες χρηματοδότησης, δύνανται να στραφούν στο Μηχανισμό Σταθερότητας. Η αίτηση παροχής στήριξης⁴⁴ ανατίθεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εξετάζει την ύπαρξη κινδύνου για την ευρωζώνη, τη βιωσιμότητα του χρέους του μέλους καθώς και τις πραγματικές ανάγκες του κράτους. Σε περίπτωση που εγκριθούν οι παραπάνω παράμετροι, το Διοικητικό Συμβούλιο εγκρίνει την παροχή στήριξης, εξουσιοδοτώντας την Επιτροπή ώστε να διαπραγματευτεί την συμφωνία με το κράτος μέλος.

Όπως και με το EFSF, η συνδρομή αυτή λαμβάνει κυρίως τη μορφή δανείων. Τα δάνεια αυτά εξαρτώνται από τη συμφωνία και τη συμμόρφωση με ένα αυστηρό πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής. Η διάρκεια των δανείων θα εξαρτηθεί από τη φύση των ανισορροπιών και τις προοπτικές της δανειζόμενης χώρας να ανακτήσει την πρόσβαση στις αγορές καταστάσεων. Το επιτόκιο των δανείων, το οποίο μπορεί να είναι είτε σταθερό ή μεταβλητό, θα είναι το άθροισμα του κόστους χρηματοδότησης που βαρύνει τον ESM συν ένα φορτίο 200 μονάδων βάσης. Μια επιπλέον επιβάρυνση 100 μονάδων βάσης θα πρέπει να προστεθεί για τα ποσά που απομένουν προς εκκαθάριση μετά από τρία χρόνια. Η τιμολογιακή πολιτική θα επανεξεταστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ε.Μ.Σ. σε τακτική βάση. Η χρηματοδοτική ενίσχυση του ΕΜΣ παρέχεται με την προϋπόθεση τήρησης ενός αυστηρού προγράμματος οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων, το οποίο θα συμφωνηθεί. Συνεπώς όλες οι περιπτώσεις διάσωσης συνοδεύονται από μνημόνια, η διαπραγματεύση των οποίων ανατίθεται στην Επιτροπή από κοινού με την ΕΚΤ και τη συμμετοχή του ΔΝΤ όπου είναι αναγκαίο και

⁴³ Άρθρο 7 παρ.5 της Συνθήκης ίδρυσης ESM

⁴⁴ Άρθρο 13της Συνθήκης ίδρυσης ESM

δυνατό, με όρους κατάλληλους για το μέσο χρηματοπιστωτικής συνδρομής που θα επιλεγεί.

Με την διαδικασία αυτή ο ΕΜΣ συμπληρώνει το νέο πλαίσιο ενισχυμένης οικονομικής και δημοσιονομικής διακυβέρνησης των χωρών της Ευρωζώνης, το οποίο στόχο έχει την αποτελεσματική και αυστηρή οικονομική εποπτεία, η οποία θα επικεντρώνεται στην πρόληψη και θα μειώσει σημαντικά την πιθανότητα εμφάνισης μελλοντικών κρίσεων. Τα επιτόκια θα πρέπει να καταστήσουν την οικονομική συνδρομή ελκυστική και να ελαχιστοποιούν τις πηγές των ηθικών κινδύνων, πράγμα που συνεπάγεται ένα ελάχιστο επίπεδο υψηλότερο από το μέσο όρο επιτοκίων που χρεώνονται από τις αγορές υπό κανονικές συνθήκες.

Όπως αναφέρθηκε η παροχή οικονομικής βοήθειας από τον Ε.Μ.Σ. ενεργοποιείται μόνο μετά από αίτημα της χώρας της ζώνης του ευρώ. Κατόπιν του αιτήματος αυτού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από κοινού με το Δ.Ν.Τ. και σε συνεργασία με την Ε.Κ.Τ., θα αξιολογήσει αν υπάρχει κίνδυνος για τη σταθερότητα της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της και θα προχωρήσει σε αυστηρή ανάλυση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους της αιτούσας χώρας. Αν, βάσει της ανάλυσης αυτής, διαπιστωθεί ότι ένα πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής μπορεί πραγματικά να επαναφέρει το δημόσιο χρέος σε μία βιώσιμη πορεία, η Επιτροπή, θα αξιολογήσει τις πραγματικές ανάγκες αναχρηματοδότησης της χώρας.

Κατά την υποβολή αίτησης για στήριξη στο ΕΜΣ η χώρα που έχει αιτηθεί βοήθεια αξιολογείται σε σχέση με όλα τα σχετικά ζητήματα χρηματοοικονομικής σταθερότητας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την Ευρωπαϊκή Τράπεζα και το ΔΝΤ, προκειμένου να αποφασιστεί εάν ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω είδη στήριξης πρέπει να προσφέρονται. Οι μορφές λοιπόν στήριξης που δύναται να παρέχει ο ΕΜΣ στα αιτούμενα κράτη μέλη είναι:

α. Προληπτική Χρηματοδοτική Συνδρομή (Precautionary Financial Assistance PCCL/ECCL)⁴⁵ Η προοπτική της Προληπτικής Συνδρομής αφορά οικονομίες κρατών μελών που δεν αντιμετωπίζουν άμεσο πρόβλημα, αλλά πρόκειται βάσει των συνθηκών που επικρατούν στη διεθνή οικονομία ή βάσει των ζητημάτων

⁴⁵ Άρθρο 14 της Συνθήκης ίδρυσης ESM

που αντιμετωπίζουν στο εσωτερικό τους, να έρθουν αντιμέτωπες με αναταράξεις. Στόχος αυτού του πλαισίου στήριξης είναι η απρόσκοπτη συνέχεια της πορείας του μέλους χωρίς να βρεθεί αντιμέτωπο με δυσχέρειες χρηματοδότησης. Στην περίπτωση που έχει εγκριθεί στο κράτος μέλος η βοήθεια είτε με τη μορφή προληπτικής χρηματοδοτικής συνδρομής, είτε με τη μορφή προληπτικού πιστωτικού ορίου, αυτό υπόκειται σε καθεστώς «ενισχυμένης επιτήρησης» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την χρονική περίοδο της χορηγούμενης συνδρομής.

β. Ανακεφαλαιοποίηση Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Bank Recapitalization Programme)⁴⁶ Σε περίπτωση που η κατάσταση του κράτους μέλους και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων του είναι προβληματική, δίνεται η δυνατότητα διοχέτευσης κεφαλαίων με στόχο την ανακεφαλαιοποίηση τους, με τη μορφή δανείου. Ο Μηχανισμός θα προσφέρει μόνο ένα πακέτο υποστήριξης για την αναδιάρθρωση της τράπεζας εφόσον αποδειχθεί ότι ούτε η ιδιωτική αγορά ούτε το κράτος μέλος είναι σε θέση να διενεργήσουν από μόνοι τους την απαραίτητη ανακεφαλαιοποίηση, χωρίς να προκαλέσουν αυξημένη οικονομική πίεση και αστάθεια. Το μέγεθος της ανακεφαλαιοποίησης προκύπτει μετά από μια δοκιμασία προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων με υπολογισμό του ποσού που απαιτείται για την πλήρη αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα και την εξάλειψη όλων των τρωτών του σημείων. Η συγκεκριμένη ρύθμιση μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική, κρίνοντας τόσο από τους κινδύνους «μετάδοσης» της κρίσης του 2008 αλλά και εξαιτίας της έντονης αλληλεξάρτησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πανευρωπαϊκά. Διαπιστώνεται ότι η έγκαιρη διάσωση και αναδόμηση των ιδρυμάτων αυτών, στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, μπορεί να αποβεί σωτήρια για το σύνολο της Ευρωζώνης.

γ. Δάνειο Στήριξης Σταθερότητας (Sovereign Bailout Loan)⁴⁷ Το κυριότερο μέσον υποστήριξης των μελών του ESM, αποτελεί βεβαίως η δυνατότητα παροχής δανείων. Κράτη όπως η Ελλάδα, ιδιαίτερα κατά την τελευταία κρίση των οικονομιών της Ευρωζώνης, αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα και κινδύνους λόγω της έλλειψης πρόσβασης στις αγορές. Η μορφή αυτή του δανείου χορηγείται όταν πλέον δεν είναι βιώσιμο για το κράτος να αντλήσει κεφάλαια από τις κεφαλαιαγορές,

⁴⁶ Άρθρο 15 της Συνθήκης ίδρυσης ESM

⁴⁷ Άρθρο 16 της Συνθήκης ίδρυσης ESM

και επιδιώκει να καλύψει τις δημοσιονομικές του ανάγκες. Η έγκαιρη χρηματοδότηση των κρατών αποτελεί μια απάντηση στις πιέσεις των διεθνών αγορών και μια εξασφάλιση σχετικά με την επόμενη ημέρα ενώ ταυτόχρονα βοηθά και στην ομαλή λειτουργία τους.

δ. Ενίσχυση της Πρωτογενούς Αγοράς (Primary Market Support Facility PMSF)⁴⁸ Ο ΕΜΣ πέρα από τις προαναφερθείσες δυνατότητες συνδρομής σε κράτη μέλη της Ευρωζώνης, διατηρεί την επιλογή αγοράς ομολόγων από τον πρωτογενή τομέα, με στόχο τη διατήρηση της πρόσβασης στις αγορές για τα ενδιαφερόμενα μέλη. Η περίπτωση αυτή χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο προς το τέλος ενός προγράμματος προσαρμογής, ώστε να διευκολυνθεί η επιστροφή μιας χώρας στις αγορές και να μειωθεί ο κίνδυνος μιας αποτυχημένης δημοπρασίας ομολόγων. Επιδίωξη είναι η ιδιωτική αγορά να συμμετέχει στο 50% της δημοπρασίας ομολόγων, ενώ ο ΕΜΣ να καλύψει το υπόλοιπο 50%. Εάν η συμμετοχή της ιδιωτικής αγοράς αποδειχθεί ασήμαντη, η ενίσχυση θα ακυρωθεί και θα αντικατασταθεί από μια μεταφορά κεφαλαίων από το μακροοικονομικό προληπτικό πρόγραμμα.

ε. Μηχανισμός Στήριξης Δευτερογενών αγορών⁴⁹ Η παρέμβαση του Μηχανισμού στην δευτερογενή αγορά αποσκοπεί στην δημιουργία μιας αγοράς που θα εξασφαλίσει κάποια ρευστότητα και θα ενθαρρύνει τους επενδυτές να συμμετέχουν περαιτέρω στην χρηματοδότηση των μελών του ΕΜΣ. Δεν απαιτείται κανένα συμπληρωματικό μνημόνιο συμφωνίας για τα μέλη του ΕΜΣ που ήδη λαμβάνουν κρατικό δάνειο διάσωσης ή κάποιο άλλο προληπτικό πρόγραμμα. Παρόλο που μια χώρα είναι υγιής όσο αφορά την χρηματοπιστωτική σταθερότητα της όχι όμως και το ζήτημα της ρευστότητας, θα πρέπει προφανώς να υπογράψει συμφωνία μνημονίου με τους όρους πολιτικής που ορίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα⁵⁰.

⁴⁸ Άρθρο 17 της Συνθήκης ίδρυσης ESM

⁴⁹ Άρθρο 18 της Συνθήκης ίδρυσης ESM

⁵⁰ Marcus Stallechner/Daniel Kolb (The European Financial Stability facility EFSF and the European Stability Mechanism ESM 2012

Η χρηματοδοτική ενίσχυση του ΕΜΣ παρέχεται υπό την προϋπόθεση τήρησης ενός αυστηρού προγράμματος οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων, το οποίο θα συμφωνηθεί, και συνεπώς όλες οι περιπτώσεις διάσωσης συνοδεύονται από μνημόνια, η διαπραγμάτευση των οποίων ανατίθεται στην Επιτροπή από κοινού με την ΕΚΤ και τη συμμετοχή του ΔΝΤ «όπου είναι δυνατόν», με όρους κατάλληλους για το επιλεγμένο μέσο χρηματοπιστωτικής συνδρομής.

Σε περιπτώσεις που παρουσιαστούν διαφωνίες, διαφορές ή ερωτήματα σχετικά με τις διατάξεις λειτουργίας του ΕSM, ανάμεσα σε κράτη και το μηχανισμό ή σχετικά με εσωτερικά ζητήματα, το Διευθυντικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο να κρίνει. Εν τούτοις, σε περιπτώσεις αμφισβήτησης της κρίσης του Συμβουλίου, το θιγόμενο μέρος δύναται να προσφύγει στο Δικαστήριο της Ένωσης (ΔΕΕ) με στόχο την επίλυση της διαφοράς. Η απόφαση του Δικαστηρίου είναι δεσμευτική⁵¹.

2.3.3. ΣΧΕΣΗ ΕΜΣ ΚΑΙ ΔΝΤ

Ανακεφαλαιώνοντας την αναφορά τόσο στο ΔΝΤ όσο και στον ΕΜΣ, καθώς και στα ιστορικά στοιχεία και τους λόγους της ίδρυσης τους, στη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία τους και πριν προχωρήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο που θα εξετάσουμε τα θέματα δανεισμού και στους δύο μηχανισμούς καθώς και τις προϋποθέσεις δανεισμού, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε συνοπτικά και περιεκτικά στην σχέση ανάμεσα τους και κατά πόσο η λειτουργία του ενός επηρεάζει την λειτουργία του άλλου μηχανισμού.

Στο άρθρο 38 της Συνθήκης του ΕΜΣ αναφέρονται οι σχέσεις ΔΝΤ και ΕΜΣ: *«Για την προώθηση των σκοπών του ο ΕΜΣ έχει το δικαίωμα να συνεργάζεται, στο πλαίσιο της παρούσης Συνθήκης, με το ΔΝΤ, με οποιοδήποτε κράτος το οποίο παρέχει χρηματοπιστωτική συνδρομή σε ένα μέλος του ΕΜΣ σε ad hoc βάση και με οποιονδήποτε διεθνή οργανισμό ή οντότητα με ειδικές αρμοδιότητες σε συγγενή πεδία»*. Ο ΕΜΣ λοιπόν συνεργάζεται πολύ στενά με το ΔΝΤ για την παροχή στήριξης σταθερότητας και επιδιώκεται η ενεργή συμμετοχή του, τόσο σε τεχνικό όσο και σε χρηματοοικονομικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη της ζώνης του Ευρώ που επιθυμούν

⁵¹ Άρθρο 37 παρ 3 της Συνθήκης ίδρυσης ΕSM

χρηματοπιστωτική συνδρομή από τον ΕΜΣ θα πρέπει να απευθύνουν, εφόσον είναι δυνατόν, και αίτημα στο ΔΝΤ σύμφωνα με την Συνθήκη. Σημαντικό ρόλο με ενεργό συμμετοχή διαδραματίζει το ΔΝΤ στην σύνταξη του μνημονίου. Με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Ελλάδα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την ΕΚΤ και εφόσον είναι εφικτό, από κοινού με το ΔΝΤ επιφορτίζεται με την παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τους όρους που συνοδεύουν τη διευκόλυνση χρηματοπιστωτικής συνδρομής. Το Συμβούλιο Διοικητών διαπραγματεύεται με το ενδιαφερόμενο μέλος το μνημόνιο κατανόησης σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το ΔΝΤ και αναθέτει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την σύνταξή του. Στο συνταχθέν μνημόνιο θα περιγράφονται αναλυτικά οι όροι της χρηματοπιστωτικής συνδρομής.

Στην συνεδρίαση της 26ης Ιουλίου 2017 καθορίστηκαν και εγκρίθηκαν από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ οι έξι προϋποθέσεις που θα πρέπει να εφαρμόζονται απαραίτητα προκειμένου το ΔΝΤ να συμμετέχει σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται από άλλους μηχανισμούς στήριξης, όπως για παράδειγμα ο ΕΜΣ. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι παρακάτω⁵²:

α. Ανεξαρτησία. Οι όροι συμμετοχής θα πρέπει να σέβονται την ανεξαρτησία του Ταμείου, αλλά και του άλλου μηχανισμού. Οι αποφάσεις του Ταμείου θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις δικές του πολιτικές και τις δικές του δομές διακυβέρνησης.

β. Εντολές και Τεχνική Εμπειρογνωμοσύνη. Οι ρόλοι που διαδραματίζει κάθε οργανισμός σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη μορφή δέσμευσης πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις αντίστοιχες εντολές και τους στόχους τους.

γ. Πρόωρη και συνεχής Συνεργασία. Το Ταμείο και οι μηχανισμοί στήριξης θα πρέπει να προσπαθούν να συνεργάζονται σε συνεχή βάση για να ενισχύουν την ικανότητα πρόληψης κρίσεων και να συμπράττουν αποτελεσματικά και γρήγορα όταν προκύψει ανάγκη χρηματοδότησης.

δ. Συνέπεια και περιορισμένο αρμπιτράζ. Η συνεργασία σε επίπεδο δανεισμού για το Ταμείο απαιτεί συνέπεια, με την έννοια ενός ενιαίου προγράμματος

⁵² Νέοι Όροι στη Συνεργασία ΔΝΤ με τον ΕΜΣ διαθέσιμο στο <https://www.cnn.gr/oikonomia/story> (πρόσβαση Ιαν 19)

που θα ανήκει στη χώρα μέλος και το οποίο θα μπορεί να υποστηριχθεί από πολλαπλούς πιστωτές, με σκοπό να μειωθεί το φαινόμενο η χώρα που δέχεται στήριξη να επιλέγει τα μέτρα που την συμφέρουν από κάθε πρόγραμμα του κάθε μηχανισμού.

ε. Αμεροληψία. Η δέσμευση του ΔΝΤ απέναντι στους μηχανισμούς στήριξης πρέπει να είναι σταθερή. Αυτή η αρχή της αμεροληψίας θα εφαρμόζεται στην πράξη, ωστόσο δεν συνεπάγεται απαραίτητα την ίδια μεταχείριση απέναντι σε κάθε μηχανισμό στήριξης, δεδομένων των διαφορετικών χαρακτηριστικών των οργανισμών.

στ. Το καθεστώς του προτιμητέου πιστωτή. Το καθεστώς αυτό αντικατοπτρίζει μια διεθνή συμφωνία ότι το ΔΝΤ αποκλείεται από τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης χρέους. Αυτό πρέπει να διατηρηθεί δεδομένου ότι απορρέει από τον μοναδικό ρόλο του ΔΝΤ. Ακόμη και αν το Ταμείο καλείται να συμμετάσχει σε ένα πρόγραμμα, η συμμετοχή του είναι κάτι για το οποίο αποφασίζει αποκλειστικά το ΔΝΤ.

Οι προϋποθέσεις αυτές προέκυψαν ως αναγκαιότητα από τα προβλήματα συντονισμού που διαπιστώθηκαν στα προγράμματα του ΔΝΤ στη ζώνη του Ευρώ και ειδικά στο ελληνικό πρόγραμμα, το οποίο αναφέρεται εκτενώς στην έκθεση που εγκρίθηκε από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ. Η Ε.Κ.Τ. θα πρέπει να συμμετέχει στις εργασίες του Ε.Μ.Σ. και να συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δ.Ν.Τ. για να εκτιμήσει κατά πόσον υπάρχει κίνδυνος για τη σταθερότητα της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της προβαίνοντας σε λεπτομερή ανάλυση της βιωσιμότητας του εκάστοτε χρέους. Επιπλέον, το προσωπικό της Ε.Κ.Τ. θα συνεισφέρει τεχνογνωσία, ανάλογα με την περίπτωση, στη διαπραγμάτευση ενός προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής και τις δραστηριότητες παρακολούθησης του Ε.Μ.Σ.⁵³ Ο πρόεδρος της ΕΚΤ δύναται να συμμετέχει υπό την ιδιότητα του παρατηρητή στο Συμβούλιο των Διοικητών και να ορίζει παρατηρητή στο Συμβούλιο των Διευθυντών.

Η ΕΚΤ συμμετέχει στην εκτίμηση των αιτήσεων χορήγησης στήριξης σταθερότητας και στη συνέχεια στην διαπραγμάτευση και την παρακολούθηση τήρησης του Μνημονίου Συνεννόησης που συνάπτεται με το υπό στήριξη κράτος

⁵³ European Council seeks further progress on real EMU, EU Focus 2013.

μέλος. Κατά συνέπεια η ΕΚΤ συμμετέχει και στην εκτίμηση της ύπαρξης επείγοντος για την χορήγηση χρηματοπιστωτικής συνδρομής σε κράτος μέλος της Ευρωζώνης. Με την συμμετοχή της η ΕΚΤ υποστηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Η ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΩΣ ΒΑΣΙΚΗ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΗ **ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ**

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Μετά την ολοκλήρωση της αναφοράς στην ίδρυση, τη λειτουργία και τις δομές και την οργάνωση του ΔΝΤ και του ΕΜΣ, στο παρών κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την αιρεσιμότητα στο ΔΝΤ και ΕΜΣ. Θα εξεταστούν οι προϋποθέσεις χρηματοδότησης τους, οι στόχοι και σκοποί της αιρεσιμότητας, ενώ θα εξεταστεί σε βάθος εάν η αιρεσιμότητα αποτελεί βασική ή όχι προϋπόθεση και αρχή χρηματοδότησης.

Λέγοντας αιρεσιμότητα εννοούμε την πρακτική της παροχής οικονομικής βοήθειας η οποία εξαρτάται από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών⁵⁴. Η αιρεσιμότητα καλύπτει τόσο τον σχεδιασμό των προγραμμάτων που υποστηρίζονται από το ΔΝΤ δηλαδή τις μακροοικονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές, όσο και τα ειδικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης των στόχων που ορίζει η χώρα σε συνεργασία με το ΔΝΤ. Η χώρα συμφωνεί να προσαρμόσει την οικονομική της πολιτική, προκειμένου να ξεπεράσει τα προβλήματα που την οδήγησαν στην αναζήτηση χρηματοδοτικής ενίσχυσης από τη διεθνή κοινότητα. Οι όροι αυτοί του δανείου χρησιμεύουν ως εγγύηση για την ικανότητα της χώρας να αποπληρώσει τα δάνειο στο ταμείο. Η αιρεσιμότητα αποτελεί τον σύνδεσμο μεταξύ της έγκρισης έναρξης και συνέχισης της χρηματοδότησης από το ταμείο και της εφαρμογής συγκεκριμένων κυβερνητικών πολιτικών.

Πριν όμως αναλύσουμε σε βάθος την έννοια της αιρεσιμότητας και προκειμένου να την κατανοήσουμε καλύτερα, κρίνεται σκόπιμο στην αρχή του κεφαλαίου να αναφερθούμε και να κατανοήσουμε μέσα από την ανάλυσή του τον μηχανισμό του δανεισμού τόσο στο ΔΝΤ όσο και στον ΕΜΣ.

⁵⁴ Alex Dreher, IMF conditionality: theory and evidence 2009 (διαθέσιμο στο <https://www.link.springer.com/article>)

3.2 ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΝΤ

Βασική ευθύνη του ΔΝΤ είναι να παρέχει δάνεια σε χώρες μέλη που αντιμετωπίζουν πραγματικά προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών. Οποιαδήποτε χώρα μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, αρκεί να είναι ελεύθερο κράτος. Η αίτηση εξετάζεται πρώτα από το Εκτελεστικό Συμβούλιο, το οποίο κατόπιν υποβάλλει έκθεση στο Διοικητικό Συμβούλιο με εισηγήσεις. Εφόσον το Διοικητικό Συμβούλιο εγκρίνει την έκθεση, η αιτούσα χώρα οφείλει να λάβει τα απαραίτητα νομικά μέτρα σύμφωνα με τη δική της νομοθεσία, ώστε να είναι σε θέση να υπογράψει τη σχετική συμφωνία με το ΔΝΤ και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως μέλος. Το πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής που θα εφαρμοστεί αποτυπώνεται σε μια «Επιστολή Προθέσεων» (Letter of Intent) και περιγράφεται λεπτομερώς στο συνημμένο «Μνημόνια Συναντίληψης» (Memorandum of Understanding MoU). Μόλις εγκριθεί μια συμφωνία από το Συμβούλιο των Διοικητών τα χρήματα του ΔΝΤ χορηγούνται συνήθως σε σταδιακές δόσεις καθώς υλοποιείται το πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής της χώρας. Μια χώρα μέλος μπορεί να ζητήσει χρηματοδοτική συνδρομή από το Ταμείο εάν διαθέτει πραγματικό ή δυνητικό πρόβλημα στο ισοζύγιο πληρωμών, δηλαδή εάν δεν διαθέτει ή δεν έχει επαρκή χρηματοδότηση σε προσιτές τιμές για να καλύψει τις καθαρές διεθνείς πληρωμές διατηρώντας επαρκή αποθέματα ασφαλείας για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών λειτουργίας του κράτους⁵⁵.

Μετά την κατάρρευση του συστήματος Breton Woods το Ταμείο έπαψε να δανείζει με στόχο τη διατήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών, και δάνειζε μόνο για τη διευκόλυνση της προσαρμογής του ισοζυγίου πληρωμών. Ο όγκος των δανείων που παρέχει το ΔΝΤ έχει αλλάξει σημαντικά με την πάροδο των χρόνων. Η πετρελαϊκή κρίση του 1970 και η κρίση χρέους της δεκαετίας του 1980 προκάλεσαν έντονες αυξήσεις στους δανεισμούς του ΔΝΤ. Η διαδικασία μετάβασης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης από κουμουνιστικά καθεστώτα σε οικονομίες ελεύθερης αγοράς οδήγησαν σε περαιτέρω αυξήσεις στα χορηγούμενα δάνεια από τα ΔΝΤ. Σήμερα η κύρια αιτία δανεισμού του Ταμείου είναι η αντιμετώπιση κρίσεων χρέους και τραπεζικών χρεοκοπιών. Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι ο

⁵⁵ <https://www.imf.org>

δανεισμός από το ΔΝΤ σχετίζεται με την διαχείριση κρίσεων στις χώρες μέλη του Ταμείου.

Ιστορικά για την αντιμετώπιση κρίσεων σε αναδυόμενες και προηγμένες οικονομίες, το μεγαλύτερο μέρος της βοήθειας του ΔΝΤ διατέθηκε μέσω συμφωνιών Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας με σκοπό την αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων προβλημάτων ισοζυγίου πληρωμών. Οι χώρες με χαμηλό εισόδημα μπορούν να δανειστούν με ευνοϊκούς όρους (concessional lending), ακόμη και με μηδενικό επιτόκιο, (απόφαση Ιουνίου 2009) μέσω των δυνατοτήτων που προβλέπονται στο πλαίσιο του προγράμματος για την μείωση της φτώχειας και την ανάπτυξη. Το 50% των δανείων που παρείχε το ΔΝΤ μέχρι το 1970 πήγαινε σε χώρες που η οικονομία τους στηριζόταν στην βιομηχανία. Σήμερα το ΔΝΤ παρέχει δάνεια κυρίως σε αναπτυσσόμενες ή φτωχές χώρες βοηθώντας να θέσουν τις βάσεις για μια σταθερή οικονομία. Τέλος υπάρχει και η διαδικασία έκτακτης ανάγκης για την παροχή χρηματοδότησης σε σύντομο χρονικό διάστημα (Emergency Financing Mechanism-EFM) η οποία έχει εφαρμοστεί αρκετές φορές στο παρελθόν, με πιο πρόσφατο παράδειγμα την Ελλάδα⁵⁶. Η διαδικασία αυτή χρησιμοποιείται όταν μια χώρα μέλος αντιμετωπίζει μια εξαιρετική κατάσταση και απαιτείται ταχεία και άμεση αντίδραση για τη συγκράτηση της ζημιάς στη χώρα ή στο διεθνές νομισματικό σύστημα. Στην περίπτωση αυτή αφού ενημερωθεί η Εκτελεστική Επιτροπή από τη χώρα μέλος για την ανάγκη συνδρομής, αποστέλλεται άμεσα μια ομάδα η οποία προσπαθεί να έρθει σε συμφωνία με την κυβέρνηση της χώρας. Στη συνέχεια το Συμβούλιο του ΔΝΤ εξετάζει το αίτημα και γνωμοδοτεί για την ενεργοποίηση ενός προγράμματος χρηματοδοτικής υποστήριξης εντός 48-72 ωρών.

Η δανειοδότηση μιας χώρας από το ΔΝΤ διαφέρει από τον δανεισμό άλλων οργανισμών που χρηματοδοτούν συγκεκριμένα έργα με κύριο στόχο την οικονομική αναδιάρθρωση ή τον ανασχεδιασμό συγκεκριμένων τομέων της οικονομίας για αναπτυξιακούς σκοπούς (προγράμματα Παγκόσμιας Τράπεζας). Το ΔΝΤ έχει μια πιο ολιστική προσέγγιση και παρέχει χρηματοδότηση στις κυβερνήσεις των κρατών μελών

⁵⁶ Greece: Stand by Arrangement-Review Under the Emergency Financing Mechanism διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10217.pdf> (πρόσβαση Ιαν 20)

του με σκοπό την γενική στήριξη μιας οικονομίας σε συνδυασμό πάντα με την εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών από τα μέλη του.

3.2.1.ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΔΝΤ

Όταν μια χώρα γίνεται μέλος στο ΔΝΤ αναλαμβάνει ορισμένες υποχρεώσεις. Μία από τις σημαντικότερες υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη είναι η καταβολή ενός μεριδίου συμμετοχής. Πρόκειται για την λεγόμενη «ποσόστωση QUOTA»⁵⁷. Μέσω των μεριδίων αυτών, που αντικατοπτρίζουν το οικονομικό μέγεθος κάθε κράτους, το Ταμείο αντλεί τους πόρους του. Για παράδειγμα οι ΗΠΑ ως η μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου έχουν την μεγαλύτερη ποσόστωση στο ΔΝΤ. Επίσης το μέγεθος της ποσόστωσης αυτής καθορίζει και τη δύναμη της ψήφου κάθε κράτους μέλους. Οι οικονομικές παράμετροι βάσει των οποίων γίνεται ο υπολογισμός των μεριδίων των κρατών μελών και οι οποίες αντανakλούν τη σχετική σημασία κάθε κράτους μέλους στη διεθνή οικονομία είναι: το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και τα επίσημα αποθεματικά. Τα μερίδια συμμετοχής αναθεωρούνται και εξετάζονται κάθε πέντε χρόνια. Το Συμβούλιο των Διοικητών υποχρεούται να προβαίνει σε τακτά χρονικά διαστήματα σε γενική επιθεώρηση των μεριδίων των κρατών μελών και να προτείνει τις αναγκαίες προσαρμογές. Η ενέργεια αυτή δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα πέντε χρόνια. Εκτός από τη δύναμη της ψήφου το μερίδιο αυτό οριοθετεί την έκταση της χρηματοδοτικής ενίσχυσης που δικαιούται να ζητήσει το κράτος μέλος κατά την λήψη αποφάσεων των οργάνων του ΔΝΤ, όπως επίσης αποτελεί τον προσδιοριστικό παράγοντα για τον υπολογισμό του ποσοστού που του αναλογεί κατά την κατανομή των Ειδικών Τραβηχτικών Δικαιωμάτων (ΕΤΔ).

Τα ΕΤΔ (Special Drawing Rights-SDR) είναι ένα διεθνές αποθεματικό περιουσιακό στοιχείο, το οποίο δημιουργήθηκε από το ΔΝΤ το 1969, ως εναλλακτική μορφή των υφιστάμενων επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων των χωρών μελών του. Αποτελεί το κύριο εργαλείο για τον δανεισμό από το ΔΝΤ των αναδυόμενων και προηγμένων οικονομικά χωρών. Η εισαγωγή των ειδικών τραβηχτικών δικαιωμάτων υπήρξε καμπή στην εξέλιξη του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Η κάμψη της εμπιστοσύνης στο δολάριο και η μεγάλη ανάπτυξη των διεθνών συναλλαγών έκαναν

⁵⁷ IMF Quotas διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/IMF/Quotas> (πρόσβαση Ιαν 20)

αισθητή την ανάγκη νέας ρυθμίσεως του όγκου και της διαρθρώσεως των διεθνών συναλλακτικών μέσων. Ύστερα από μια σειρά διασκέψεων και μελετών του Δ.Ν.Τ. και της Λέσχης των Δέκα αποφασίσθηκε, με κοινή συμφωνία του Εκτελεστικού Συμβουλίου του Δ.Ν.Τ. εκπροσώπων των Δέκα, η συμπλήρωση του ιδρυτικού Συμφώνου του Ταμείου με διατάξεις για την εισαγωγή των ειδικών τραβηχτικών δικαιωμάτων. Η ισχύς της συμφωνίας άρχισε την 28 Ιουλίου 1969. Τα ΕΤΔ δεν είναι νόμισμα, αλλά μια ενδεχόμενη απαίτηση για τα ελεύθερα χρησιμοποιούμενα νομίσματα των μελών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Οι κάτοχοι των ΕΤΔ μπορούν να αποκτήσουν αυτά τα νομίσματα σε αντάλλαγμα με τα ΕΤΔ τους με δύο τρόπους: είτε μέσω του διακανονισμού των εθελοντικών ανταλλαγών μεταξύ των μελών είτε όταν ένα μέλος με ισχυρή εξωτερική θέση επιθυμεί να αγοράσει ΕΤΔ από μέλος με αδύναμη εξωτερική θέση. Εκτός από το ρόλο του ως αποθεματικό περιουσιακό στοιχείο, το ΕΤΔ χρησιμεύει ως λογιστική μονάδα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και κάποιων άλλων διεθνών οργανισμών.

Τα ΕΔΤ κατανέμονται στα κράτη μέλη αναλογικά με το μερίδιο τους στο ΔΝΤ. Η αξία τους διαμορφώνεται σε καθημερινή βάση από το ΔΝΤ σύμφωνα με την αξία ενός καλάθι νομισμάτων. Η αναλογία τους στο καλάθι αναθεωρείται κάθε 5 χρόνια⁵⁸. Τα πέντε νομίσματα που πληρούν το κριτήριο επιλογής για την ένταξη στο καλάθι αποτίμησης των ΕΔΤ είναι: το Δολάριο ΗΠΑ με ποσοστό 41,73%, το Ευρώ με ποσοστό 30,93%, η Λίρα Αγγλίας με ποσοστό 8,09%, το Γιεν Ιαπωνίας με ποσοστό 8,33% και το Γουάν της Κίνας με ποσοστό 10,92% το οποίο προστέθηκε στο καλάθι στην τελευταία αναθεώρηση στις 30 Νοεμβρίου 2015. Τα ΕΤΔ δεν χρησιμοποιούνται σε ιδιωτικές εμπορικές συναλλαγές αλλά μόνο μεταξύ κυβερνήσεων και νομισματικών αρχών. Ένα κράτος μπορεί να κάνει χρήση των ΕΤΔ για την πληρωμή οφειλής σε ένα άλλο κράτος. Αυτό γίνεται με λογιστική εγγραφή στα βιβλία του ΔΝΤ και μεταφορά ΕΤΔ από την χώρα που οφείλει σε αυτή που έχει αξίωση οφειλής.

Υπάρχουν δύο είδη πιστώσεων ΕΤΔ για τα μέλη του ΔΝΤ: οι Γενικές και οι Ειδικές χορηγήσεις ΕΤΔ. Οι Γενικές χορηγήσεις ΕΤΔ πραγματοποιούνται κατά τις γενικές κατανομές οι οποίες πρέπει να βασίζονται στη μακροπρόθεσμη παγκόσμια ανάγκη για τη συμπλήρωση των υπαρχόντων αποθεματικών στοιχείων ενεργητικού.

⁵⁸ Στεφάνου Κ. Γκόρτσος Χ. Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο (2006) Αθήνα, Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη

Οι Ειδικές χορηγήσεις ΕΤΔ σχετίζονται με την ειδική εφάπαξ χορήγηση ΕΤΔ, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή το Σεπτέμβριο του 2009. Αποσκοπεί στη συμμετοχή όλων των μελών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στο σύστημα ΕΤΔ σε ισότιμη βάση, καθώς οι χώρες που προσχώρησαν στο Ταμείο μετά το 1981 δεν είχαν λάβει ποτέ την κατανομή ΕΤΔ. Στις περιπτώσεις που οι πόροι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου υπολείπονται των αναγκών των μελών του, όπως στην πρόσφατη οικονομική κρίση, το Ταμείο μπορεί να προβεί σε δανεισμό. Το ΔΝΤ έχει ως στόχο οι χώρες να επαναφέρουν το ισοζύγιο του λογαριασμού τους σε ΕΤΔ στην αρχική του κατάσταση για αυτό και επιβαρύνει με τόκους τις χώρες που δεν έχουν υποσκελίσει το ισοζύγιο ΕΤΔ τους.

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΔΝΤ είναι προσαρμοσμένα στις διαφορετικές ανάγκες του ισοζυγίου πληρωμών και στις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε χώρας μέλους. Τα εργαλεία αυτά είναι τα παρακάτω:

α. Stand By Agreement (SBA)⁵⁹. Σκοπό έχουν την χρηματοδοτική αντιμετώπιση των επειγόντων και βραχυπρόθεσμων προβλημάτων στο ισοζύγιο πληρωμών. Είναι το εργαλείο που χρησιμοποιείται συχνότερα. Αν και όλα τα κράτη μπορούν να κάνουν χρήση του συγκεκριμένου εργαλείου επιλέγεται συνήθως από χώρες μεσαίου εισοδήματος. Η διάρκεια της χρηματοδότησης είναι συνήθως από 12 έως 24 μήνες και όχι πάνω από 36 μήνες γιατί αφορά σε αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων ανισοροπιών στο ισοζύγιο πληρωμών.

β. Extended Fund Facility (EFF)⁶⁰. Εφαρμόζεται όταν μια χώρα αντιμετωπίζει σοβαρά μεσοπρόθεσμα προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών της. Τότε το ΔΝΤ μπορεί να συνδράμει στην διαδικασία προσαρμογής με το παραπάνω εργαλείο. Εφαρμόζεται σε χώρες με χαμηλή ανάπτυξη που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανισοροπιών του ισοζυγίου πληρωμών.

⁵⁹ IMF Standby Arrangement (SBA) διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/stand-by-arrangements> (πρόσβαση Ιαν 20)

⁶⁰ IMF Extended Fund Facility (EFF) διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/Extended-Fund-Facility> (πρόσβαση Ιαν 20)

γ. Flexible Credit Line (FCL)⁶¹. Η Ευέλικτη Πιστωτική Γραμμή είναι μια ανανεώσιμη πιστωτική γραμμή για ένα έως δύο χρόνια, με αναθεώρηση της επιλεξιμότητας μετά το πρώτο έτος. Υπάρχει η ευελιξία είτε να αντιμετωπιστεί η γραμμή πίστωσης ως προληπτική είτε να αντληθεί σε αυτήν ανά πάσα στιγμή μετά την έγκριση του FCL. Δίνεται συνήθως σε πιο αξιόπιστες χώρες με ισχυρά θεμέλια στην οικονομία τους.

δ. Precautionary and Liquidity Line (PLL)⁶². Η Προληπτική Γραμμή Ρευστότητας διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της Ευέλικτης Πιστωτικής Γραμμής (FCL) Παρέχει χρηματοδότηση με στόχο την κάλυψη αναγκών ρευστότητας των κρατών μελών του Ταμείου, που έχουν μεν σταθερά οικονομικά μεγέθη, αλλά έχουν και παράλληλα κάποια στοιχεία που τα καθιστούν ευάλωτα, γεγονός που δεν τους επιτρέπει να χρησιμοποιήσουν το FCL. Το εργαλείο αυτό έχει διάρκεια έξι μηνών ή ενός μέχρι δύο έτη.

ε. Rapid Financing Instrument (RFI)⁶³. Το εργαλείο αυτό παρέχει άμεση χρηματοδοτική βοήθεια σε όλα τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν πολύ έκτακτες καταστάσεις όπως χρηματιστηριακά σοκ, φυσικές καταστροφές, εμπόλεμες συγκρούσεις κ.α. Για την εφαρμογή του συγκεκριμένου εργαλείου δεν απαιτείται η υλοποίηση κάποιου προγράμματος προσαρμογής από την χώρα που δέχεται την βοήθεια.

στ. Policy Support Instrument (PSI)⁶⁴. Είναι ένα μη χρηματοδοτικό εργαλείο το οποίο παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη σε θέματα εξεύρεσης πόρων σε χώρες που δεν έχουν άμεση ανάγκη δανεισμού από κάποιο άλλο δανειοδοτικό

⁶¹ IMF Flexible Credit Line διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/Flexible-Credit-Line> (πρόσβαση Ιαν 20)

⁶² IMF Precautionary and Liquidity Line (PLL) διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/Precautionary-and-Liquidity-Line> (πρόσβαση Ιαν 20)

⁶³ IMF Rapid Financing Instrument (RFI) διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/Rapid-Financing-Instrument> (πρόσβαση Ιαν 20)

⁶⁴ IMF Policy Support Instrument (PSI) διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/Policy-Support-Instrument> (πρόσβαση Ιαν 20)

εργαλείο του ΔΝΤ. Συνήθως εφαρμόζεται σε χώρες οι οποίες έχουν βγει από ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης.

ζ. Trade Integration Mechanism (TIM)⁶⁵. Αφορά σε παροχή δανείων σε αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών λόγω της διαδικασίας μετάβασης στην απελευθέρωση του εμπορίου της. Οι χώρες αυτές αντιμετωπίζουν προβλήματα στην αύξηση των εισαγωγών και την μείωση των εισαγωγών καθώς και η αύξηση των τιμών των αγροτικών προϊόντων εξαιτίας της διακοπής των κρατικών επιχορηγήσεων.

Τέλος υπάρχει και η δυνατότητα των Νέων Πιστωτικών Διευκολύνσεων (ΝΠΔ). Αποτελούν πιστωτικές συμφωνίες μεταξύ του ΔΝΤ και μιας ομάδας κρατών μελών για αύξηση του ποσού δανεισμού τους προς το Ταμείο, όταν οι πόροι δεν αρκούν για το δανεισμό μιας εξαιρετικής περίπτωσης που θα μπορούσε να διαταράξει το διεθνές νομισματικό σύστημα. Στην Σύνοδο των G-20 τον Απρίλιο του 2009, οι ηγέτες υποσχέθηκαν να στηρίξουν την ανάπτυξη στην αναδυόμενη αγορά και τις αναπτυσσόμενες χώρες τριπλασιάζοντας τους πόρους δανεισμού του ΔΝΤ από 250\$ δις σε 750\$ δις. Οι ετήσιες δαπάνες λειτουργίας του Ταμείου καλύπτονται από την διαφορά της είσπραξης τόκων και της καταβολής τόκων.

3.3 ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΕΜΣ

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες χρηματοδότησης, δύνανται να στραφούν στον ΕΜΣ. Η αίτηση παροχής στήριξης ανατίθεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οποία σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εξετάζει την βιωσιμότητα του χρέους, την ύπαρξη κινδύνου για την ευρωζώνη, καθώς και τις πραγματικές ανάγκες του κράτους. Σε περίπτωση που πιστοποιηθούν οι παράμετροι αυτοί, το Διοικητικό Συμβούλιο δύναται να εγκρίνει την παροχή στήριξης, εξουσιοδοτώντας την Επιτροπή ως προς τη διαπραγμάτευση συμφωνίας με το κράτος μέλος.

⁶⁵ The IMF Trade Integration Mechanism διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/Trade-Integration-Mechanism> (πρόσβαση Ιαν 20)

Ο ΕΜΣ αντλεί κεφάλαια με την έκδοση χρηματοπιστωτικών τίτλων ή μακροπρόθεσμων χρεογράφων με λήξη μέχρι 30 έτη. Η μέγιστη δανειοδοτική ικανότητά του είναι περίπου 702 δις ευρώ. Από αυτά τα 80 δις ευρώ είναι καταβεβλημένο κεφάλαιο των χωρών της ζώνης του ευρώ. Το υπόλοιπο κεφάλαιο περιλαμβάνει καταβλητέο κεφάλαιο από τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ. Μέτοχοι του ΕΜΣ είναι τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ⁶⁶. Ο ΕΜΣ παρέχει χρηματοοικονομική βοήθεια με τη μορφή δανείων ή με τη μορφή νέου κεφαλαίου σε τράπεζες. Συγκεκριμένα δύναται να δανείσει είτε απευθείας στις κυβερνήσεις που έχουν άμεση ανάγκη χρηματοδότησης και έχουν χάσει την πρόσβασή τους στις αγορές, να αγοράσει τα χρέη τους, δηλαδή κρατικά ομόλογα, είτε άμεσα όταν εκδίδονται είτε δευτερογενώς στις αγορές ή να υποστηρίξει τις τράπεζες άμεσα με τη μορφή της «ανακεφαλαιοποίησης». Η χρηματοδότηση κράτους μέλους της ευρωζώνης βασίζεται σε αυστηρό πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και σε λεπτομερή ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους του. Όλες οι περιπτώσεις χρηματοδότησης συνοδεύτηκαν από μνημόνια, με αυστηρούς όρους κατάλληλους για το επιλεγμένο μέσο χρηματοπιστωτικής συνδρομής και αντίστοιχες πολιτικές που η χώρα δανεισμού κλήθηκε να ακολουθήσει, οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Η εφαρμογή του συμφωνημένου προγράμματος και των όρων του παρακολουθείται στενά μέχρι την ολοκλήρωσή του.

Ο Μηχανισμός δανείζεται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές, με την έκδοση χρηματοπιστωτικών τίτλων ή με την σύναψη χρηματοοικονομικών ή άλλων συμφωνιών με χρηματοοικονομικά ιδρύματα, με μέλη του ΕΜΣ, ή τρίτα μέρη, χρησιμοποιώντας ως χρηματοπιστωτική βάση τα κεφάλαια που παρέχονται από τις κυβερνήσεις της Ευρωζώνης. Το μετοχικό κεφάλαιο δεν χρησιμοποιείται για την παροχή δανείων. Τα χρήματα που χρησιμοποιεί ο ΕΜΣ για να δώσει δάνεια στις χώρες του Ευρώ, είναι χρήματα τα οποία έχει ο ίδιος αντλήσει από τις αγορές με την ίδια ακριβώς διαδικασία που τα κράτη το κάνουν. Κατ' εξαίρεση, ο Ε.Μ.Σ. έχει τη δυνατότητα να αγοράσει τα ομόλογα μιας δανειζόμενης χώρας στην πρωτογενή αγορά. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο Ε.Μ.Σ. μπορεί να λειτουργήσει απορροφώντας τα τμήματα των πρωτοβάθμιων προσφορών που δεν έχουν ληφθεί από ιδιώτες

⁶⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/financial-assistance-eurozone-members/> (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) [πρόσβαση 15/11/19]

αγοραστές. Η στρατηγική αυτή θα μπορούσε πιθανώς να βοηθήσει το δανειζόμενο κράτος μέλος να ανακτήσει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση μέσω της αγοράς, βελτιώνοντας έτσι τη σχέση κόστους – απόδοσης της στήριξης που λαμβάνει. Οι όροι και οι λεπτομέρειες, βάσει των οποίων θα πραγματοποιηθούν οι αγορές ομολόγων θα εμπεριέχονται στους όρους και στις προϋποθέσεις της βοήθειας, αλλά σε κάθε περίπτωση θα υπόκεινται στις ίδιες μακροοικονομικές προϋποθέσεις, οι οποίες εφαρμόζονται στο πλαίσιο του δανείου.

Οι προϋποθέσεις για την χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής του ΕΣΜ περιλαμβάνουν τη συμφωνία ότι θα εφαρμοστούν τα κατάλληλα μέτρα πολιτικής μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα. Πρόκειται για ένα αυστηρό πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής και μεταρρυθμίσεων το οποίο θα συμφωνηθεί και συνεπώς όλες οι περιπτώσεις διάσωσης συνοδεύονται από μνημόνια, η διαπραγμάτευση των οποίων ανατίθεται στην Επιτροπή από κοινού με την ΕΚΤ και τη συμμετοχή του ΔΝΤ όπου είναι δυνατόν, με όρους κατάλληλους για το επιλεγμένο μέσο χρηματοπιστωτικής συνδρομής. Συμπληρώνει έτσι ο ΕΣΜ το νέο πλαίσιο ενισχυμένης οικονομικής και δημοσιονομικής διακυβέρνησης των χωρών της Ευρωζώνης, το οποίο έχει ως στόχο την αποτελεσματική και αυστηρή οικονομική εποπτεία, η οποία θα επικεντρώνεται στην πρόληψη και θα μειώσει σημαντικά την πιθανότητα εμφάνισης μελλοντικών κρίσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πριν από την κατάρτιση του Μνημονίου και σε συνεργασία με την ΕΚΤ, αναλαμβάνει να αξιολογήσει κατά πόσο υφίσταται ουσιαστικός κίνδυνος για την χρηματοοικονομική σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ συνολικά ή στα κράτη μέλη της. Επίσης αξιολογούνται οι χρηματοπιστωτικές ανάγκες του κράτους μέλους και η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. Σε κάθε περίπτωση για την χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής, αποτελεί προϋπόθεση η συμφωνία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τον ΕΜΣ ως προς αυτές τις αξιολογήσεις.

3.4 ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ

3.4.1.ΓΕΝΙΚΑ

Όταν μια χώρα αποφασίζει δανεισμό από το ΔΝΤ, η κυβέρνησή της συμφωνεί να προσαρμόσει την οικονομική πολιτική, προκειμένου να ξεπεράσει τα προβλήματα τα οποία την οδήγησαν στην αναζήτηση χρηματοδοτικής βοήθειας από την διεθνή κοινότητα. Οι προϋποθέσεις αυτές αποτελούν την εγγύηση ότι η χώρα θα είναι ικανή

να αποπληρώσει το δάνειο. Λέγοντας αιρεσιμότητα (conditionality) εννοούμε «την πρακτική της παροχής οικονομικής βοήθειας η οποία εξαρτάται από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών»⁶⁷. Πρόκειται για ένα σύνδεσμο μεταξύ της έγκρισης έναρξης της χρηματοδότησης από το Ταμείο, ή και τη συνέχισή της, και της εφαρμογής συγκεκριμένων κυβερνητικών πολιτικών. Αποτελεί ένα από τα συστατικά στοιχεία της στρατηγικής του Ταμείου, που αναφέρεται στη βοήθεια των μελών του να ενδυναμώσουν την οικονομική και νομισματική τους πολιτική. Η αρχή της αιρεσιμότητας αναγράφεται στο άρθρο V, τμήμα 3 του διεθνούς οργανισμού και απαιτεί από το ΔΝΤ να υιοθετήσει γενικές πολιτικές στην χρήση των πόρων του, ενώ εξουσιοδοτεί το ταμείο να ακολουθήσει ειδικές πολιτικές που θα βοηθήσουν τα μέλη να επιλύσουν ανισορροπίες του ισοζυγίου πληρωμών τους, με τρόπο σύμφωνο με τις αρχές του οργανισμού και με επαρκείς διαφυλάξεις. Η χώρα που δανείζεται φέρει την πρωταρχική ευθύνη για την επιλογή, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής που θα καταστήσει ένα πρόγραμμα του ΔΝΤ πετυχημένο. Το πρόγραμμα περιγράφεται σε μια επιστολή προθέσεων, η οποία συνοδεύεται από ένα μνημόνιο οικονομικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής. Οι στόχοι και οι πολιτικές του προγράμματος εξαρτώνται από τις συνθήκες της χώρας. Πάντοτε όμως παραμένει ως πρωταρχικός στόχος η αποκατάσταση και η διατήρηση της βιωσιμότητας του ισοζυγίου πληρωμών και της μακροοικονομικής σταθερότητας, ενώ ταυτόχρονα καθορίζεται το πλαίσιο για μια βιώσιμη και υψηλής ποιότητας ανάπτυξη σε συνάρτηση με την μείωση της φτώχειας.

Η δανειοδότηση από το ΔΝΤ πάντοτε περιελάμβανε προϋποθέσεις χρηματοδότησης. Η αιρεσιμότητα από το ΔΝΤ κάνει την εμφάνιση της το 1950 ως ένα μέσο για να επανέλθει σε βιώσιμα επίπεδα το ισοζύγιο πληρωμών μιας χώρας, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι οι πόροι του Ταμείου δεν θα πήγαιναν χαμένοι και θα μπορούσε να πάρει πίσω τα χρήματα που δάνειζε στις χώρες. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80, οι προϋποθέσεις του ΔΝΤ επικεντρώνονταν σε μεγάλο βαθμό στην μακροοικονομική πολιτική. Στην συνέχεια, σημειώθηκε σημαντική αύξηση στην πολυπλοκότητα και το πεδίο εφαρμογής των διαρθρωτικών όρων οι οποίοι συνόδευαν τα δάνεια από το Ταμείο. Παρατηρήθηκε μια διεύρυνση και εμβάθυνση των προϋποθέσεων η οποία οφειλόταν στην ολοένα και μεγαλύτερη ανάμειξη του ΔΝΤ σε

⁶⁷ Axel Dreher: IMF conditionality: theory and evidence 2009

χώρες χαμηλού εισοδήματος ή χώρες που βρίσκονταν σε μεταβατικό στάδιο, όπου τα διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία παρακωλύουν την ευρύτερη οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη ήταν ιδιαίτερα σοβαρά.

Στις 25 Σεπ 2002 το Εκτελεστικό Συμβούλιο ενέκρινε μια νέα δέσμη κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις προϋποθέσεις που αντικαθιστά τις κατευθυντήριες γραμμές του 1979⁶⁸.

Τον Μάρτιο του 2005 επανεξετάστηκε η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι έχει σημειωθεί πρόοδος⁶⁹.

Τον Μάρτιο του 2009 το ΔΝΤ εκσυγχρονίζεται περαιτέρω στο πλαίσιο μιας συνολικής μεταρρύθμισης με σκοπό να ενισχύσει την ικανότητα του για την πρόληψη και επίλυση κρίσεων. Το νέο επιχειρησιακό πρόγραμμα δίνει συγκεκριμένες οδηγίες στο προσωπικό του ταμείου και ορίζει ότι θα πρέπει να προσαρμόζονται στις διαφορετικές συνθήκες της κάθε χώρας μέλους που χρειάζεται βοήθεια και να επικεντρώνονται στα διαφορετικά σημεία εκκίνησης των οικονομιών τους⁷⁰. Σήμερα το ΔΝΤ είναι πιο ευέλικτο στον τρόπο με τον οποίο συνεργάζεται με τις χώρες σε ζητήματα που αφορούν την διαρθρωτική μεταρρύθμιση της οικονομικής τους πολιτικής, ενώ εισήγαγε ένα νέο μέσο «την Ευέλικτη Πιστωτική γραμμή» η οποία δεν απαιτεί συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αρκεί η χώρα να καλύπτει κάποια κριτήρια. Οι προϋποθέσεις χρηματοδότησης της Ευέλικτης Γραμμής Πίστωσης έχουν την μορφή προκαθορισμένων αυστηρών κριτηρίων επιλογής (εκ των προτέρων προϋποθέσεις) και περιλαμβάνουν την σύνδεση των εκταμιεύσεων με την υλοποίηση του προγράμματος (εκ των υστέρων προϋποθέσεις). Το πρόγραμμα πολιτικής της χώρας μέλους περιγράφεται σε μια δήλωση προθέσεων, η οποία συνοδεύει το αίτημα της χώρας για χρηματοδότηση από το ταμείο. Στη δήλωση αυτή συχνά επισυνάπτεται ένα μνημόνιο οικονομικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής, οι στόχοι της οποίας

⁶⁸ <http://www.imf.org/external/np/pdr/cond/2002/eng/guid/092302.pdf> INTERNATIONAL MONETARY FUND, Guidelines on Conditionality (2002).

⁶⁹ <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2005/030305.pdf> INTERNATIONAL MONETARY FUND, Review of the 2002 Guidelines on Conditionality (2005).

⁷⁰ <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/012510a.pdf> INTERNATIONAL MONETARY FUND, Operational Guidance to IMF Staff on the 2002 Guidelines on Conditionality (2010).

εξαρτώνται από τις ειδικές περιστάσεις της χώρας. Παρόλα αυτά βασικός στόχος παραμένει η αποκατάσταση και η διατήρηση της βιωσιμότητας και της μακροοικονομικής σταθερότητας του ισοζυγίου πληρωμών, θέτοντας παράλληλα την βάση για βιώσιμη και ποιοτική ανάπτυξη.

Η εμπλοκή του Ταμείου στην ευρωπαϊκή κρίση και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν οδήγησαν σε έναν νέο οδικό χάρτη αντιμετώπισης παρόμοιων καταστάσεων, με στόχο ο διεθνής οργανισμός να οριοθετήσει εκ των προτέρων τη σχέση του με τα θεσμικά όργανα της εκάστοτε νομισματικής ένωσης και να μην εγκλωβιστεί σε μία περίπλοκη εταιρική σχέση και συνεργασία, όπως συνέβη την άνοιξη του 2010 με τη δημιουργία της Τρόικας και των μη ξεκάθαρων ρόλων και αρμοδιοτήτων των μελών της. Η νέα στρατηγική αποτυπώθηκε σε σχετική έκθεση στις 16 Μαρτίου του 2018 υπό τον τίτλο «Σχεδιασμός Προγραμμάτων σε Νομισματικές Ενώσεις» (Program Design in Currency Unions)⁷¹. Η έκθεση περιλαμβάνει δύο επιλογές για το πότε και το πώς ο διεθνής οργανισμός θα πρέπει να αναζητήσει διασφαλίσεις πολιτικών στα Προγράμματα Δημοσιονομικής Προσαρμογής από τους θεσμούς της νομισματικής ένωσης:

α. Η 1η επιλογή περιλαμβάνει την τροποποίηση των κατευθυντήριων γραμμών αιρεσιμότητας που θα επιτρέπουν την χρήση βασικών εργαλείων με σεβασμό στις δράσεις των θεσμικών οργάνων της νομισματικής ένωσης.

β. Η 2η επιλογή προτείνει την επισημοποίηση των ισχυουσών πρακτικών και παροχή γενικών κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τις αρχές και τους τρόπους διασφάλισης πολιτικών από τους περιφερειακούς θεσμούς στη στήριξη των προγραμμάτων των κρατών μελών της Νομισματικής Ένωσης.

Το Ταμείο δηλώνει ότι προτιμά την 2η επιλογή διότι ουσιαστικά επιθυμεί να έχει τον έλεγχο και τον πρώτο λόγο στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής.

Αναφερόμενοι στους στόχους της αιρεσιμότητας θα μπορούσαμε να τονίσουμε ότι σύμφωνα με τον A. Dreher αυτοί επικεντρώνονται σε τέσσερις τομείς: Πρώτον οι

⁷¹ <https://www.imf.org/en/publicationw/policy-papers/issues/2018/03/15/pp31618> IMF, Program Design in Currency Unions, Μάρτιος 2018

προϋποθέσεις πρέπει να εξασφαλίζουν **αξιοπιστία**. Η αιρεσιμότητα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μηχανισμός δέσμευσης για προβλήματα χρονικής ασυνέπειας. Θα πρέπει να επιτρέπει τις κυβερνήσεις να δεσμευτούν για μεταρρυθμίσεις. Στην δεύτερη περίπτωση ο δανεισμός με προϋποθέσεις **αναγκάζει τις κυβερνήσεις** να ακολουθήσουν πολιτικές που διαφορετικά δεν θα εφαρμόζαν. Σημαντικό ρόλο στην αρχή των διαπραγματεύσεων παίζει η πολιτική και οικονομική κατάσταση της χώρας που ζητά την χρηματοδοτική βοήθεια του ταμείου. Ως τρίτος στόχος μπορεί να αναφερθεί ότι οι προϋποθέσεις βοηθούν το Ταμείο στην σωστή επιλογή της δανειζόμενης χώρας και την μείωση της πιθανότητας της αρνητικής επιλογής, υποδηλώνοντας με τον τρόπο αυτό τον **τύπο της κυβέρνησης** της χώρας που δανείζεται. Κατά κάποιο τρόπο οι προϋποθέσεις σηματοδοτούν τον τύπο της κυβέρνησης που είναι αρεστή στο Ταμείο. Τέλος ως τέταρτος στόχος της αιρεσιμότητας είναι οι προϋποθέσεις να βοηθούν το ΔΝΤ να **περιορίσει** τον τρόπο με τον οποίο δαπανώνται οι οικονομικές ενισχύσεις. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η άποψη των χορηγών. Απεναντίας όταν οι προϋποθέσεις λειτουργούν σωστά αποτρέπουν τον παραλήπτη από κάθε σκέψη για κατάχρηση των χρημάτων.

3.4.2 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ

Η χρηματοδότηση των χωρών μελών περιλαμβάνει εκταμιεύσεις σε δόσεις που συνδέονται με αποδεδειγμένες δράσεις πολιτικής. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η πρόοδος στην υλοποίηση του προγράμματος και η μείωση των κινδύνων για το ΔΝΤ. Επιπρόσθετα υλοποιούνται αναθεωρήσεις του οικονομικού προγράμματος, οι οποίες θέτουν το πλαίσιο για την περιοδική αξιολόγηση του βαθμού επιτυχούς υλοποίησης του προγράμματος και την ύπαρξη ανάγκης για τροποποιήσεις. Οι αναθεωρήσεις αυτές χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των υποκείμενων οικονομικών πολιτικών από άποψη αναδρομικότητας (αν τηρούνται οι προϋποθέσεις ανάλογα με το συμφωνηθέν χρονοδιάγραμμα) και από άποψη προνοητικότητας (εξετάζεται αν το πρόγραμμα χρήζει τροποποίησης ενόψει νέων εξελίξεων).

Οι συμφωνηθέντες στόχοι, που αποτελούν και τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης μιας χώρας μέλους μπορεί να έχουν διάφορες μορφές. Αποτελούν τις πολιτικές δεσμεύσεις που έχουν συμφωνηθεί με τις αρχές της χώρας. Τα κριτήρια

τα οποία περιλαμβάνει η αιρεσιμότητα του εκάστοτε προγράμματος του ΔΝΤ θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν όπως παρακάτω⁷²:

α. Πρότερες Ενέργειες (Prior actions). Είναι μέτρα τα οποία η χώρα μέλος συμφωνεί να λάβει προτού η εκτελεστική επιτροπή του ΔΝΤ εγκρίνει τη χρηματοδότηση. Τα μέτρα αυτά εξασφαλίζουν ότι το πρόγραμμα έχει την κατάλληλη υποδομή για να πετύχει. Τέτοιες ενέργειες μπορεί να είναι η κατάργηση του ελέγχου των τιμών, η έγκριση προϋπολογισμού, με προσαρμοσμένο το δημοσιονομικό πλαίσιο στις ανάγκες του προγράμματος ή η διατήρηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας σε ένα επίπεδο.

β. Τα Ποσοτικά Κριτήρια Απόδοσης (Quantitative Performance Criteria-QPC). Πρόκειται για ειδικούς και μετρήσιμους όρους οι οποίοι πρέπει να πληρούνται για το ποσό που συμφωνήθηκε για την εκταμίευση της πίστωσης. Τα Ποσοτικά κριτήρια Απόδοσης αναφέρονται πάντα σε μακροοικονομικές μεταβλητές που υπόκεινται στον έλεγχο των αρχών, όπως τα νομισματικά και πιστωτικά μεγέθη, τα δημοσιονομικά υπόλοιπα τα διεθνή αποθέματα και ο εξωτερικός δανεισμός. Τα προαναφερόμενα κριτήρια μπορεί να συμπληρώνονται με ενδεικτικούς στόχους για τους οποίους δεν απαιτείται παραίτηση σε περίπτωση που δεν επιτευχθούν. Οι στόχοι αυτοί συχνά τίθενται για τους επόμενους μήνες ενός προγράμματος και στην συνέχεια μετατρέπονται σε QPC, με τις κατάλληλες τροποποιήσεις, καθώς οι οικονομικές τάσεις σταθεροποιούνται.

γ. Ενδεικτικοί Στόχοι (Indicative Targets). Είναι ουσιαστικά κριτήρια απόδοσης τα οποία δεν ορίζονται με την ίδια αυστηρότητα. Δύναται να οριστούν πλέον των Ποσοτικών Κριτηρίων ως ποσοτικοί δείκτες για την αξιολόγηση της προόδου του κράτους μέλους για την επίτευξη του στόχου ενός προγράμματος.

δ. Διαρθρωτικά Κριτήρια Αναφοράς (Structural Benchmarks). Πρόκειται για μη ποσοτικοποιήσιμα μέτρα, τα οποία είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος και μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή των προϋποθέσεων του προγράμματος. Χαρακτηρίζονται ως δείκτες για την αξιολόγηση

⁷² IMF Conditionality Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/about/factsheets/2016/08/02/21/28/IMF-Conditionality>

της εφαρμογής του προγράμματος κατά την αναθεώρηση. Ποικίλουν αναλόγως τα προγράμματα και μπορούν να περιλαμβάνουν μέτρα για την βελτίωση της διαχείρισης του χρηματοπιστωτικού τομέα, τη δημιουργία συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ή την ενίσχυση της διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών.

Σε περίπτωση μη τήρησης ενός κριτηρίου το Εκτελεστικό Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει μια επίσημη **Απαλλαγή (Waiver)**⁷³ προκειμένου να καταστεί δυνατή η ολοκλήρωση της αξιολόγησης. Αυτό συμβαίνει όταν το Συμβούλιο είναι σίγουρο ότι το πρόγραμμα θα εφαρμοστεί οπωσδήποτε με επιτυχία είτε επειδή η απόκλιση ήταν ήσσονος σημασίας είτε προσωρινή ή επειδή οι αρχές της χώρας έχουν λάβει ή θα λάβουν τις απαραίτητες διαρθρωτικές ενέργειες. Τα Διαρθρωτικά Κριτήρια Αναφοράς και οι ενδεικτικοί στόχοι δεν απαιτούν παρεκκλίσεις εάν δεν πληρούνται, αλλά αξιολογούνται στο πλαίσιο της συνολικής απόδοσης του προγράμματος.

Μία σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή πολιτικών που υποστηρίζονται από το ΔΝΤ είναι η «**Ιδιοκτησία**»⁷⁴. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 ανοίγει μια εσωτερική συζήτηση στο ΔΝΤ η οποία και επεκτείνεται και στην εξωτερική επικοινωνία του. Διατυπώθηκε η άποψη ότι η αιρεσιμότητα θα πρέπει να αλλάξει μορφή, θα πρέπει να πάψει να εισέρχεται σε λεπτομέρειες και οι κυβερνήσεις θα πρέπει να προτείνουν το δικό τους πρόγραμμα πάνω σε κάποιες γενικές γραμμές που θα έχουν συμφωνηθεί. Μία άλλη άποψη είναι ότι οι κυβερνήσεις θα πρέπει να πιστεύουν στα προγράμματα αυτά προκειμένου να επιτύχουν. Στο άρθρο του ΔΝΤ «Ενισχύοντας την Ιδιοκτησία από τις χώρες των προγραμμάτων που υποστηρίζει το Ταμείο (Strengthening Country Ownership of Fund Supported Programs)» τον Δεκέμβριο του 2001 δίδεται ο ορισμός της Ιδιοκτησίας: *Είναι η εκούσια ανάληψη της ευθύνης ενός συμφωνημένου προγράμματος πολιτικών από τους αξιωματούχους μιας δανειολήπτριας χώρας που έχουν την ευθύνη για το σχεδιασμό και την εκτέλεση αυτών των πολιτικών με βάση την κατανόηση ότι το πρόγραμμα είναι επιτεύξιμο και εντός του*

⁷³ Establishment of General Policy to Waiver Decisions in the General Resources Account on Accuracy of Information Regarding Performance Criteria διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/SelectedDecisions/Description.aspx> (πρόσβαση Ιαν 20)

⁷⁴ IMF Working Paper "Who's in Charge Ownership and Conditionality in IMF Supported Programs James M. Boughton Διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/30/Who-s-in-Charge-Ownership-and-Conditionality-in-IMF-Supported-Programs-16796>

συμφέροντος της χώρας⁷⁵. Η ιδιοκτησία θα πρέπει να αφορά όχι μόνο την προθυμία εκτέλεσης ενός προγράμματος αλλά και την τεχνική και πολιτική ικανότητα υλοποίησης του προγράμματος. Η δημιουργία Ιδιοκτησίας συνεπάγεται την επιτυχία ενός προγράμματος. Σε κάθε περίπτωση η δημιουργία Ιδιοκτησίας ενός προγράμματος σημαίνει ότι η ιδιοκτησία θα πρέπει να είναι ενδογενής και όχι εξωγενής.⁷⁶

3.4.3. ΗΘΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ

Σχεδόν ταυτόχρονα με το θέμα της αιρεσιμότητας τίθεται και το θέμα του Ηθικού Κινδύνου (Moral Hazard)⁷⁷. Το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου δημιουργείται όταν μια χώρα μέλος, γνωρίζοντας ότι θα της παρέχεται βοήθεια συνεχίζει να παραμελεί την οικονομική της πολιτική και να μην ακολουθεί τις μεταρρυθμίσεις, δημιουργώντας πρόβλημα τόσο στην ίδια την χώρα όσο και σε αυτόν που την χρηματοδοτεί. Βέβαια δεν είναι εύκολο, μια χώρα μέλος να ζητάει βοήθεια από το Ταμείο έχοντας μια μεγάλη αστάθεια στο ισοζύγιο πληρωμών της, να γνωρίζει εκ των προτέρων το Ταμείο αν θα χρησιμοποιήσει σωστά τους πόρους που θα τις δοθούν ή θα τους εκμεταλλευτεί με λάθος τρόπο χωρίς να διορθώσει τα προβλήματα της.

Πολλοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι η ασφάλεια που παρέχει η στήριξη από έναν οργανισμό, μειώνει το κίνητρο του ασφαλισμένου, στην προκειμένη περίπτωση του λήπτη του δανείου, να λάβει προληπτικά μέτρα⁷⁸. Η ανησυχία για τον ηθικό κίνδυνο κατείχε δεσπόζουσα θέση σε συζητήσεις σχετικά με την αναμόρφωση του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος, καθώς και για τον ρόλο του ΔΝΤ. Το ερώτημα που εύλογα γεννάται είναι εάν ο δανεισμός του ΔΝΤ σε χώρες με οικονομική κρίση ενθαρρύνει δανειστές και δανειζόμενους να συμπεριφέρονται με τρόπο που

⁷⁵ Άρθρο του Κωστή Παπαδημητρίου «Ιδιοκτησία Προγράμματος και ΔΝΤ» δημοσιευμένο στις 09 Ιουλίου 2019.

⁷⁶ Axel Dreher IMF Conditionality: Theory and Evidence Public Choice 2009

⁷⁷ Moral Hazard διαθέσιμο στο <https://www.investopedia.com/terms/m/moralthazard.asp> (πρόσβαση Ιαν 20)

⁷⁸ Axel Dreher: «Does IMF cause moral hazard? A critical review of the evidence 2004» (version December) διαθέσιμο στο https://www.papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=505782 (πρόσβαση 29/11/19)

παρατείνει μια κρίση. Σε πολλές περιπτώσεις η στήριξη από το ΔΝΤ πιθανόν να οδηγήσει σε αλόγιστο δανεισμό από τράπεζες και άλλους οργανισμούς. Οι οργανισμοί αυτοί δανείζουν γιατί αισθάνονται την ασφάλεια του δανεισμού της χώρας από το ΔΝΤ μη λαμβάνοντας υπόψη το ρίσκο που συνεπάγεται αυτή η ενέργεια. Ηθικός Κίνδυνος μπορεί να προκύψει και όταν το Ταμείο εφαρμόζει λανθασμένες πολιτικές. Τότε έχουμε τον Έμμεσο Ηθικό Κίνδυνο. Μία από τις περιπτώσεις είναι όταν ο δανεισμός από το ΔΝΤ διευκολύνει παρακινδυνευμένες πολιτικές για την αναμόρφωση της οικονομίας. Μια κυβέρνηση μπορεί για εκλογικούς λόγους και σκοπιμότητα να εφαρμόσει πολιτικές υψηλού κινδύνου αγνοώντας ότι η εκλογική ζωή είναι μικρότερη από την οικονομική ζωή των πολιτών. Εάν το Ταμείο υποστηρίξει τέτοιες κυβερνήσεις τότε ουσιαστικά βοηθά στην μεταφορά πόρων, από τους εγχώριους φορολογούμενους σε ιδιώτες επενδυτές, κίνηση που είναι καταστρεπτική. Γεννάται το ερώτημα εάν το ΔΝΤ δημιουργεί Ηθικό Κίνδυνο ώστε να επηρεάσει τη συμπεριφορά των δανειστών και των δανειζομένων πριν από μια κρίση. Ο Ηθικός Κίνδυνος του πιστωτή, που μπορεί να λάβει τη μορφή μεγαλύτερης προθυμίας για δανεισμό, διαχωρίζεται από εκείνον του δανειζόμενου που μπορεί να εκδηλωθεί ως περιορισμένο κίνητρο για την λήψη προληπτικής δράσης.

Το ερώτημα εάν ο δανεισμός από το ΔΝΤ δημιουργεί Ηθικό Κίνδυνο είναι πολύ δύσκολο να απαντηθεί. Και αυτό γιατί δεν γνωρίζουμε τι θα γινόταν αν δεν υπήρχε το ΔΝΤ. Οι χώρες θα αναγκάζονταν να στραφούν σε άλλες λύσεις για να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση όπως υποτίμηση του νομίσματος τους, ή πτώχευση. Οι υποστηρικτές του Ηθικού Κινδύνου αποδίδουν την ύφεση στις αναπτυσσόμενες χώρες και την αύξηση στις διεθνείς κεφαλαιακές ροές σε αυτό το πακέτο στήριξης. Ωστόσο υπάρχουν και αυτοί που υποστηρίζουν ότι οι πόροι του ΔΝΤ δεν είναι τόσοι πολλοί και ως εκ τούτου και η βοήθεια από το Ταμείο είναι μικρή ώστε να παράγει σοβαρό Ηθικό Κίνδυνο. Η επίσημη θέση του ΔΝΤ είναι όταν μια κρίση προέρχεται λόγω της μη ύπαρξης ρευστότητας, παρά λόγω αφερεγγυότητας, μια εξαρτώμενη, μερική απαλλαγή της χώρας από το χρέος μπορεί να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Εάν αυτό επιτευχθεί η χρηματοδότηση δεν χρειάζεται να συνεχιστεί, καθώς θα έχει αποκατασταθεί η πρόσβαση της χώρας στην αγορά. Το ζήτημα που δημιουργείται είναι εάν το ΔΝΤ επεκτείνει το δανεισμό στα κράτη μέλη που καθυστερούν την εξόφληση, τότε αυτό μπορεί από την μία να ενθαρρύνει παρόμοιες

συμπεριφορές και από την άλλη να αυξήσει τον τραπεζικό δανεισμό σε δανειζόμενους που είναι αναξιόπιστοι. Ένας τρόπος να ελέγχεται ο Ηθικός Κίνδυνος είναι οι δόσεις. Μία χώρα μέλος εάν δεν ακολουθεί τις μεταρρυθμίσεις δεν θα μπορεί να λαμβάνει άλλες δόσεις μέχρι να συμμορφωθεί.

3.4.4. ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΕΜΣ

Όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο ο ΕΜΣ είναι ένα διακυβερνητικό όργανο, το οποίο συστάθηκε δυνάμει του δημοσίου διεθνούς δικαίου, μέσω μίας διακυβερνητικής συνθήκης που υπογράφηκε από τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Οι πιο σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται από το Συμβούλιο των Διοικητών που απαρτίζεται από τους υπουργούς Οικονομικών των χωρών της ζώνης του Ευρώ. Ένα από τα τέσσερα βασικά ζητήματα που λαμβάνονται με αμοιβαία συμφωνία είναι και ο καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων συνδρομής του Μηχανισμού. Η παροχή οικονομικής βοήθειας από τον ΕΜΣ ενεργοποιείται μόνο μετά από αίτημα μιας χώρας της ζώνης του Ευρώ. Μετά την διαδικασία της αξιολόγησης που αναφέρθηκε το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΜΣ θα δώσει εντολή στην επιτροπή, από κοινού με το ΔΝΤ και σε συνεργασία με την ΕΚΤ να διαπραγματευτούν ένα πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής οι λεπτομέρειες του οποίου θα καθοριστούν σε ένα Μνημόνιο Συνεργασίας (MoU) Το μνημόνιο συμφωνίας θα πρέπει να συνάδει πλήρως με το γενικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής. Η Επιτροπή θα προτείνει στο Συμβούλιο της Ε.Ε. την έγκριση του προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής, ενώ η χορήγηση, οι όροι και οι προϋποθέσεις της βοήθειας θα αποφασιστούν από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ε.Μ.Σ. Επίσης η Επιτροπή ελέγχει την συμμόρφωση του κράτους προς τους όρους αυτούς⁷⁹.

Η χρηματοδοτική ενίσχυσή του ΕΜΣ παρέχεται υπό την προϋπόθεση τήρησης ενός αυστηρού προγράμματος οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και μεταρρυθμίσεων, το οποίο θα συμφωνηθεί, και συνεπώς όλες οι περιπτώσεις διάσωσης συνοδεύονται από μνημόνια, η διαπραγμάτευση των οποίων ανατίθεται στην Επιτροπή από κοινού με την ΕΚΤ και τη συμμετοχή του ΔΝΤ «όπου είναι δυνατόν», με όρους κατάλληλους για το επιλεγμένο μέσο χρηματοπιστωτικής

⁷⁹ ESM-Conditionality Διαθέσιμο στο <https://www.esm.europa.eu/assistance/programme-database/conditionality>

συνδρομής. Συμπληρώνει έτσι ο ΕΣΜ το νέο πλαίσιο ενισχυμένης οικονομικής και δημοσιονομικής διακυβέρνησης των χωρών της Ευρωζώνης, το οποίο έχει ως στόχο την αποτελεσματική και αυστηρή οικονομική εποπτεία, η οποία θα επικεντρώνεται στην πρόληψη και θα μειώσει σημαντικά την πιθανότητα εμφάνισης μελλοντικών κρίσεων. Τα Μνημόνια που υπογράφονται μεταξύ του ΕΜΣ και του αιτούντος κράτους περιέχουν μια πληθώρα μέτρων λιτότητας που επηρεάζουν τους τομείς της υγείας, της παιδείας, της εργασίας και της συνταξιοδότησης

Οι προϋποθέσεις χρηματοδότησης από το ΕΜΣ μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες: Στις διαδικαστικές και στις ουσιαστικές.

Στις **Διαδικαστικές προϋποθέσεις** αναφερόμαστε στο γεγονός ότι για την αντιμετώπιση της αίτησης από το Συμβούλιο Διοικητών απαιτείται σειρά εκτιμήσεων, που ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Διοικητών αναθέτει στην Επιτροπή η οποία σε συνεργασία με την ΕΚΤ θα πρέπει: να εκτιμήσει την ύπαρξη κινδύνου για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα της Ζώνης του Ευρώ στο σύνολο της ή των κρατών μελών της, να εκτιμήσει την βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους (εφόσον κρίνεται χρήσιμο και αναγκαίο η εκτίμηση αυτή θα πρέπει να διενεργείται από κοινού με το ΔΝΤ), και να εκτιμήσει τις πραγματικές ή δυνητικές ανάγκες χρηματοδότησης. Αν η απόφαση είναι θετική το Συμβούλιο Διοικητών αναθέτει στην Επιτροπή να διαπραγματευτεί από κοινού με το ΔΝΤ και σε συνεργασία με την ΕΚΤ το μνημόνιο. Το περιεχόμενο του Μνημονίου αντικατοπτρίζει τις αδυναμίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν και το μέσο χρηματοπιστωτικής συνδρομής που έχει επιλεγεί. Η Επιτροπή υπογράφει το Μνημόνιο εξ ονόματος του ΕΜΣ υπό τον όρο της προηγούμενης έγκρισης από το Συμβούλιο Διοικητών, ενώ ο Διευθύνων Σύμβουλος καταρτίζει την πρόταση συμφωνίας για την διευκόλυνση χρηματοπιστωτικής συνδρομής (δανειακή σύμβαση).

Η εξάρτηση της παροχής συνδρομής από τον ΕΜΣ στα μέλη του με **ουσιαστικές προϋποθέσεις** που καθιστούν κατ' ουσία την παρεχόμενη χρηματοδοτική στήριξη δάνειο και όχι βοήθεια επιτελεί πολλαπλούς σκοπούς κατά τους ιδρυτές του ΕΜΣ. Οι σκοποί αυτοί είναι πολιτικοί και νομικοί. Στους πολιτικούς σκοπούς οι όροι και οι προϋποθέσεις χρηματοδότησης αποτελούν κίνητρο για τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν μια υγιή δημοσιονομική πολιτική, ώστε να επανέλθουν

το συντομότερο στις αγορές από τις οποίες έχουν αποκοπεί. Οι προϋποθέσεις αποτελούν αναγκαία συνέπεια της βασικής πολιτικής επιλογής των κρατών μελών της Ζώνης του Ευρώ να δημιουργήσουν ένα μόνιμο μηχανισμό στήριξης, κατά τα πρότυπα του ΔΝΤ, αλλά και να επιδιώξουν τη συμμετοχή στα προγράμματα χρηματοδοτικής συνδρομής που θα εφαρμόσει ο ΕΜΣ. Οι νομικοί σκοποί συνδέονται με την ανάγκη να καταστεί συμβατή η ίδρυση του ΕΜΣ με τις διατάξεις της Συνθήκης για η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και ιδιαίτερα με τα άρθρα 125 (Ρήτρα μη Διάσωσης) και 136 όπως αυτό τροποποιήθηκε. Αναφέρονται επίσης στη διασφάλιση της σταθερότητας της Ζώνης του Ευρώ στο σύνολό της, στη δέσμευση σε πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, στη βιωσιμότητα του χρέους, στην ενδεχόμενη αναδιάρθρωση χρέους και στις ρήτρες συλλογικής δράσης, στην καταβολή επιτοκίου για την παρεχόμενη χρηματοδότηση και τέλος στην υπαγωγή σε καθεστώς Ενισχυμένης Εποπτείας.

Η εφαρμογή των συμφωνηθέντων προϋποθέσεων ελέγχεται και αξιολογείται σε τακτά χρονικά διαστήματα από ομάδες εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε συνεργασία με εμπειρογνώμονες της ΕΚΤ. Το προσωπικό του ΔΝΤ παρίσταται σε αυτές τις αξιολογήσεις στις περιπτώσεις που το Ταμείο παρέχει χρηματοδοτική ή τεχνική συνδρομή. Οι εμπειρογνώμονες των θεσμών υλοποιούν συνδιασκέψεις με εκπροσώπους της κυβέρνησης και άλλους αρμόδιους ενδιαφερόμενους για να αξιολογήσουν την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην εφαρμογή των συμφωνηθέντων προϋποθέσεων. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει επιπλέον ενημέρωση για τις μακροοικονομικές υποθέσεις, τις χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους μέλους και την βιωσιμότητα του χρέους. Μετά την αξιολόγηση συντάσσεται από τους θεσμούς κοινή έκθεση. Το θετικό συμπέρασμα μιας αξιολόγησης ανοίγει το δρόμο για την εκταμίευση της επόμενης δόσης της χρηματοδοτικής συνδρομής, εφόσον το έχει ζητήσει το κράτος μέλος.

3.4.5. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ (ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΕΣ-ΕxΑC)

Ένα από τα βασικά στοιχεία της μεταρρύθμισης της Πολιτικής Συνοχής για τα έτη 2014-2020, αποτέλεσε η καθιέρωση προϋποθέσεων τις οποίες τα κράτη μέλη είναι απαραίτητο να πληρούν, προκειμένου να λάβουν χρηματοδότηση από τα Ευρωπαϊκά

Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία⁸⁰. Οι προϋποθέσεις αυτές ονομάστηκαν «εκ των προτέρων αιρεσιμότητας (ExAC)». Είχαν προβλεφθεί για τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ)⁸¹ ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και αποδοτική χρήση των ΕΔΕΤ.

Οι προϋποθέσεις αυτές σχετίζονται με: α) τα πλαίσια πολιτικής και στρατηγικής, ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα έγγραφα που αφορούν τις στρατηγικές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο είναι υψηλής ποιότητας και συμβαδίζουν με τα πρότυπα που έχουν συμφωνηθεί από κοινού από τα κράτη μέλη της ΕΕ, β) τα κανονιστικά πλαίσια, ώστε να εξασφαλίζεται ότι η υλοποίηση των δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ συμμορφώνεται με το κεκτημένο της ΕΕ και γ) επαρκή διοικητική και θεσμική ικανότητα εκ μέρους της δημόσιας διοίκησης και των φορέων που συμβάλλουν στην αξιοποίηση των ΕΔΕΤ⁸².

Η αποτελεσματικότητα των δημόσιων επενδύσεων και η ανθεκτικότητα των αποτελεσμάτων τους εξαρτώνται από τις κατάλληλες πολιτικές, ρυθμιστικές και θεσμικές συνθήκες. Είναι μείζονος σημασίας να εντοπιστούν εκ των προτέρων συστημικές αδυναμίες των κρατών μελών έτσι ώστε οι προϋποθέσεις να χρησιμοποιηθούν με ένα ενεργητικό τρόπο για την βέλτιστη χρήση τους. Οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες προσφέρουν ένα επιπλέον κίνητρο στα κράτη μέλη να προβούν σε διαρθρωτικές αλλαγές και πολιτική μεταρρυθμίσεων. Έχουν θεσπιστεί 48 εκ των προτέρων αιρεσιμότητες: Έχουν οριστεί 7 γενικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες που συνδέονται με τα οριζόντια ζητήματα της υλοποίησης προγραμμάτων, 29 θεματικές οι οποίες καθορίζουν τις προϋποθέσεις που αφορούν κάθε διαφορετικό τομέα για τους σχετικούς επενδυτικούς τομείς που είναι επιλέξιμοι

⁸⁰ Νέα Έκθεση: Πως η πολιτική συνοχής της ΕΕ βελτιώνει το επενδυτικό περιβάλλον διαθέσιμο στο https://www.ec.europa.eu/greece/news/20173103_neaekthesi_politiki_synoxiEE_el (πρόσβαση 28/11/2019)

⁸¹ Πρόκειται για πέντε χωριστά ταμεία που υποστηρίζουν την υλοποίηση της στρατηγικής της ΕΕ για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη σε ολόκληρη την επικράτεια της καθώς και την εκτέλεση της ειδικής αποστολής κάθε ταμείου, με πλαίσια που καθορίζονται για την επταετή δημοσιονομική περίοδο του ΠΔΠ.

⁸² «Οι εκ των Προτέρων Αιρεσιμότητες» διαθέσιμο στο https://www.ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/e/exante-conditionalities (πρόσβαση 28/11/2019)

για την παροχή υποστήριξης στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής (επενδυτικές προτεραιότητες), 8 αιρεσιμότητες που αφορούν το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και 4 αιρεσιμότητες που αφορούν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας⁸³. Σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες τη στιγμή της έγκρισης ενός προγράμματος, θεσπίζονται σχέδια δράσης στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων και τα σχέδια δράσης έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί έως το 2016.

Οι ExAC αντιμετωπίζουν τους οριζόντιους και ειδικούς τομείς που εμποδίζουν τις επενδύσεις στην ΕΕ. Μέσω της συμβολής τους στην δημιουργία φιλικού προς επενδύσεις περιβάλλον, επικουρούν να ενισχυθεί η ενιαία αγορά και να υλοποιηθεί το επενδυτικό πρόγραμμα της ΕΕ, προωθώντας την ανάπτυξη και την εύρεση θέσεων εργασίας. Οι τομείς στους οποίους οι ExAC συμβάλλουν ουσιαστικά είναι οι παρακάτω:

α. Οι προϋποθέσεις που αφορούν δημόσιες συμβάσεις και κρατικές ενισχύσεις (**Public procurement and State aid ExAC**) απαιτούν την ύπαρξη μέτρων για την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων για την διασφάλιση της διοικητικής ικανότητας και την εφαρμογή των κανόνων. Αυτό συνδράμει στην αντιμετώπιση των φραγμών στη λειτουργία της ενιαίας αγοράς καθιερώνοντας διαφανείς διαδικασίες για την ανάθεση συμβάσεων προμηθειών. Επίσης η ορθή εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων συμβάλλει στην αποτελεσματική και αποδοτική διαχείριση και εκτέλεση έργων.

β. Οι προϋποθέσεις που αφορούν την περιβαλλοντική στρατηγική και το περιβάλλον (**ExAC related to the Strategic Environmental Assessment**) απαιτούν από τα κράτη μέλη να υλοποιούν αποτελεσματικά την Ευρωπαϊκή οδηγία για το Περιβάλλον. Έχουν επίσης ως συνέπεια την τροποποίηση της εθνικής νομοθεσίας σε ορισμένα κράτη μέλη και την ρύθμιση του κανονιστικού πλαισίου για την λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων.

⁸³ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT: The Value Added of Ex ante Conditionalities in the European Structural and Investment Funds Brussels 31/03/2017 SWD 127 final διαθέσιμο στο https://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/value_added_exac_esif_en.pdf (πρόσβαση 28/11/2019)

Οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στις μικρές επιχειρήσεις (**Small Business Act ExAC**) απαιτούν από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μέτρα για να μειωθεί ο χρόνος και το κόστος για την σύσταση μιας εταιρίας καθώς και ο χρόνος που απαιτείται για απόκτηση άδειας.

Οι προϋποθέσεις που σχετίζονται με τις μεταφορές (**Transport related ExAC**) απαιτούν την εφαρμογή ενός στρατηγικού πλαισίου για την υλοποίηση επενδύσεων στον τομέα των μεταφορών που να εξασφαλίζουν την λειτουργία ενός αξιόπιστου και απρόσκοπτου συστήματος μεταφορών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίζουν εθνικά ολοκληρωμένα σχέδια μεταφορών και να λάβουν μέτρα για την αποτελεσματική υλοποίησή τους. Οι προϋποθέσεις εξασφαλίζουν τη συντονισμένη χρήση των διαφόρων μορφών χρηματοδοτικής στήριξης της ΕΕ, καθώς και ένα ασφαλέστερο επενδυτικό περιβάλλον για τους δημόσιους και ιδιωτικούς επενδυτές.

Οι ψηφιακές προϋποθέσεις (**Digital ExAC**) απαιτούν την ύπαρξη ενός στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για την ψηφιακή τεχνολογία συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προϋπολογισμού και ιεράρχησης των δράσεων που να συνάδουν με το ψηφιακό θεματολόγιο της ΕΕ.

Οι προϋποθέσεις που αφορούν την διαχείριση των αποβλήτων (**Waste ExAC**) απαιτούν την υιοθέτηση στρατηγικών και εργαλείων που αφορούν την διαχείριση, πρόληψη και τις επενδύσεις στον συγκεκριμένο τομέα⁸⁴.

Σε μια πρώτη αξιολόγηση των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων την οποία πραγματοποίησε η ΕΕ διαπιστώθηκε ότι οι προϋποθέσεις αυτές αποτέλεσαν ισχυρό κίνητρο για την υλοποίηση από τα κράτη μέλη, μεταρρυθμίσεων οι οποίες πιθανόν να είχαν καθυστερήσει ή δεν είχαν υλοποιηθεί καθόλου. Οι προϋποθέσεις για επιτυχείς επενδύσεις καλύπτουν ευρύ φάσμα τομέων, μεταξύ των οποίων η συμμόρφωση με τις οδηγίες για την ενεργειακή απόδοση, στρατηγικές καινοτομίας, ψηφιακά σχέδια και εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές ενσωματώθηκαν στην αναθεωρημένη πολιτική συνοχής με σκοπό να εξασφαλιστεί η ορθή και αποτελεσματική χρήση των κονδυλίων.

⁸⁴ βλ. 78

Στην ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου που υποβλήθηκε το 2017⁸⁵ αναφέρεται ότι οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες αποτελούν καινοτομία στον τομέα της πολιτικής συνοχής. Συνολικά διαπιστώθηκε ότι παρέχουν ένα συνεκτικό πλαίσιο που επιτρέπει την αξιολόγηση της ετοιμότητας των κρατών μελών να χρησιμοποιήσουν τους πόρους της ΕΕ κατά την έναρξη της περιόδου προγραμματισμού 2014-2020. Ωστόσο, δεν δύναται να αναφερθεί με ασφάλεια ο βαθμός στον οποίο επέφεραν πραγματικές αλλαγές στην πράξη.

Στην έκθεση προτείνεται αφενός μεν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει περαιτέρω προϋποθέσεις ως εργαλείο αξιολόγησης της ετοιμότητας των κρατών μελών να χρησιμοποιούν κονδύλια της ΕΕ, επαναξιολογώντας τη συνάφεια και τη χρησιμότητα κάθε μιας από τις εκ των προτέρων αιρεσιμότητες για την περίοδο 2014-2020, να εξαλείψει τυχόν αλληλοεπικαλύψεις και αφετέρου να διατηρήσει μόνο εκείνες που μπορούν πράγματι να ασκήσουν επιρροή στην αποτελεσματική επίτευξη των στόχων πολιτικής, θέτοντας σαφή κριτήρια αξιολόγησης με μετρήσιμους στόχους, προκειμένου να εξασφαλιστεί η κοινή αντίληψη του τι πρέπει να επιτευχθεί. Με τη σειρά τους τα κράτη οφείλουν να αξιολογήσουν εάν κάποιες από τις εκ των προτέρων αξιολογήσεις ήταν εφαρμοστέες στους ειδικούς στόχους που επιδιώκονται στο πλαίσιο των επενδυτικών προτεραιοτήτων, βάσει ενός κοινού συνόλου κριτηρίων που προβλέπονται στο ΚΚΔ⁸⁶. Στη συνέχεια τα κράτη μέλη οφείλουν να προσδιορίσουν κατά πόσο οι εν λόγω εκ των προτέρων αιρεσιμότητες έχουν εκπληρωθεί. Η Επιτροπή αξιολογεί τα στοιχεία που της παρέχουν τα κράτη μέλη σχετικά με την δυνατότητα εφαρμογής και την εκπλήρωση των εκ των προτέρων αιρεσιμότητων βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στο ΚΚΔ⁸⁷.

⁸⁵ Ειδική Έκθεση αριθμ. 17/2017: Η παρέμβαση της επιτροπής στην Ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση Διαθέσιμο στο <https://www.eca.europa.eu/el/pages/DocItem>

⁸⁶ Ο Κανονισμός περί Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ) είναι ο κανονισμός υπ' αριθμ 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας.

⁸⁷ Ειδική Έκθεση: «Οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες και το αποθεματικό επίδοσης στον τομέα της συνοχής: καινοτόμα μέσα που δεν έχουν ακόμη αποδειχθεί αποτελεσματικά» διαθέσιμο στο https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_15/SR_PARTNERSHIP_EI.pdf (πρόσβαση 2/12/19)

3.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Το ΔΝΤ ιδρύθηκε το 1944 για να διευκολύνει το Διεθνές Εμπόριο. Σκοπός του ήταν να δανείζει χρήματα στα κράτη που αδυνατούσαν να πληρώσουν για τις απαραίτητες εισαγωγές. Χρηματοδοτείται από ισχυρές τράπεζες που συνδέονται με τα μεγαλύτερα κράτη. Ο ρόλος του ήταν και παραμένει πάντα αμφιλεγόμενος⁸⁸. Το Κέντρο Οικονομικών Μελετών (Center of Financial Studies) σε έκθεση του το 2009 δηλώνει ότι οι χώρες πρέπει να συνεχίζουν να δανείζονται χρήματα από το ΔΝΤ λόγω της εμπειρίας του στην Διεθνή Οικονομία. Συνδράμει ώστε οι πιο αδύναμες οικονομικά χώρες να μεταρρυθμίσουν τις οικονομίες τους διευκολύνοντας έτσι τις ξένες επενδύσεις. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή το ΔΝΤ είναι το κατάλληλο όργανο για την συνέχιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Το διαδικτυακό περιοδικό Watch Economy υποστηρίζει ότι το ΔΝΤ πρωτίστως εξυπηρετεί τη μείωση του παγκόσμιου χρηματοοικονομικού κινδύνου. Παρουσιάζει παραδείγματα κρατών στα οποία έχει πετύχει το πρόγραμμα και στα οποία το ΔΝΤ με τις μεταρρυθμίσεις που επέβαλε στις οικονομίες τους τις κατέστησε επιτυχημένες. Σύμφωνα με το περιοδικό οι κυβερνήσεις αυτές αδυνατούσαν να προχωρήσουν από μόνες τους σε μακροοικονομικές μεταρρυθμίσεις και χρειάζονταν μια εξωτερική βοήθεια για να εξαλείψουν την διαφθορά και την κακοδιαχείριση.

Ορισμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνδέονται εγγενώς με το δημόσιο ταμείο. Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ, η Παγκόσμια Τράπεζα και το ΔΝΤ είναι τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα. Το ΔΝΤ είναι ένα διεθνές ίδρυμα που παρέχει στις χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομική κρίση προσωρινό δάνειο για την σταθεροποίηση της οικονομίας. Το δάνειο αυτό υποστηρίζεται από την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών. Η Παγκόσμια Τράπεζα είναι ένας εξειδικευμένος θεσμός των Ηνωμένων Εθνών που έχει σχεδιαστεί για να παρέχει υποστήριξη σε κυβερνήσεις, ιδιωτικούς οργανισμούς και εταιρίες. Ο στόχος αυτών των δανείων είναι να βοηθήσουν στην ανάπτυξη και στα έργα που σχετίζονται με την υγεία⁸⁹.

⁸⁸ Walter Johnson: Pros and Cons of Borrowing Money from the IMF διαθέσιμο στο <https://www.bizfluent.com/info-7791205-pros-cons-borrowing-money-imf.html> (πρόσβαση 02 Δεκ 19)

⁸⁹ βλ. 88

Στον αντίποδα όμως υπάρχουν αρκετές εκθέσεις άρθρα και επικριτές του ΔΝΤ και των όρων των δανεισμών του και κατά πόσο πλέον το Ταμείο εξυπηρετεί τους αρχικούς του στόχους και την αποστολή του. Η συγγραφέας σε οικονομικά θέματα Carolyn Lochhead αναφέρει ότι το αποτέλεσμα από τη δράση του ΔΝΤ είναι η διάσωση των τραπεζών και των επιχειρήσεων που κατέστρεψαν την οικονομία. Αντί να ξεριζώσει αυτό το σύστημα το Ταμείο δανείζει περισσότερα χρήματα σε αυτό. Οι οικονομολόγοι John Cavanagh, Carol Welch και Simon Retallack έγραψαν το 2001 ότι το ΔΝΤ απαιτεί περικοπή των κοινωνικών δαπανών, το πάγωμα των μισθών, τον περιορισμό του δημόσιου τομέα και την εξάλειψη των συνδικάτων. Η κατάληξη ήταν πλούτος για μια μικρή ελίτ και έντονη φτώχεια για τις μάζες του πληθυσμού. Το ΔΝΤ μεριμνά μόνο για την αύξηση του ΑΕΠ και όχι για το καλό των εργαζομένων, των φτωχών ή της μεσαίας τάξης. Πρώην σύμβουλοι κατηγόρησαν τον Οργανισμό ότι στόχευε χώρες του τρίτου κόσμου πλούσιες σε φυσικούς πόρους για εκμετάλλευση. Έχοντας υπόψη ότι οι χώρες αυτές θα αθετήσουν τις υποσχέσεις τους διότι δεν κατάφεραν να αποπληρώσουν τα δάνεια, εκμεταλλεύονταν τους φυσικούς πόρους ως αντάλλαγμα.

Τα τελευταία 20 χρόνια ενώ οι πόροι του Ταμείου μειώθηκαν ο αριθμός των προγραμμάτων αυξήθηκε με αποτέλεσμα οι προϋποθέσεις να επεκταθούν σε πεδία διαφορετικά από αυτά που ίσχυαν μέχρι τότε. Η εμπειρία και οι μελέτες του Ταμείου δείχνουν ότι η επιτυχία του προγράμματος είναι στενά συνδεδεμένη με την κυριότητα και ότι η ιδιοκτησία δεν μπορεί να επιβληθεί εξωτερικά. Πρέπει να προκύπτει από την εσωτερική ανάλυση και συζήτηση που οδηγεί στην παραδοχή των εγχώριων παραγόντων ότι η συμμόρφωση με το πρόγραμμα είναι ευνοϊκή για την επίτευξη των στόχων τους. Οι προϋποθέσεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν ούτε να αντισταθμίσουν την έλλειψη ιδιοκτησίας. Η αιρεσιμότητα είναι ίσως η πιο αμφιλεγόμενη πτυχή της πολιτικής του ΔΝΤ. Όταν το ΔΝΤ ιδρύθηκε ως θεσμός για την νομισματική συνεργασία δεν υπήρχε αναφορά στις προϋποθέσεις. Αυτός ο όρος εισήχθη αρκετά χρόνια αργότερα με απόφαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου το 1952 και πολύ αργότερα ενσωματώθηκε στα άρθρα ως τροπολογία. Μεταξύ των παραδοσιακών επικρίσεων των προϋποθέσεων συγκαταλέγεται και ότι είναι πάρα πολύ βραχυπρόθεσμα προσανατολισμένες και επικεντρωμένες στη διαχείριση της ζήτησης και δεν δίνουν επαρκή προσοχή στην ανάπτυξη και τις επιπτώσεις των

προγραμμάτων στις κοινωνικές δαπάνες και τη διανομή του εισοδήματος⁹⁰. Η Έκθεση Meltzer (2000) αναφέρει λεπτομερώς τις προϋποθέσεις οι οποίες επιβάρυναν τα προγράμματα του Ταμείου και τα μετέτρεψαν σε δυσκίνητα, εξαιρετικά συγκρουσιακά, χρονοβόρα και αναποτελεσματικά.

Όπως αναφέρθηκε η χρηματοδοτική βοήθεια χορηγείται πάντα υπό όρους. Το αιτούμενο κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να υιοθετήσει συγκεκριμένα μέτρα οικονομικής πολιτικής που υποδεικνύονται από το ΔΝΤ έτσι ώστε με την προσωρινή χρήση των πόρων του να αντιμετωπίσει τα προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών του. Συνήθως τα μέτρα είναι πολύ σκληρά και ιδιαίτερα για τα μεσαία και χαμηλά στρώματα οι επιπτώσεις είναι επίπονες. Οι προϋποθέσεις υπήρχαν πάντοτε ως υπόθεση δανεισμού από το ΔΝΤ. Η πολυπλοκότητα και η έκταση των διαρθρωτικών προϋποθέσεων συνεχώς αυξανόταν αντανακλώντας εν μέρει και την αυξανόμενη παρέμβαση του Ταμείου σε χώρες με χαμηλά εισοδήματα. Το ζήτημα της αιρεσιμότητας έχει περάσει και αυτό από πολλές κριτικές. Πολλοί είναι αυτοί που έχουν εκφράσει τον προβληματισμό τους για την αποτελεσματικότητά της όπως ισχυρίζεται το Ταμείο. Ενώ κάποιοι υποστηρίζουν την σημασία και την αποτελεσματικότητα της αιρεσιμότητας. Ταυτόχρονα επισημαίνουν και την αδυναμία που υπάρχει να ελέγξουν εάν ένα πρόγραμμα εφαρμόζεται ή όχι. Αρκετοί υποστηρίζουν ότι πρέπει να καταργηθεί η αιρεσιμότητα και διότι η χρηματοδότηση θα πρέπει να βασίζεται στις ανάγκες των αντίστοιχων κρατών και ότι οι πολιτικές που πρέπει να αναληφθούν πρέπει να είναι δική τους επιλογή. Τέλος υπάρχουν και αυτοί που υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να διαχωριστεί η αιρεσιμότητα σαν τμήμα ενός μακροπρόθεσμου, διαρθρωτικού προγράμματος και της αιρεσιμότητας που είναι αναγκαία για μια χώρα να ξεπεράσει την προσωρινή πίεση στο νόμισμα της και στα αποθέματα ξένου συναλλάγματος.

Κριτική όμως και μάλιστα έντονη υπάρχει και στα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ μέσω του ΕΜΣ και της ΕΚΤ. Το μεγαλύτερο μέρος των αντιδράσεων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο εστιάζεται στο πεδίο της νομικής ορθότητας των εγχειρημάτων αλλά και στο πλαίσιο της δημιουργίας των μηχανισμών από την πλευρά της ΕΕ. Για

⁹⁰ G-24 Discussion Paper Series: An Analysis of IMF Conditionality Ariel Buira 22 August 2003 διαθέσιμο στο <https://www.core.ac.uk/download/pdf/7043218.pdf> (πρόσβαση 02 Δεκ 19)

αυτό τον λόγο υπήρξαν αρκετές τριβές στο εσωτερικό των αρμόδιων οργάνων αλλά και σε ευρύτερο πλαίσιο πριν ακόμη την οριστική δημιουργία του ΕΜΣ. Επίσης σημείο τριβής και αρκετής συζήτησης αποτέλεσε και το γεγονός της αναγκαιότητας ή μη της ύπαρξης του ΔΝΤ σε χρηματοδοτικά προγράμματα χωρών της ΕΕ.

Κατά την έναρξη της ελληνικής κρίσης, η επίσημη γνωμοδότηση της Ε.Ε. ήταν να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα εντός της Ε.Ε. ή ακόμη και εντός της ζώνης του ευρώ, αλλά χωρίς εξωτερική βοήθεια. Η ανάγκη εξωτερικής βοήθειας θεωρήθηκε ως ένδειξη της αδυναμίας των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρόλα αυτά, η συμμετοχή του Δ.Ν.Τ. ήταν μια προϋπόθεση για τη Γερμανίδα Καγκελάρια Α. Μέρκελ, ώστε να συμφωνήσει σε οικονομική βοήθεια για την Ελλάδα και ερμηνεύτηκε ως η τελευταία λύση, όταν όλες οι άλλες δυνατότητες είχαν εξαντληθεί. Το κύριο πρόβλημα, το οποίο εμπόδισε μια ευρωπαϊκή λύση ήταν ότι οι προδιαγραφές της Συνθήκης ήταν ανεπαρκείς και ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν είχε καμία αξιοπιστία και εμπειρία στο χειρισμό σοβαρών εθνικών δημοσιονομικών προβλημάτων⁹¹. Η Ε.Ε. έχει περιορισμένη εμπειρία στη διαχείριση κρίσεων και στην παροχή οικονομικής βοήθειας. Είναι προφανές ότι το Δ.Ν.Τ. λειτουργεί ως ένα είδος εξωτερικού αποδιοπομπαίου τράγου για τις χώρες της ευρωζώνης που βρίσκονται κάτω από την πίεση των μεταρρυθμίσεων. Ιστορικά, τα ποσοστά αθέτησης των δανείων του Δ.Ν.Τ. είναι σχεδόν μηδενικά και τα δάνεια του Δ.Ν.Τ. προς χώρες με αναδυόμενες αγορές έχουν πάντα επιστραφεί. Τα προγράμματα που φέρουν την υπογραφή του Δ.Ν.Τ., απαιτούν οι χώρες να υποβληθούν σε αυστηρές διαδικασίες δημοσιονομικής προσαρμογής και να βελτιώσουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους. Αντίθετα, τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πάντα κοντά στην Ευρωπαϊκή πολιτική αλλά έχουν χάσει τη φήμη και την αξιοπιστία τους σχετικά με την επίλυση προβλημάτων, όπως η κρίση του δημόσιου χρέους που οφείλεται κυρίως στην αδυναμία τους να αναγκάσουν τις χώρες μέλη της Ε.Ε. να μειώσουν τα ελλείμματα του προϋπολογισμού τους και να συμμορφωθούν με τους κανόνες του Ευρωπαϊκού Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Η προοπτική της συμμετοχής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στη διαχείριση της ευρώ-κρίσης, από τη μία πλευρά αποτέλεσε

⁹¹ André Broome The politics of IMF–EU cooperation: institutional change from the Maastricht Treaty to the launch of the euro διαθέσιμο στο <http://www.core.ac.uk/download/pdf/8769360.pdf> (πρόσβαση 05 Δεκ 19)

την κατάλληλη συγκυρία για τη βελτίωση της εικόνας του ως διεθνούς θεσμού και από την άλλη επιβεβαίωσε τον ρόλο του ως βασικού πυλώνα ασφάλειας και σταθερότητας του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επιπροσθέτως, όμως, επεφύλασσε νέους κινδύνους για την αξιοπιστία, εξαιτίας των πολλαπλών αβεβαιοτήτων που περιελάμβαναν οι ιδιαίτερες θεσμικά συνθήκες μιας μεγάλης κλίμακας νομισματικής ένωσης, όπως της Ευρωζώνης.

Όσο αφορά τις προϋποθέσεις που εφαρμόστηκαν στα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ και δημοσιεύονται στην Νέα Έκθεση για την πολιτική συνοχής της ΕΕ (2017) αναφέρεται ότι αυτές αποτέλεσαν ισχυρό κίνητρο για την υλοποίηση από τα κράτη μέλη μεταρρυθμίσεων οι οποίες πιθανότατα θα είχαν καθυστερήσει ή δεν θα είχαν υλοποιηθεί. Η έκθεση αυτή δείχνει ότι οι προϋποθέσεις έχουν βελτιώσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί ο προϋπολογισμός της ΕΕ. Συνδέοντας την είσπραξη κονδυλίων της ΕΕ με την υλοποίηση βασικών διαρθρωτικών αλλαγών, εξασφαλίζονται υγιείς δημόσιες επενδύσεις και βελτίωση της ποιότητας ζωής σε όλη την ΕΕ, διαμορφώνοντας παράλληλα τις σωστές συνθήκες για την ανάπτυξη και την δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι προϋποθέσεις βοήθησαν στην εμβάθυνση της Ενιαίας Αγοράς και την επίτευξη του επενδυτικού σχεδίου. Τέλος οδήγησαν σε νομοθετικές αλλαγές σε πολλούς τομείς πολιτικής, μεταξύ των οποίων η αγορά εργασίας, η εκπαίδευση η υγεία και η κοινωνική ένταξη⁹².

⁹² Νέα Έκθεση: Πως η Πολιτική Συνοχής της ΕΕ βελτιώνει το επενδυτικό περιβάλλον. Διαθέσιμο στο <http://www.ec.europa.eu/greece/news/20173103-neaekthesi-politiki-synoxiEE-EL> (πρόσβαση 05 Δεκ 19)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τις πρώτες δεκαετίες λειτουργίας του ΔΝΤ οι προϋποθέσεις επικεντρώνονταν αποκλειστικά στην μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, στην περιοριστική νομισματική πολιτική και στις υποτιμήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Σκοπός των προγραμμάτων του ΔΝΤ δεν ήταν η αλλοίωση της δομής των οικονομιών των χωρών που δανείζονται. Την δεκαετία του 1980 τα προγράμματα του Ταμείου συμπεριέλαβαν ένα φάσμα διαρθρωτικών προϋποθέσεων. Το ΔΝΤ απέκτησε έτσι συμμετοχή σε ευαίσθητους τομείς της πολιτικής όπως η ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων και η απελευθέρωση του εμπορίου και των οικονομιών. Τα επόμενα χρόνια οι προϋποθέσεις διευρύνθηκαν περισσότερο καλύπτοντας επιπλέον τομείς της πολιτικής όπως την κοινωνική πολιτική και την αγορά εργασίας. Με αυτόν λοιπόν τον τρόπο η αιρεσιμότητα επεκτάθηκε πέρα από τα οικονομικά ζητήματα και απέκτησε επιρροή και σε πολιτικά θέματα αμφισβητώντας την εθνική κυριαρχία και την δυνατότητα των χωρών που δανείζονται να χαράσσουν πολιτική. Απέναντι στο θόρυβο που δημιουργήθηκε και την έντονη κριτική που δέχτηκε το Ταμείο το 2001 ξεκίνησε μια διαδικασία εξορθολογισμού των προϋποθέσεων με στόχο να αφήσει περισσότερο πολιτικό χώρο στα κράτη μέλη. Το 2012 το Ταμείο διαπίστωσε ότι η διαδικασία εξορθολογισμού της αιρεσιμότητας των προγραμμάτων έχει ολοκληρωθεί και έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες των χωρών μελών. Θεωρεί ότι τα προγράμματά του είναι πλέον ευέλικτα, πλήρως εναρμονισμένα με την πολιτική του και τους περιορισμούς στην πολιτική των χωρών που δανείζονται.

Η ύπαρξη και λειτουργία των Μηχανισμών στήριξης δεν αποτελεί βέβαια πανάκεια, ούτε και κοινώς αποδεκτή προσπάθεια για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η εξωτερική επιβολή κανόνων, παρότι συνδυάζεται με την άμεση υποβοήθηση ως προς την αποφυγή αναταράξεων, προκαλούσε πάντοτε και συνεχίζει να προκαλεί αντιδράσεις. Καθώς μάλιστα οι οικονομικές κρίσεις συνδυάζονται αυτομάτως με κοινωνικές αναταράξεις και πολιτικές συγκρούσεις, η ενίσχυση των θεωριών περί συμφερόντων, υστεροβουλίας ή άλλου τύπου επιρροών στο εσωτερικό των κρατών, συναντάται συχνά.

Στο πλαίσιο του ΔΝΤ οι προϋποθέσεις εξαρτώνται από τις πολιτικές που ένα κράτος πρέπει να υιοθετήσει για την εξασφάλιση της πρόσβασης στους πόρους του

Ταμείου. Οι πολιτικές αυτές θα βοηθήσουν την χώρα μέλος να υπερνικήσει το πρόβλημα των εξωτερικών πληρωμών και κατά συνέπεια να εξοφλήσει έγκαιρα το Ταμείο εξασφαλίζοντας έτσι την ανάκαμψη των πόρων του Ταμείου. Οι προϋποθέσεις που θέτει το Ταμείο με το πέρασμα των χρόνων παραμένουν σταθερές χωρίς ευκαμψία και ευελιξία αναλόγως την κάθε περίπτωση. Οι προϋποθέσεις για δανειοδότηση είναι ταυτόσημες με τις νεοκλασικές θεωρίες διορθωτικών μέτρων ανισορροπίας του ισοζυγίου πληρωμών, που περιλαμβάνουν τόσο βραχυπρόθεσμα μέτρα εξισορρόπησης συναλλάγματος όσο και απαίτηση σε επίπεδο δημοσιονομικών και νομισματικών μέτρων μείωσης του εθνικού εισοδήματος.

Εδώ και χρόνια επικρατεί έντονα η πεποίθηση ότι το ΔΝΤ δεν έχει πετύχει την προσαρμογή του στον μεταβαλλόμενο κόσμο. Επικρίνεται έντονα η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων του τα οποία χρησιμοποιούνται ισοπεδωτικά ανεξαρτήτως περίπτωσης. Ο δανεισμός από το Ταμείο συνοδεύεται από την λήψη μέτρων λιτότητας τα οποία βασίζονται σε όρους οι οποίοι συνήθως δεν μεταβάλλονται. Οι κριτικές που ασκούνται εστιάζουν στο ότι οι μεταρρυθμίσεις στην πραγματικότητα επιδεινώνουν αντί να διορθώνουν την κατάσταση της δανειζόμενης χώρας. Το Ταμείο αγνοεί συστηματικά ότι στις τρεις μεγάλες οικονομικές κρίσεις του 20ου αιώνα η παγκόσμια οικονομία ανέκαμψε με Κεϋνσιανές πολιτικές δηλαδή αύξηση της προσφοράς χρήματος και μείωση της ανεργίας, που αν και δημιουργούν ελλείμματα στις εθνικές οικονομίες δημιουργούν τις προϋποθέσεις για γρήγορη ανάπτυξη.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση έφερε στο προσκήνιο σημαντικές αδυναμίες του ήδη υπάρχοντος πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ και ιδιαίτερα της ζώνης του Ευρώ. Στην Ευρώπη υπήρχαν διαφορετικές απόψεις σχετικά με την συμμετοχή του ΔΝΤ. Η ουσιαστικά υποχρεωτική προσφυγή σε μηχανισμούς στήριξης όμως, ήρθε με τη σειρά της να πιστοποιήσει το βαθιά δομικό πρόβλημα της Ευρωζώνης, που αφορούσε την έλλειψη στιβαρής δομής σε ζητήματα διαχείρισης οικονομικών κρίσεων. Εντούτοις, το σύνολο των αναταράξεων αυτών, προσέδωσε ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα σε ένα θέμα βαθιά θεωρητικό, αλλά και ταυτόχρονα πρακτικό, αυτό της συζήτησης που αφορούσε το θολό τοπίο της εξέλιξης της Ευρώπης.

Αποστολή του Ταμείου είναι να βοηθήσει τις χώρες να ξεπεράσουν τις δυσκολίες πληρωμής χωρίς προσφυγή σε καταστροφικά για την εθνική και διεθνή ευημερία μέτρα. Σε κάθε περίπτωση προκύπτουν ερωτήματα σχετικά με την ηθική της τιμωρίας των πολιτών ενός κράτους και κυρίως των φτωχών και ανέργων οι οποίοι συνήθως σηκώνουν το βάρος μιας αποτυχίας της οικονομικής πολιτικής μιας κυβέρνησης. Το επιχείρημα ότι η αιρεσιμότητα είναι απαραίτητη για να διασφαλίσει την αποπληρωμή του δανείου άρα και την διατήρηση των πόρων του Ταμείου αποδυναμώνεται περισσότερο από το υψηλό ποσοστό αποτυχίας των προγραμμάτων του ΔΝΤ. Λιγότερα από τα μισά από τα προγράμματα που υποστηρίζονται από το ταμείο είναι επιτυχημένα κατά την έννοια της πλήρους εφαρμογής. Μάλιστα το ποσοστό αυτό έγινε ακόμη μικρότερο με την αύξηση των διαρθρωτικών προϋποθέσεων το 1990. Όταν το ποσοστό συμμόρφωσης των προγραμμάτων εμφανίζει πτώση κάτω από το μισό τότε το ίδιο το πρόγραμμα αμφισβητείται. Εάν η αιρεσιμότητα δεν είναι αποτελεσματική δημιουργεί πολλά προβλήματα.

Η χρηματοδοτική ενίσχυση επιβάλλεται να είναι με όρους και προϋποθέσεις ελκυστικούς για να αυξηθεί το κίνητρο της χώρας μέλους να επιστρέψει στην χρηματοδότηση της αγοράς το συντομότερο. Οποιαδήποτε χρηματοδοτική συνδρομή πρέπει να εκταμιεύεται σε δόσεις υπό τον όρο ότι η χώρα θα τηρήσει τους στόχους που ορίζονται στο πρόγραμμα προσαρμογής ώστε να διατηρηθεί το κίνητρο για την χώρα να συνεχίσει να συμμορφώνεται με το πρόγραμμα.

Ενώ την δεκαετία το '80 ο αριθμός των προϋποθέσεων αυξήθηκε σταδιακά την δεκαετία του '90 το ποσοστό επιτυχίας των προγραμμάτων του Ταμείου μειώθηκε από το 50% σε 30%. Λόγω των πολύ χαμηλών ποσοστών επιτυχίας των προγραμμάτων είναι πολύ δύσκολο να υποστηρίξουμε ότι η αιρεσιμότητα εξασφαλίζει την αποπληρωμή των δανείων ή ότι είναι αναγκαία για την εξασφάλιση των πόρων του ταμείου. Μπορεί όμως να εξυπηρετεί τον στόχο να επιτευχθούν κάποιες πολιτικές αλλαγές που επιθυμεί ο δανειστής. Καθώς λοιπόν μειώθηκε η συμμόρφωση ταυτόχρονα μειώθηκε και η αξιοπιστία του Ταμείου. Δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις ήταν αναποτελεσματικές και δυσλειτουργικές η αναθεώρηση τους έπρεπε να είναι μονόδρομος. Όπως αναφέρθηκε η επιτυχία ενός προγράμματος είναι στενά συνδεδεμένη με την ιδιοκτησία και ότι η ιδιοκτησία δεν επιβάλλεται. Οι προϋποθέσεις δεν μπορούν να αντισταθμίσουν την έλλειψη της ιδιοκτησίας αλλά μπορούν να

αποτελέσουν ένα οδικό χάρτη για την επιτυχία των στόχων του προγράμματος. Ο ρόλος του ταμείου θα μπορούσε να είναι ο ρόλος ενός εξωτερικού συμβούλου ο οποίος βοηθάει τη χώρα μέλος να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις και πολιτικές επιλογές. Η αυξημένη συμμετοχή των κρατών στον καταρτισμό του προγράμματος είναι αναγκαία καθώς θα εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διαφάνεια και ιδιοκτησία.

Οι μεταβαλλόμενες συνθήκες στην διεθνή σκηνή, και η επαναλαμβανόμενη φύση των οικονομικών κρίσεων απαιτούν διαφορετική προσέγγιση κάθε φορά από το Ταμείο και αντίστοιχα προσαρμογή και της αιρεσιμότητας. Το ΔΝΤ όπως φάνηκε και στην περίπτωση της Ελλάδας παραμένει σκληρό σε τομείς της πολιτικής του. Χρειάζεται ευελιξία και χρονοδιάγραμμα που να μπορεί να ανταποκριθεί στις μεταβαλλόμενες καταστάσεις. Οι προϋποθέσεις δεν καθιστούν πιθανότερη την επιτυχία ενός προγράμματος. Δεν πρέπει να είναι υπερβολικές και να μην υπερβαίνουν το «ηθικό δικαίωμα» των Ταμείων να απαιτούν.

Σίγουρα απόλυτη απάντηση στην ερώτηση αν η αιρεσιμότητα αποτελεί αρχή και προϋπόθεση για την χρηματοδότηση από το ΔΝΤ και τον ΕΜΣ δεν υπάρχει. Πάντοτε η αλήθεια είναι κάπου στην μέση. Η πολιτική του Ταμείου με τους δυσβάσταχτους όρους και προϋποθέσεις των προγραμμάτων του πλέον αποδεδειγμένα μπορούμε να πούμε ότι έχει αποτύχει. Όμως και πολλά από τα κράτη μέλη που έχουν ζητήσει την βοήθεια των Ταμείων δεν εκπλήρωσαν τους στόχους για τους οποίους δεσμεύτηκαν είτε αποχωρώντας από τα προγράμματα είτε μην αποπληρώνοντας τα δάνεια που τους χορηγήθηκαν με αποτέλεσμα την απώλεια πόρων για τα ταμεία. Επιβάλλεται μια αναπροσαρμογή και αναθεώρηση όλου του συστήματος δανεισμού και μια μεγαλύτερη ευελιξία από τα Ταμεία αλλά θέληση και δέσμευση από τις κυβερνήσεις για την υλοποίηση των προγραμμάτων χωρίς την επιβολή προϋποθέσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<http://www.imf.org> INTERNATIONAL MONETARY FUND Guidelines on Conditionality

IMF Cooperation and reconstruction (1944-71), διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/histcoop.htm> (πρόσβαση 05 Σεπτεμβρίου 2019)

Αναγκαστικός Νόμος 766 (27/12/1945) Περί κυρώσεως της εν Breton Woods υπογραφείσης τελικής πράξεως και εξουσιοδοτήσεως προς υπογραφή των σχετικών συμφωνιών, ΦΕΚ (315/27-12-1945 Τεύχος Α)

World Bank and IMD Library Network, *The Founding Fathers*, Διαθέσιμο στο <http://external.worldbankimfib.org/Bwf/60pane13.htm> (πρόσβαση 10 Οκτώβριου 2019)

Boughton, J., *The IMF and the Force of History: Ten Events and Ten Ideas That Have Shaped the Institution*, IMF Working Paper, Policy Development and Review Department, Μάιος 2004, σ.6

B.J. Eichengreen & H. James, 1996, *International Monetary Cooperation since Breton Woods*

Peet R. *Unholy Trinity: The IMF, World Bank and WTO*, London-New York, Zed Books, 2009, σ.82

IMF, *The end of the Breton Woods System (1972–81)*, διαθέσιμο στο <https://www.imf.org/external/about/histend.htm> (πρόσβαση 30 Οκτώβρη 2019)

International Monetary Fund (2014), «Societal Change for Eastern Europe and Asian Upheaval (1990-2004)» <http://www.imf.org/external/about/histcomm.htm> (πρόσβαση 06 Οκτωβρίου 2019)

International Monetary Fund, 2014 “Lending by the IMF”, <http://www.imf.org/external/about/lending.htm> (πρόσβαση 04 Οκτώβρη 2019)

European Stability Mechanism <http://www.esm.europa.eu> (πρόσβαση 18 Οκτώβρη 2019)

Mauro F. Guillen Director of the Lauder Institute University of Pennsylvania, *The Global Economic & Financial Crisis: A Timeline* http://lauder.wharton.upenn.edu/pages/pdf/class_info/Chronology_Economic_Financial_Crisis.pdf

Τσουκάλης Λ. *Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση*, σ.5

[http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρώπης 2 \(πρόσβαση 05/11/19\)](http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορία_της_οικονομικής_και_νομισματικής_ένωσης_της_Ευρώπης_2_(πρόσβαση_05/11/19))

[http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρώπης 2 \(πρόσβαση 05/11/19\)](http://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/79/ιστορία_της_οικονομικής_και_νομισματικής_ένωσης_της_Ευρώπης_2_(πρόσβαση_05/11/19))

Mads Andenas, European economic and monetary union: the institutional framework E.L. Rev. 1999

¹ European Economic and Monetary Union: History, Trends, and Prospects Rosa M Lastra and <https://www.des.unipi.gr/wp-content/uploads/2014/04/01> (Με βάση το βιβλίο του Νίκου Μούση: Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτικές (πρόσβαση 06/11/19) Jean-Victor Louis Yearbook of European Law Advance Access published March 27, 2013

Νίκος Μούσης Η "Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική" 2015

https://europa.eu/rapid/press-release_DOC-10-5_en.htm?locale=en (επίσημη ανακοίνωση δημιουργίας) [Πρόσβαση 05/11/19]

https://sbe.org.gr/newsletters/eflashnews/2012_51/Stability.pdf (Συνθήκη για την θέσπιση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας) [Πρόσβαση 07/11/2019]

Marcus Stallechner/Daniel Kolb (The European Financial Stability facility EFSF and the European Stability Mechanism ESM 2012

European Council seeks further progress on real EMU, EU Focus 2013.

Alex Dreher, IMF conditionality: theory and evidence 2009 (διαθέσιμο στο <https://www.link.springer.com/article>)

Στεφάνου Κ. Γκόρτσος Χ. Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο (2006) Αθήνα, Εκδόσεις: Νομική Βιβλιοθήκη

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/financial-assistance-eurozone-members/> (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) [πρόσβαση 15/11/19]

<http://www.imf.org/external/np/pdr/cond/2002/eng/guid/092302.pdf> INTERNATIONAL MONETARY FUND, Guidelines on Conditionality (2002).

<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2005/030305.pdf> INTERNATIONAL MONETARY FUND, Review of the 2002 Guidelines on Conditionality (2005).

<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/012510a.pdf> INTERNATIONAL MONETARY FUND, Operational Guidance to IMF Staff on the 2002 Guidelines on Conditionality (2010).

<https://www.imf.org/en/publicationw/policy-papers/issues/2018/03/15/pp31618> IMF, Program Design in Currency Unions, Μάρτιος 2018

Άρθρο του Κωστή Παπαδημητρίου «Ιδιοκτησία Προγράμματος και ΔΝΤ» δημοσιευμένο στις 09 Ιουλίου 2019.

Axel Dreher: «Does IMF cause moral hazard? A critical review of the evidence 2004» (version December) διαθέσιμο στο https://www.papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=505782 (πρόσβαση 29/11/19)

Νέα Έκθεση: Πως η πολιτική συνοχής της ΕΕ βελτιώνει το επενδυτικό περιβάλλον διαθέσιμο στο https://www.ec.europa.eu/greece/news/20173103_neaekthesi_politiki_synoxiEE_el (πρόσβαση 28/11/2019)

Οι εκ των Προτέρων Αιρεσιμότητες διαθέσιμο στο https://www.ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/what/glossary/e/exante-conditionalities (πρόσβαση 28/11/2019)

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT: The Value Added of Ex ante Conditionalities in the European Structural and Investment Funds Brussels31/03/2017 SWD 127 final διαθέσιμο στο https://www.ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/value_added_exac_esif_en.pdf (πρόσβαση 28/11/2019)

Ειδική Έκθεση: «Οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες και το αποθεματικό επίδοσης στον τομέα της συνοχής: καινοτόμα μέσα που δεν έχουν ακόμη αποδειχθεί αποτελεσματικά» διαθέσιμο στο https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_15/SR_PARTNERSHIP_EI.pdf (πρόσβαση 2/12/19)

Walter Johnson: Pros and Cons of Borrowing Money from the IMF διαθέσιμο στο <https://www.bizfluent.com/info-7791205-pros-cons-borrowing-money-imf.html> (πρόσβαση 02 Δεκ 19)

G-24 Discussion Paper Series: An Analysis of IMF Conditionality Ariel Buiro 22 August 2003 διαθέσιμο στο <https://www.core.ac.uk/download/pdf/7043218.pdf> (πρόσβαση 02 Δεκ 19)

André Broome The politics of IMF–EU cooperation: institutional change from the Maastricht Treaty to the launch of the euro <http://www.core.ac.uk/download/pdf/8769360.pdf> (πρόσβαση 05 Δεκ 19)

Kentikelenis, Alexander E. Thomas H. Stubbs, and Lawrence P. King «IMF Conditionality and Development policy space, 1985-2014» *Review of International Political Economy*, 2016

Nugent, N. *The government and Politics of the European Union*. (2017) Springer

Stallechner M. & Colb D. (2012) *The European Financial Stability (EFSF) and the European Stability Mechanism (ESM)*

Νάσκου-Περράκη Το δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών, (2005) η θεσμική διάσταση Αθήνα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκούλα

Συνθήκη του Μαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέσιμο στο https://www.europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_el.htm

CRAIG PAUL, *The Stability, Coordination and Governance Treaty: Principle, Politics and Pragmatism*, *European Law Review* (37) 2012

European Stability Mechanism treaty signed: <http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/european-stability-mechanism-treaty-signed?lang=en>

Moral Hazard <https://www.investopedia.com/terms/m/moralhazard.asp>

European Monetary System <https://www.investopedia.com/terms/e/ems.asp>

Νέοι Όροι στη Συνεργασία ΔΝΤ με τον ΕΜΣ <https://www.cnn.gr/oikonomia/story>

Ειδική Έκθεση αριθμ. 17/2017: Η παρέμβαση της επιτροπής στην Ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση Διαθέσιμο στο <https://www.eca.europa.eu/el/pages/DocItem>

ΔΝΤ Power Point Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστήμιο Πειραιά
«Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί» Διδάσκων Δημήτρης Γιακούλας

Σιούτκου Αναστασία «Η Συμμετοχή της Ελλάδας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο»
Διπλωματική Εργασία Πανεπιστήμιο Μακεδονίας 2016

Μιχαήλ Παπαθανασίου «Η Λειτουργία της Αιρεσιμότητας στα προγράμματα δανεισμού
του ΔΝΤ» Διπλωματική Εργασία Πανεπιστήμιο Μακεδονίας 2017

Μονιός Ζαφείρης «Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ως απαραίτητο
συμπλήρωμα για την αποτελεσματική λειτουργία της Ευρωπαϊκής Νομισματικής
Ένωσης» Διπλωματική Εργασία Πανεπιστήμιο Μακεδονίας 2017

Αλεξάνδρα Παπαϊωάννου «Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας στο Θεσμικό
Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» Διπλωματική Εργασία Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών Νομική Σχολή 2016